Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ہم ہندو نہیں

گرمکھی

بھائی کاہن سنگھ

९६५
९८

९६५
९८

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्

पुस्तक संख्या १६ ५/१६

पञ्जिका-संख्या २२८२३

पुस्तक पर सर्व प्रकार की निशानियां लगाना वर्जित है। कोई सज्जन पन्द्रह दिन से अधिक देर तक पुस्तक अपने पास नहीं रख सकते। अधिक देर तक रखने के लिये पुनः आज्ञा प्राप्त करनी चाहिये।

राय बहादुर श्री लालचन्द भाटिया
रिटायर्ड असिस्टेण्ट गैरिज़न एञ्जिनियर से
गुरुकुल विश्वविद्यालय कांगड़ी पुस्तकालय को
सप्रेम भेंट

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय
कृपया पुस्तक के ऊपर कोई निशान आदि न लगायें।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पुस्तकालय

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय, हरिद्वार

वर्ग संख्या............ आगत संख्या............

पुस्तक-विवरण की तिथि नीचे अंकित है। इस तिथि सहित ३० वें दिन यह पुस्तक पुस्तकालय में वापिस आ जानी चाहिए। अन्यथा ५० पैसे प्रति दिन के हिसाब से विलम्ब-दण्ड लगेगा।

ਸੌਂਪ ਲਓ; ਸਗੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ
ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਭਰੋਸਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ओ३म्
पुस्तक संख्या 9६५/96
पञ्जिका-संख्या २२८२३
पुस्तक पर सर्व प्रकार की निशानियां लगाना वर्जित है। कोई सज्जन पन्द्रह दिन से अधिक देर तक पुस्तक अपने पास नहीं रख सकते। अधिक देर तक रखने के लिये पुनः आज्ञा प्राप्त करनी चाहिये।

राय बहादुर श्री लालचन्द भाटिया
रिटायर्ड असिस्टेण्ट गैरिज़न एञ्जिनियर से
गुरुकुल विश्वविद्यालय कांगड़ी पुस्तकालय को
सप्रेम भेंट

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय
कृपया पुस्तक के ऊपर कोई निशान आदि
न लगायें।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

22823

केसरवानी स्मृति संग्रह

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ.

ਪਜਾਰੇ ਪਾਠਕ ਜੀ! "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਏਹ ਜਾਣਨਾ ਯੋਗਜ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ, ਅਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਇੱਕ ਜੁਦੀ ਕੌਮ ਹੈ, ਪਰ ਏਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾਂ ਚਾਹੀਯੇ ਕਿ ਆਪ ਹਿੰਦੂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰੋਂ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਉੱਪਰ ਕੁਤਰਕ• ਕਰੋਂ, ਅਥਵਾ ਦੇਸਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾਂ ਅੰਗ ਨਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰਾਪ ਲਓਂ; ਸਗੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਭਰੋਸਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ—

'ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ"

ਔਰ—

'ਸਭ ਕੋ ਮੀਤ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ, ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ"

ਸਭਸ ਨਾਲ ਪੂਰਣ ਪਯਾਰ ਕਰੋਂ, ਅਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦਾ ਹਿਤ ਚਾਹੋਂ.

ਜਿਸ ਦੇਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਤੱਤ ਔਰ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਧਰਮ, ਨੀਤੀ ਔਰ ਸਮਾਜ ਆਦਿਕ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਦੀ ਖਿਚੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਈਰਖਾ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੜਦੇ ਔਰ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਖੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਭੀ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਪਰ ਭੀ ਇੱਕ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੇਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਮਿਲਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇੱਕ ਦੀ ਹਾਂਨੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਦੇਸ ਦੀ ਹਾਨੀ ਲਾਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਭ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪ੍ਰਾਰਥਕ
ਆਪਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ
ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

੧ ਓ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ .

ਭੂਮਿਕਾ

[ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ]

ਪਯਾਰੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ! ਆਪ ਮੇਰੇ ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਚਰਜ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਔਰ ਜੇ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਏਹ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਔਰ ਬੌੱਧ ਆਦਿਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਏਹ ਬੇਨਤੀਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ ਔਰ ਖ਼ਾਲ-ਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਏਹ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਏਹ ਗ੍ਰੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਉਂ ਹੈ:--

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀਮਹਾਰਾਜ ਨੇਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਗਧੇ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਪਹਿਰਾਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝਕੇ ਇਤਨਾ ਡਰਣ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਨਾਂ ਜਾਵੇ, ਔਰ ਓਹ ਗੂੰਣ ਚੱਕਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਕੇ, ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਖੇਤੀਆਂ ਖਾਕੇ ਮੋਟਾ ਡਾਢਾ ਹੋਗਯਾ, ਔਰ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਦਿਣ ਬਿਤਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਧੁਨੀ ਸੁਣਕੇ ਕੁੰਭਿਆਰ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਉੱਠ ਭਜਿਆ ਔਰ ਖੁਰਲੀ ਪਰ ਜਾ ਖੜਾ, ਕੁੰਭਿਆਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਧਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਉੱਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਔਰ ਗੂੰਣ ਲੱਦ ਕੇ ਸੋਟੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਇਆ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਤੋਂ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਜਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, "ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰੋ! ਮੈਂ ਥੁਆਨੂੰ ਇਸ ਗਧੇ ਦੀ ਤਰਾਂ ਕੇਵਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਾਤ੍ਰ ਸ਼ੇਰਨਹੀਂ ਬਣਾਯਾ, ਸਗੋਂ ਸਿੰਘ ਗੁਣਧਾਰੀ ਸਰਬ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੀ ਗੋਦੀ ਪਾਯਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਗਯਾਨ ਦੇ ਵਸ਼ਿ ਹੋਕੇ ਇਸ ਗਧੇ ਦੀਤਰਾਂ ਪੁਰਾਣੀਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾ ਵੜਨਾ. ਜੇ ਮੇਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਖ਼ਾਲਸਾਧਰਮ ਤਯਾਗਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾ ਵੜੋਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਥੁਆਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗਧੇ ਜੇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਊ, ਔਰ ਤੁਸਾਡੀ ਧਰਮਨੇਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਸੂਰਵੀਰਤਾ ਸਭ ਜਾਂਦੀ ਰਹੂ" †

---

† ਤਬ ਸਤਗੁਰੂ ਸਭ ਹੂੰਨ ਸੁਨਾਯੋ:—
"ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੁਮੈ ਦਿਖਰਾਯੋ
ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਮਹਿਰਾਸਭ ਜੈਸੇ
ਫਸੀ ਕੁਲਾਲ ਲਾਜ ਮਹਿ ਤੈਸੇ —†

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਮੁੱਖ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਾਈ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਸਿੰਘ ਹੋਕੇ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰ-ਮੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਧਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਬੁਰਿਆਈ ਜਾਣਦੇਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਔਰ ਨਾ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਅੰਨਜਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਔਰ ਵਿਦ੍ਯਾ

+ਤਿਸ ਤੇ ਸਤਗੁਰੁ ਲਏ ਨਿਕਾਸ
ਬਖਸ਼ੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪਾਸ
ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੋ ਦੇਕਰ ਬਾਣਾ
ਸਭ ਤੇ ਊਚੇ ਕਰੇ ਸੁ ਤ੍ਰਾਣਾ ××
ਪੁਨਾ ਲਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਸਜੋ ਜਾਈ
ਲਦਿ ਗੂੰਣ ਕੋ ਲਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ
ਤਿਮ ਹ੍ਵੈ ਸਿੰਘ ਜਾਤਿ ਮਹਿ ਪਰੈ
ਤਜੈ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਭਯ ਕੋਇ ਨ ਕਰੈ
ਯਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕੋ ਬਾਣਾ
ਦੇ, ਮੈਂ ਕੀਨੇ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਣਾ
ਇਸ ਕੇ ਧਰੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਈ
ਤਜਾਗੇ ਦੋਨੋਂ ਲੋਕ ਨ ਢੋਈ"
(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ, ਰੁਤ ੩, ਅਧਯਾਯ ੨੨)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਿਤਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਹੈ, ਐਸੇ ਭਾਈਆਂ ਉੱਪਰ ਜੋ ਪਰਮ ਪੂਜ੍ਯ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ (ਜਿਸ ਨੇ ਨੀਚੋਂ ਊਚ ਕੀਤਾ, ਕੰਗਾਲੋਂ ਰਾਜੇ ਬਣਾਏ, ਗਿੱਦੜੋਂ ਸ਼ੇਰ ਔਰ ਚਿੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਸਜਾਏ) ਗੁਰੁਮਤ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ, ਪਾਖੰਡ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਕੇ ਆਪਣਾਂ ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਖ਼ਾਲਸਾਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ.

ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਜੁਦਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਥਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭਾਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣਗੇ ਔਰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਰ ਦਸਵੇਂ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਣਨਗੇ ਔਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ".

੧ ਜੇਠ, ਸਾਲ
ਨਾ: ੪੨੯

ਆਪਦਾ ਸੇਵਕ
ਐਚ. ਬੀ.
(ਹਰਿ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼*)

---

* ਇਹ ਮੇਰੀ ਛਾਪ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭੂਮਿਕਾ

[ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੀ]

"ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਛਪਣ ਪਰ ਅਗਜ਼ਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ, ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਮਚਾਯਾ, ਔਰ ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਕੀਤੇ. ਇੱਕ ਦੋ ਸ਼ਰਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਪਾਸ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ* ਚਿੱਠੀ ਭੇਜਕੇ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ:—

"ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਕਿਤਾਬ ਜੋ ਕਿ† ਗੁਮਨਾਮ ਹੈ, ਔਰ ਸਿੱਖ ਵ ਹਿੰਦੂਓਂ ਮੇਂ ਫ਼ਿਸਾਦ ਡਾਲਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕੇ ਲੀਯੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਮੁਝੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਆ ਹੈ, ਔਰ

*ਏਹ ਚਿਠੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੁਮ ਨਾਮ ਸੀ ਅਰ ਇੱਕ ਐਸੇ ਚਾਲਾਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਰਦੂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

†ਏਹ ਕਿਤਾਬ ਗੁਮਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਾਫ ਸੀ, ਔਰ ਮੇਰਾ ਭੀ ਸੰਕੇਤਕ ਨਾਉਂ (ਐਚ. ਬੀ.) ਲਿਖਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ੩੦ ਜੂਨ ੧੮੯੮ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਗੈਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ. ਔਰ ਉਸੀ ਸਾਲ ੪੪੭ ਨੰਬਰ ਪਰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ ਸੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕੋ ਇਸ ਕਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਯਾਲ ਹੋ ਰਹਾ ਹ, ਮੁਸੰਨਿਫ਼ ਕਾ ਪਤਾ ਲਗਨੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਗੀ, ਮੈਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾ ਦੌਰਾ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਸੇ ਮੁਸੰਨਿਫ਼ ਕਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਲੀਆ ਹੈ××× ਮੈਂ ਨਾਮ ਭੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੂੰ—ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ××× ਬਿਹਤਰ ਹੋਗਾ ਅਗਰ ਮੇਰੀ ਰਪੋਟ ਗਵਰਨ-ਮੈਂਟ ਮੇਂ ਪਹੁਚਨੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ, ਮੁਸੰਨਿਫ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਰਯਾਸਤ ਸੇ ਸਜ਼ਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀ ਜਾਯਗੀ. ×××

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਏਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਰਸਾਲਾ ਕਾਨੂਨ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਂਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਐਚ. ਏ. ਬੀ ਰੈਟੀਗਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਨੂਨੀ ਰਾਯ ਲੈਣੀ ਪਈ:—

"ਮੈਂ, 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ' ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਏਹ ਰਸਾਲਾ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਾਈਂ ਮਜ਼-ਹਬੀ ਹੈ, ਔਰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਤਰਾਂ ਭੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਦੁਖਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਜੇਹੀ ਭੀ ਬਿਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸਤਰਾਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸਾਲਾ ਬਨਾਉਣਵਾਲੇ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਂਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ. ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਾਯ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂਨੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਬਤ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ."

ਦੋ ਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਾਖੀ † ਔਰ ਛੱਕੇ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਕੇ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਹੈ.

"ਗੁਰਮਤ ਸੁਧਾਕਰ" ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਏਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਖੀ, ਇਤਿ-

---

† ਏਹ ਸਾਖੀ (ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ ਭਦੌੜ, ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜੁਮਾਂ ਕਰਵਾਯਾ ਹੈ) ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :-

"ਮੁਲਕ ਬੇਚਕਰ ਜਾਂਹਿ ਫਿਰੰਗੀ,
ਗਾਜੇਂਗੇ ਤਬ ਮੋਰ ਭੁਜੰਗੀ."

ਔਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਰਹਿੰਦ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਹਾਲ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ (ਰਾਮਕੌਰ) ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਈ. ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਮੁਲਵਈ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:--"ਝੂਠਾ ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ, ਕੁੜੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਪਲਿਆ." ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਸਭ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਪਜਾਰ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਔਰ ਆਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਭੀ ਫੁੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਕਿਆ ਓਹ ਐਸਾ ਬਚਨ ਆਖ ਸਕਦੇ ਸੇ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਾਸ ਆਦਿਕ ਓਹੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਹੋਣ. ਜਿਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਲੇਖ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਓਹ ਮੰਨਣੇ ਲਾਇਕ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਲੇਖ ਗੁਰੁਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਓਹ ਤਿਆਗਣੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਏਥੇ ਭੀ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਕੇ ਸਮਝਾਉਂਨੇ ਹਾਂ:—

(੧) ਸਿਘ ਸੂਰਯੋਦਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ "ਨਮੋ ਸੂਰਯ ਸੂਰਯੇ-ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰੇ" ਏਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਔਰ ਸੂਰਯ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ. ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ "ਜਾਪ" ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਔਰ ਸੂਰਯ ਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ. ਦੂਜੇ, ਗੁਰੁਮਤ ਵਿਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਔਰ ਸੂਰਯ ਦੇ ਪੂਜਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਹੈ, ਯਥਾ :—

"ਕੇਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਕੋ ਮਾਨੈ,
ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰ ਕਈ ਪਵਨ ਪ੍ਰਮਾਨੈ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਰਮ ਤੱਤ ਕੋ ਜਿਨ ਨ ਪਛਾਨਾ,
ਤਿਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਨ ਹੀ ਕੋ ਮਾਨਾ."

(ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

"ਕੋਈ ਪੂਜੇ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ, ਕੋਈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਮਨਾਵੈ,
ਫੋਕਟ ਧਰਮੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੈ."

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਈਂ ਦੋ ਆਲਮ ਜੁਮਲਹ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਨੂਰੇ ਓਸ੍ਤ.
ਮਿਹਰੋ ਮਹ ਮਸ਼ਅਲ ਕਸ਼ੇ ਅਜ਼ਦੂਰੇ ਓਸ੍ਤ.

(ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ)

(੨) ਔਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਵਰਣ ਔਰ ਜਾਤੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨਾ ਤਿਆਗੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੁਮਤ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ (ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ) ਦਾ ਅੰਗ ਦੋ.

(੩) ਗੁਰੁਬਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਖਿਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਗਊ ਬਣਕੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸ ਗਈ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪਰ ਅਕਾਲ ਨੇ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ, ਔਰ ਜਨਮ ਸਮਯ ਗੁਰੂਹਰਿ-ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਸੇ. ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਥਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗੁਰੁਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਅ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਾਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਾਲਾ ਔਰ ਚੌਬਾਹੂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੇ—ਪੰਜਾਂ ਸਤਗੁਰਾਂਦੀਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਪਾਪ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ ਸੀ.

(੪) ਏਸੇ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਸਮਾ· ਉਣ ਪਰ ਸਿਆਪਾ ਹੋਯਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਰੋਏ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਤ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਯਥਾ:—

ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ.
(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧)

ਓਹੀ ਓਹੀ ਕਿਆ ਕਰਹੁ? ਹੈ ਹੋਸੀ ਸੋਈ,
ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ, ਤੁਮ ਕਉ ਕਉਣ ਰੋਈ ?
ਧੰਧਾ ਪਿਟਿਹੁ ਭਾਈਹੋ ! ਤੁਮ ਕੂੜ ਕਮਾਵਉ,
ਓਹ ਨ ਸੁਣਈ ਕਤਹੀ, ਤੁਮ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵਉ.
(ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਰੋਵਣ ਸਗਲ ਵਿਕਾਰੋ ਗਾਫਲ ਸੰਸਾਰੋ
ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਰੋਵੈ,
ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਿਛ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ
ਇਹੁ ਤਨ ਏਵੈ ਖੋਵੈ.

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੧)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਰੋਵੈਗਾ ਕੋਈ,
ਈਤ ਊਤ ਤਾਂਕੋ ਦੁਖ ਹੋਈ.
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸੁ ਗਾਵਹੁ ਬਾਂਨੀ,
ਇਹੈ ਮੋਰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਸੁਨ ਕਾਨੀ.
(ਗੁਰ ਵਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਤਜੈਂ ਸ਼ੋਕ ਸਭ ਅਨਦ ਬਢਾਇ,
ਨਹਿ ਪੀਟਹਿਂ ਤ੍ਰਿਯ ਮਿਲ ਸਮੁਦਾਇ.
ਪਢੈਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕੋ ਕਰੈਂ,
ਸੁਨੈ ਬੈਠ ਵੈਰਾਗ ਸੁ ਧਰੈਂ."
(ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ)

ਐਸੇ ਹੀ—ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੇ ਜੋ ਹੋਰ ਲੇਖ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਓਹ ਆਦਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ; ਯਥਾ:—

(ੳ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੀੜ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਓਥੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:--

"ਕੀੜਾ ਥਾਪ ਦੇਇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ."

(ਅ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੁੰਭ ਮੇਲੇ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਪੁਛਿਆ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਥਨ ਕੀਤਾ:--

"ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲ ਰਹੈ, ਜਲ ਬਿਨ ਕੁੰਭ ਨ ਹੋਇ"

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ੲ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ, ਔਰ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਬਾਨੀ ਉਚਾਰੀ, ਔਰ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਉਚਾਰਕੇ ਕੀਤਾ.

(ਸ) ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਭੂਤ ਔਰ ਭੂਤਨੀਆਂ ਭੇਜਕੇ ਦੇਸਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਬਰ ਮੰਗਵਾਯਾ ਕਰਦੇ ਸੇ.

(ਹ) ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰਾਂ ਪਾਣੀ ਭਰਣ ਆਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਘੜੇ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ ਸੇ, ਔਰ ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਦਾ ਮੱਖਣ ਚੁਰਾਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਸੇ.

(ਕ) ਸਈਯਦਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵੇਲੇ ਹੋਈ, ਔਰ ਮੁਗਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹੁਨ.

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁਤ ਲੇਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਥੇ ਲਿਖਣ ਕਰਕੇ ਵਿਸਥਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਔਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਿ ਮੱਖਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਛਾਛ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰ ਦੇਣ.

ਸਿੱਧਾਂਤ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੰਮਤ ਹੈ ਓਹੀ ਮੰਨਣੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰਬਥਾ ਤਯਾਗ ਹੈ.

ਜੋ ਲੋਕ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਧ ਕਰਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਅਗਯਾਨਤਾ ਅਥਵਾ ਸ੍ਵਾਰਥ ਭਰੀ ਕੁਟਿਲਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਹਾਸੀ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਅਥਵਾ ਸਵਾਲ ਪਰ ਜੋ ਪੰਥ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਹੈ ਏਥੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੌਮ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਕੀ ਰਾਯ ਹੈ :—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੰ: ੧, ਚਿੱਠੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ

(ਅਬਚਲ ਨਗਰ) ਦੀ:-

"੧ ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਦੋਹਰਾ-ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ। ਜਗਮਗ ਜੋਤਿਬਿਰਾਜਈ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਅਪਾਰ ॥ ਸਰਬ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਜਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਹੋਰ ਸੁਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਜੀਕੋ ਲਿਖਤਮ ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਸਰਬੱਤ ਨੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ ਬੁਲਾਵਣੀ ਜੀ॥ ਆਪਕੀ ਸੁੱਖ ਸਤਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਜੀ ॥ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਪੁਸਤਕ ਰਵਾਨਾ ਕੀਆ ਸੋ ਪਹੁੰਚਾ-ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੀਸਰਾ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲ-ਮਾਨ ਸੇ ਅਲਹਿਦਾ ਰਚ ਕਰ ਜਾਰੀ ਕੀਆ ਹੈ-ਔਰ ਤਮਾਮ ਪੰਥ ਕੋ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇ ਉੱਪਰ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੇ-ਸਿਵਾਇ ਉਨਕੇ ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮਦਦਗਾਰ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਕੁਰੀਤੀਏ ਅਗਰ ਸੂਰਜ ਕੇ ਤੇਜ ਕੋ ਰੋਕਨਾ ਚਾਹੇਂ ਤੋ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ-ਵੋਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸਰੂਪ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ॥

ਮਿਤੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੯੫੫"

—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੰ: ੨, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ:-

ਮੁਹਰ

"ੴ ਸਤਿਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਭਾਈ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਹੈ ॥ ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਰਾਯ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਸੇ ਤੀਸਰਾ ਮਜ਼ਬ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਨਾਯਾ ਹੈ-ਜਿਸਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਔਰ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕੋਂ ਸੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਰੀਖ ਬੈਸਾਖ ੬ ਸਾਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੪੩੦॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਸਮੇਤ ਸਤਰਾਂ ਨੌ ਹੈਂ ॥"

ਨੰ: ੩, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ:-

ਮੁਹਰ

ਮੁਹਰ

"ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਜਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਵਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਾਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਿਵਾਜੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਨਮੁਖ ਦਰਬਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧ ਬਚਨ ਕੇ ਸੁੱਧ ਗੁਰੂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

१६ प/१६ २२८२३
Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

 केसरवानी स्मृति संग्रह

ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਪਜਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬ ਉਪਮਾ ਜੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਲਿਖਤੋਂ ਦਰਬਾਰ ਦੁਮਦਮੇਂ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਸਰਬ ਮਹੰਤੋਂ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ ਬੁਲਾਵਣੀ ਜੀ। ਔਰ—ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ—ਪੁਸਤਕ ਖ਼ਾਲਸੇ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਮੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਇਆ—ਔਰ ਸਰਬ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਸਿੱਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭੁਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ॥ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ—ਸਰਬ ਗੁਰਮਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਬੈਸਾਖ ਦਿਨ ੨੫ ਸਾਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੪੩੦॥ ਦਸਤਖਤ ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ॥ ਚੇਤ ਸਿੰਘ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ॥ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ॥ ਨਰਾਯਣ ਸਿੰਘ॥ ਜੈ ਸਿੰਘ॥ ਮਹੰਤ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ॥ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ॥"

ਨੰ: ੪, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੁਕਤਸਰ ਜੀ ਦਾ:—

ਮੁਹਰ ਮੁਹਰ

"੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ੫ ਸਰਬ ਉਪਮਾ ਲਾਇਕ ਭਾਈ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਗ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਡਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਜੀ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ ਬੁਲਾਵਣੀ ਜੀ॥ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਜਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਔਰ ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹੈ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬੈਸਾਖ ਸੰਗਰਾਂਦੋਂ ੨੭ ਸਾਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੪੩੦॥ ਦਸਤਖਤ ਮੈਹਿਤਸਿੰਘ ॥ ਰਣ ਸਿੰਘ॥ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ॥ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ॥ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ॥ ਪ੍ਰਦੁਮਨ ਸਿੰਘ ॥ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ॥ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ॥ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ॥"

ਨੰ: ੫, ਚਿੱਠੀ ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤ੍ਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਹੌਰ ਦੀ:—

"ਨੰਬਰ ੧੧੫, ਤਾਰੀਖ ੪ ਮੇਂ, ਸੰਨ ੧੮੯੯.

੧ ਓ ਸ੍ਰੀ ਯੁਤ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਆਪਦੀ ਪਤ੍ਰਕਾ—ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ—ਪੁਸਤਕ ਸਹਿਤ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਦਾ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਇਆ ॥ ਆਪ ਏਹ ਦਰਿਆਫਤ ਕਰਤੇ ਹੋ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਰਾਯ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਾਤ ਖ਼ਾਲਸਾਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ? ਜਿਸਦੇ ਉੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਏਹ ਹਦਾਯਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਨੂੰ ਇੱਤਲਾ ਦੇਆਂ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਯ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲੇਖ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਸਭ ਲੇਖ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈਨ॥ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਏਹ ਉੱਤਮਤਾ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬਾਤ ਬਾਤ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ॥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਕੇ ਰਚਨੇ ਕਾ ਜੋ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕਾ ਥਾ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਅਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਭ ਧਰਮੋਂ ਅਰ ਪੰਥੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ—ਸੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਸੇ ਆਪ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਕਰ ਲਿਖ ਦੀਆ ਹੈ॥

ਆਪਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ

ਜਾਂਇੰਟ ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤ੍ਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ॥"

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੰ: ੬, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਪਰ ਸੰਮਤੀ ਮੰਗੀ ਜਿਸ ਪਰ ਸਭ ਸਿਰੋਮਣੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਕੇ ੧੯ ਵਿਸਾਖ ਸਾਲ ੧੯੫੬ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ—ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਏਹ ਹੈ:—

"੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਾ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਧੰਨਯਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਅਰ ਆਪਣਾ ਨਿਜ ਧਰਮ, "ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ" ਅਰ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਦਿੱਤਾ, ਪੁਨਹ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਹੋਰ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁਤਾ ਏਹ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਯਾਯਕਾਰੀ ਨਿਰਪੱਖ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਮੇਂ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਸ੍ਵ ਧਰਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਰ ਪੰਥ ਮੇਂ ਸਰਬਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰਭਕੇ ਮਾਨਯ ਅਤਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਧ੍ਯਾਨ ਬਡੇ ਕਦਰ ਦਾਨ, ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ, ਗੁਣਗ੍ਯ, ਗੁਣਗ੍ਰਾਹਕ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਰ ਨਯਾਯਕਾਰੀ ਨਿਜ ਇਸ਼ਟ ਮੇਂ ਨੇਸ਼ਠਾਵਾਨ ਗੁਰੂ ਭਗਤਿ ਮੇਂ ਅਨੁਰਕਤ ਆਪ ਜੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਿੱਤੇ ॥ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਹਨ ਸੋ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਸਿਰ ਪਰ ਹੋਣਾ ਗ਼ਨੀਮਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਕਯੋਂਕਿ ਜਦ ਤੋੜੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ, ਕੁਲ ਕਾ, ਰਾਜਾ ਕਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਭਯ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੋੜੀ ਹੀ ਓਹ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਮੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਥਾ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਨਾਮੇ ਪੁਸਤਕ ਪਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਰਾਇ ਲੈਈਏ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਸਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਕੁਛ ਸਮਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਸਤਕ ਤਯਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਮੇਂ ਅਵਸ਼ਯ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਕਠਿਨਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਧਰਮ ਚਰਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਖਪਾਤ ਤੇ ਰਹਿਤ ਯਥਾਵਤ ਹੋਣੇ ਉਚਿਤ ਹਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਏਹ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸੱਚ ਸੱਚ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਅਰ ਸੱਚੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਅਰ ਨਯਾਯ ਕਰਣਾ ਰਾਜਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਰਾਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਦੱਈ ਮੁਦਾਲਾ, ਅਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਅਸੀਂ ਅਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੇ ਭਿੰਨ, ਤੀਸਰਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦੇਣ॥

ਪ੍ਰਮਾਣ ਏਹ ਹੈਨ:—

(ੳ) ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ, ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ।

ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ॥

(ਅ) ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੂਲੇ ਅਖੁਟੀ ਜਾਂਹੀ।
ਨਾਰਦਿ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਂਹੀ।

ਵਾਰ ਬਿਹਾਗੜੀ, ਮ: ੩

(ੲ) ਹਮਰਾ ਝਗਰਾ ਰਹਾ ਨ ਕੋਊ।
ਪੰਡਤ ਮੁਲਾ ਛਾਡੇ ਦੋਊ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪੰਡਿਤ ਮੁਲਾ ਜੋ ਲਿਖ ਦੀਆ ।
ਛਾਡ ਚਲੇ ਹਮ ਕਛੂ ਨ ਲੀਆ ॥

ਭੈਰਉ, ਕਬੀਰ ਜੀ

(ਸ) ਹਿੰਦੂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤੁਰਕੂ ਕਾਣਾ ।
ਦੁਹਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿਆਣਾ ॥
ਹਿੰਦੂ ਪੂਜੇ ਦੇਹਰਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸੀਤ ।
ਨਾਮੇ ਸੋਈ ਸੇਵਿਆ ਜਹਿ ਦੇਹਰਾ ਨ ਮਸੀਤ ॥

ਗੌਂਡ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ

(ਹ) ਅਲਹੁ ਏਕ ਮਸੀਤ ਬਸਤ ਹੈ,
ਅਵਰ ਮੁਲਕ ਕਿਸ ਕੇਰਾ ?
ਹਿੰਦੂ ਮੂਰਤਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੀ,
ਦੁਹ ਮਹਿ ਤਤ ਨ ਹੇਰਾ ॥

ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

(ਕ) ਕਬੀਰ ਬਾਮਨ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਗਤ ਕਾ,
ਭਗਤਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ ।
ਅਰਝ ਉਰਝ ਕੈ ਪਚ ਮੂਆ,
ਚਾਰਹੁ ਬੇਦਹੁ ਮਾਹਿ ॥

ਸਲੋਕ, ਕਬੀਰ ਜੀ ॥

(ਖ) ਚਾਰ ਵਰਣ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬਾ
ਜਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ ।
ਖ਼ੁਦੀ ਬਖ਼ੀਲੀ ਤਕੱਬਰੀ
ਖਿੰਜੋ ਤਾਣ ਕਰੇਣ ਧਿਙਾਣੇ ।
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂਆਂ
ਮੱਕਾ ਕਾਬਾ ਮੁਸਲ ਮਾਣੇ ।
ਸੁੰਨਤ ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਦੀ
ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਭਾਣੇ ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕਹਾਂਇਦੇ
ਇੱਕ ਨਾਮ ਦੋਇ ਰਾਹ ਭੁਲਾਣੇ ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਭੁਲਾਇਕੇ
ਮੋਹੇ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਸ਼ੈਤਾਣੇ ।
ਸੱਚ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਗਯਾ
ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਬਾਮਣ ਮੌਲਾਣੇ ।
ਸਿਰੋਂ ਨ ਮਿਟੇ ਆਵਣ ਜਾਣੇ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧ ॥

(ਗ) ਪੁੱਛਨ ਫੋਲ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ
"ਹਿੰਦੂ ਵਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ ?"
ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆਂ,"ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋਂ ਦੋਨੋ ਰੋਈ
ਹਿੰਦੂ ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰ ਲੈਨ ਨਾਢੋਈ"

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧ ॥

(ਘ) ਰੋਜ਼ੇ ਜੁਮਅਹ ਮੋਮਨਾਨੇ ਬਾਕ ਬਾਜ਼ ।
ਗਿਰਦ ਮੇ ਆਯੰਦ ਅਜ਼ ਬਹਿਰੇ ਨਮਾਜ਼ ॥
ਹਮ ਚੁਨਾ ਦਰ ਮਜ਼ਹਬੇ ਈਂ ਸਾਧ ਸੰਗ ।
ਕਜ਼ ਮੁਹੱਬਤ ਬਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾਰੰਦ ਰੰਗ ॥
ਗਿਰਦ ਮੇਂ ਆਯੰਦ ਦਰ ਮਾਹੇ ਦੁਬਾਰ ।
ਬਹਿਰੇ ਜ਼ਿਕਰੇ ਖ਼ਾਸਏ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ॥

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ।

(ਙ) ਮਹਾਂਦੇਵ ਅਚੁੱਤ ਕਹਿਵਾਯੋ ।
ਵਿਸ਼ਨੁ ਆਪ ਕੋ ਹੀ ਠਹਿਰਾਯੋ ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਖਾਨਾ ।
ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਜਾਨਾ ॥
ਤਬ ਜੇਜੇ ਰਿਖਿਰਾਜ ਬਨਾਏ ।
ਤਿਨ ਪੁਨ ਆਪਨ ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਚਲਾਏ ।
ਜਿਨ ਮਨ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਠਹਿਰਾਯੋ ।
ਸੋ ਸਿਮ੍ਰਤਿਨ ਕੇ ਰਾਹ ਨ ਆਯੋ ।
ਬ੍ਰਹਮੇ ਚਾਰ ਹੀ ਬੇਦ ਬਨਾਏ ।
ਸਰਬ ਲੋਕ ਤਿਹ ਕਰਮ ਚਲਾਏ ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜਿਨ ਕੀ ਲਿਵ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਲਾਗੀ।
ਤੇ ਬੇਦਨ ਤੇ ਭਏ ਤਿਆਗੀ॥
ਮਹਾਂਦੀਨ*ਤਬ ਪ੍ਰਭੁ ਉਪਰਾਜਾ।
ਅਰਬ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਨੋ ਰਾਜਾ।
ਤਿਨ ਭੀ ਏਕ ਪੰਥ ਉਪਰਾਜਾ।
ਲਿੰਗ ਬਿਨਾ † ਕੀਨੇ ਸਭ ਰਾਜਾ।
ਸਭ ਤੇ ਅਪਨਾ ਨਾਮ ‡ ਜਪਾਯੋ।
ਸੱਤਨਾਮ ਕਾਹੂੰ ਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯੋ॥
ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਪੰਥ §ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰਬੇ ਕੋ ਸਾਜਾ॥
ਜਾਹ ਤਹਾਂ ਤੂ ਧਰਮ ਚਲਾਇ।
ਕੁਬੁੱਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ॥
ਕਹਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁ ਭਾਖ ਹੋਂ। ਕਿਸੂ ਨ ਕਾਨ ਰਾਖ ਹੋਂ।
ਪਖਾਨ ਪੂਜ ਹੋਂ ਨਹੀਂ। ਨ ਭੇਖ ਭੀਜ ਹੋਂ ਕਹੀਂ॥
ਜਟਾ ਨ ਸੀਸ ਧਾਰਹੋਂ। ਨ ਮੁਦ੍ਰਕਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਂ।
ਨ ਕਾਨ ਕਾਂਹੂ ਕੀ ਧਰੋਂ। ਕਹਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁ ਮੈਂ ਕਰੋ।
ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੋ ਆਏ।
ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰੁਦੇਵ ਪਠਾਏ।
ਜੇ ਜੇ ਭਏ ਪਹਿਲ ਅਵਤਾਰਾ।
ਆਪ ਆਪ ਤਿਨ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ॥
(ਚ) ਇਕ ਤਸਬੀ ਇਕ ਮਾਲਾ ਧਰਹੀਂ।
ਏਕ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਉਚਰਹੀਂ।
ਏ ਦੋਊ ਮੋਹ ਬਾਦ ਮੋ ਪਚੇ।
ਇਨ ਤੇ ਨਾਥ ਨਿਰਾਲੇ ਬਚੇ॥

ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਅਧਯਾਯ ੬।

(ਛ) ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਯੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੁ ਨੀਕਾ ਅਤਿ,

*ਮਹੰਮਦ. †ਸੁੰਨਤ. ‡ਮਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਅੱਲਾ. §ਖ਼ਾਲਸਾਪੰਥ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਿਲ ਫਤੇ ਸੋ ਬੁਲਾਈ ਹੈ ।
ਪੀਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਜੇ ਅਪਰ ਪੰਥ,
ਹਿੰਦੂ ਕੈ ਤੁਰਕ ਹੂੰਕੀ ਕਾਣ ਕੋ ਮਿਟਾਈ ਹੈ ।
ਤੀਸਰਾ ਮਜ਼ਬ ਜਗ ਦੇਖਕੇ ਅਜਬ ਮਹਾਂ,
ਬੈਰੀ ਕੇ ਗਜ਼ਬ ਪਰਯੋ ਛੀਨੈ ਠਕੁਰਾਈ ਹੈ ।
ਧਰਮ ਸਥਾਪਬੇ ਕੋ ਪਾਪਨ ਕੇ ਖਾਪਬੇ ਕੋ,
ਗੁਰੂ ਜਾਪਬੇ ਕੋ ਨਈ ਰੀਤਿ ਯੋਂ ਚਲਾਈ ਹੈ ॥

ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ, ਰੁੱਤ ੩, ਅਧਯਾਯ ੧੯ ।

(ਜ) ਮੈ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਨਾਊਂ ।
ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕਬਹੂੰ ਨ ਧਿਆਊਂ ।
ਕਾਂਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋਂ ।
ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋਂ ।
ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ ।
ਮਹਾਂਲੋਹ ! ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦, (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ)

(ਝ) ਲੋਕ ਬੇਦ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਕੋ,
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੇਵਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ।
ਨਾਮ ਇਸਨਾਨ ਦਾਨ ਸੰਯਮ ਨ ਜਾਪ ਤਾਪ,
ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਪੂਜਾ ਨੇਮ ਨਤਕਾਰ ਹੈ ।
ਹੋਮ ਜੱਗ ਭੋਗ ਨਈਵੇਦ ਨਹੀਂ ਦੇਵੀ ਦੇਵ,
ਰਾਗ ਨਾਦ ਬਾਦ ਨ ਸੰਬਾਦ ਆਨਦ੍ਵਾਰ ਹੈ ।
ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਮੇਂ ਏਕ ਟੇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ,
ਆਨ ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਭਚਾਰ ਹੈ ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀਕੇ ॥

(ਞ) ਪਾਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ
ਤਬ ਤੇ ਕੋਊ ਆਂਖ ਤਰੇ ਨਹਿ ਆਨਿਯੋ ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ
ਅਨੇਕ ਕਹੈਂ ਮਤ ਏਕ ਨ ਮਾਨਯੋ ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿਮ੍ਰਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭੈ
ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈਂ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਜੋ ।
ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਪਾਨਿ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰ
ਮੈ ਨ ਕਹਜੋ ਸਭ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨਜੋ ॥
(ਰਾਮਾਵਤਾਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

(੮) ਅੰਨਜਮਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਨਿਰਣਾ:—

(੧) ਮੰਤ੍ਰ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਗਾਯਤ੍ਰੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਮਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਪਜੀ ਵਾ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ॥

(੨) ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਓਅੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ਾਯ ਨਮਹ ਆਦਿਕ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਆਦਿ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

(੩) ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੇਲੇ——ਹਿੰਦੂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਮਸਤੇ ਆਦਿਕ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਲਾਮ, ਔਰ ਸਿੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥

(੪) ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਸਤਕ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੇਦ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕੁਰਾਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ॥

(੫) ਤੀਰਥ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗੰਗਾ ਗਯਾ ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਦਿਕ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਆਦਿਕ, ਔਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ॥

(੬) ਮੰਦਰ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਠਾਕੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਆਦੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਮਸਜਿਦ, ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਧਰਮਸਾਲਾਂ ॥

(੭) ਪੂਜਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪੂਰਬ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੀ ਪਸਚਮ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਇਕਸਾਰ ॥

(੮) ਸਨਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸੂਰਯ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ੂ ਨਿਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਨਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ॥

(੯) ਸੰਧਯਾ–ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਤੇ ਤਰਪਨ ਕਰਕੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਪ, ਜਾਪ, ਰਹਿਰਾਸ ਔਰ ਆਰਤੀ ਸੋਹਲਾ ਪੜ੍ਹਕੇ.

(੧੦) ਸੰਸਕਾਰ–ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਮੁੰਡਨ ਆਦਿਕ, ਮੁਸਲ-ਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁੰਨਤ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ॥

(੧੧) ਚਿੰਨ੍ਹ–ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਿਖਾ ਤਿਲਕ ਮਾਲਾ ਜਨੇਊ ਧੋਤੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਸ਼ਰਈ ਮੁਛਾਂ ਤੰਬਾ ਆਦੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੱਛ ਕੇਸ ਕੰਘਾ ਕੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ॥

(੧੨) ਪੂਜਯ–ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੰਨਯਾਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਸਈਯਦ ਮੌਲਵੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥

(੧੩) ਵੱਡੇ ਦਿਨ–ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਰਾਮਨੌਮੀ ਆਦਿਕ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਈਦ ਬਕਰੀਦ ਆਦਿਕ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੁਪੁਰਬ ॥

(੧੪) ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਸਾਦ–ਹਿੰਦੂਆਂਦੇ ਚੂਰਮਾ ਲੱਡੂ ਫਲਆਦਿਕ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਦੁੰਬੇ ਬਕਰੇ ਆਦਿਕ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ॥

ਲੇਖਕ, ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦਾਸ–

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ"

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪੰਥ ਭੂਸ਼ਣ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਿਤ ਗੁਣੀ ਗਜਾਨੀ ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਇਸ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਈਆਂ ਹੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਜਗਾ ਲਿਖਣਾ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਣਾ ਹੈ, ਔਰ ਨਾ ਕੁਛ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ ਏਹ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਯਾ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਉਂ ਹੈਨ, ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨਣੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਔਰ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ—

ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ॥

੧ ਬੈਸਾਖ
ਸਾਲ ਨਾਃ ੪੩੭
ਚੌਥੀ ਵਾਰ
ਸਾਲ ੪੪੪

ਪੰਥ ਦਾ ਸੇਵਕ
ਕਾਨ ਸਿੰਘ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਦੋਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਰ ਨਾਇ,
ਗੁਰੁਸਿੱਖਨ ਕੇ ਹੇਤ ਯਹਿ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੋਂ ਬਨਾਇ.

ਕਬਿੱਤ

ਮਾਨੈ ਨਾਹਿ ਵੇਦ ਭੇਦ ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਪੁਰਾਨਨ ਕੇ
ਪੂਜਤ ਨ ਭੈਰੋਂ ਭੂਤ ਗਿਰਿਜਾ ਗਣਿੰਦੂ*ਹੈ,
ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਸ਼ਕੁਨ ਮੁਹੂਰਤ ਨ ਜਾਨੈ ਕਛੁ
ਰਾਹੁ ਕੇਤੁ ਸ਼ਨੀ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਿਨਿੰਦੂ†ਹੈ,
ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਤ ਸ਼੍ਰਾਧ ਹੋਮ
ਸੰਧਜਾ ਸੂਤਕਾਦਿ ਕੋ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਨਹਿ ਬਿੰਦੂ‡ ਹੈ,
ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੋ ਸੁਪੂਤ ਖ਼ਾਲਿਸਾ ਹੈ ਭਿੰਨ ਪੰਥ੦
ਮਹਾਂ ਹੈ ਅਗਜਾਨੀ ਜੋਊ ਯਾਂਕੋ ਕਹੈ-"ਹਿੰਦੂ ਹੈ."

ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ:-

ਹਿੰਦੂ—ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ-"ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਪਰ ਮੇਰੀ ਸਮਝ

*ਗਣੇਸ਼. †ਸੂਰਯ. ‡ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਭੀ. ੦ ਸਾਡੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਅਰ ਪੰਥ ਇਕ ਅਰਥ ਰਖਦੇ ਹਨ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਿੱਚ ਏਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ-
ਸਿੱਖ:-
(ੳ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ,
(ਅ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਖਾਨ ਪਾਨ ਹੈ,
(ੲ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਸਾਕ ਨਾਤੇ ਹਨ, ਔਰ-
(ਸ) ਹਿੰਦੋਸਤਾਂਨ ਦੇ ਬਸਨੀਕ ਹਨ; ਫੇਰ ਸਿੱਖ "ਅ ਹਿੰਦੂ" ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?
(ਹ) ਜੇ ਆਪ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਉਣੋਂ ਗਿਲਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਂ ਤਾਂ ਭੀ ਆਪ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ—ਕਯੋਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਔਰ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਔਰ ਬਹਾਦੁਰ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮ ਕੋਸ਼, ਮੇਰੁ ਤੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ.
(ਕ) ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਇੰਦੁ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁ ਤੋਂ ਬਿਗੜ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਖ–ਏਹ ਗੱਲ, ਕਿ– "ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ"–ਸਿੱਖ ਆਪ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ*, ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਨਉਕਤਿ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਸਗੋਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਔਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:–

(੧) ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ.

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

(੨) ਹੋਰ ਫਕੜ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ.

(ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਮ: ੧)

(੩) ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ,
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਧਿਆਇੰਦੇ ਹਉਮੈ ਗਰਬਾਏ,
ਮੱਕਾ ਗੰਗ ਬਨਾਰਸੀ ਪੂਜ ਜਯਾਰਤ ਆਏ,
ਰੋਜ਼ੇ ਵਰਤ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰ ਡੰਡੌਤ ਕਰਾਏ,
ਗੁਰੁਸਿਖ ਰੋਮ ਨ ਪੁੱਜਨੀ ਜੋ ਆਪ ਗਵਾਏ.
ਬਹੁ ਸੁੰਨੀ ਸ਼ੀਆ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਮਜ਼ਹਬ ਮਨ ਭਾਣੇ,
ਈਸਾਈ ਮੂਸਾਈਆ ਹਉਮੈ ਹੈਰਾਣੇ,
ਹੋਇ ਫ਼ਿਰੰਗੀ †ਅਰਮਨੀ ਰੂਮੀ ਗਰਬਾਣੇ,

---

*ਚਾਹੋ ਵਿਚਾਰ ਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਪਰ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀ" ਕਹਿਣ ਅਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਦ ਲੋੜ ਪਈ ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ.

†ਆਰਮੇਨੀਆ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਰੋਮ ਨ ਪੁੱਜਨੀ ਗੁਰੁ ਹੱਟ ਵਿਕਾਣੇ.

(ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੯)

ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਬਖਾਣ ਦੇ † ਸੂਫੀ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣਾ,
ਕਲਮਾ ਸੁੰਨਤ ਸਿਦਕ ਧਰ, ਪਾਇ ਜਨੇਊ ਤਿਲਕ ਸੁਖਾਣਾ,
ਮੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ, ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਦਾ ਹਿੰਦਵਾਣਾ,
ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰ ਪੂਜਾ ਵਰਤ ਅੰਦਰ ਹੈਰਾਣਾ,
‡ ਚਾਰ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ § ਵਰਣ, ‖ ਛਿਅ ਘਰ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਵਖਾਣਾ,
ਖਿੰਜੋਤਾਣ ਕਰੇਣ ਧਿਙਾਣਾ.

¶ ਅਮਲੀ ਖ਼ਾਸੇ ਮਜਲਸੀ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਅਲਖ ਲਖਾਯਾ,
ਮਾਲਾ ਤਸਬੀ ਤੋੜਕੈ ਜਿਉਂ ਸਉ ਤਿਵੈਂ ਅਠੋਤਰ ਲਾਯਾ,
ਮੇਰੁ ਇਮਾਮ ਰਲਾਇਕੇ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨ ਨਾਂਉਂ ਗਣਾਯਾ,
ਦੁਇ ਮਿਲ ਇੱਕ ਵਜੂਦ ਹੁਇ ਚਉਪੜ ਸਾਰੀ ਜੋੜ ਜੁੜਾਯਾ,
ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਖ਼ੁਦਾਇ ਪੀਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ ਲਖਾਯਾ,
ਸੱਚ ਸ਼ਬਦ ਪਰਕਾਸ ਕਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਚ ਸੱਚ ਮਿਲਾਯਾ,
ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਚ ਭਾਯਾ.

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੩੯)

---

† ਮੰਤਕੀ, ਗਜ਼ਾਲੀ. ‡ ਹਨਫ਼ੀ, ਸ਼ਾਫ਼ਈ, ਮਾਲਕੀ, ਹੰਬਲੀ.
§ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਛਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ, ਸੂਦ੍ਰ.
‖ ਸਾਂਖ, ਪਾਤੰਜਲ, ਨਜਾਯ, ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕ, ਮੀਮਾਂਸਾ, ਵੇਦਾਂਤ.
¶ ਇਸ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਜਾਗਕੇ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀ ਹੋਕੇ ਸਤਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਜਾਨ ਰਤਨਾ-ਵਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

(੪) ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ,' ਹੇ ਫ਼ਕੀਰ! ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ?" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸ-ਲਮਾਨ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਾਂ".

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਲਖੵਣ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

(੫) ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ*ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸਰ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ,
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ,
†ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ‡ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ,

---

* ਅਕਾਲਪੁਰਖ.
ਸਭ ਮੈ ਜੋਤਿ ਜੋਤ ਹੈ ਸੋਇ,
ਤਿਸਦੈ ਚਾਨਣੈ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇ.
(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧)

† ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਆਦਿਕ.

‡ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਛਜਾ ਲਈ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਨੂੰ ਤੀਰ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਪਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ. ਜੋ ਅਗਜਾਨੀ ਸਿੱਖ ਦਿਵਾਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਓਹ ਅਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

*ਤੀਰਥ † ਦਾਨ ‡ ਦਯਾ § ਤਪ ¶ ਸੰਯਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ,
ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਜਗੈ ਘਟ ਹੈ,
ਤਬ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤਾਂਹਿ +ਨਖ਼ਾਲਸ ਜਾਨੈ.
(੩੩ ਸਵੈਯੇ)

(੬) ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ.
(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ੦)

(੭) ਖ਼ਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਕਾਣ ਕੋ ਮੇਟੇ.
(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ =)

(੮) ਦੋ ਤੇ ਤੀਨ ਪੰਥ ਕਰ ਲੈਹੈਂ .××
ਲੈ ਆਯਸ ॰ ਗੁਰੁਦੇਵ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ॰॰ ਖਾਲਸ ਮਹਾਰਾਜ,
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਯੋ ਜਗ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸਿਰਤਾਜ.
ਝੂਠ ਪੰਥ ਸਭ ਤਜਾਗ ਕੈ ਏਕ ਪੰਥ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਨ,
ਪਰਮਜੋਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜਯੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿ ਦੀਨ.
(ਗੁਰੁ ਵਿਲਾਸ)

(੯) ਪੁਨ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਨਯਾਰਾ,
ਰਚੋਂ ਪੰਥ ਯਹਿ ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ. (ਪੰਥ ਪਕਾਸ਼)

---

* ਗੰਗਾ ਗਯਾ ਆਦਿਕ.

† ਤੁਲਾ ਛਾਯਾਪਾਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਿ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਦਾਨ.

‡ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਕਿ ਸਾਹ ਨਾਲ ਭੀ ਜੀਵ ਨਾ ਮਰੇ, ਔਰ ਚੁਮਾਸੇ ਵਿੱਚ ਜੁੱਤੀ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਨਾ ਮਰਣ.

§ ਜਲ ਧਾਰਾ ਪੰਚ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ.

¶ ਅਗਯਾਨਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਕਰ ਲੈਣਾ ਜਿਸਤੋਂ ਸਿਵਾਯ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਈ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਹੋਵੇ.

\+ ਸ਼ੁੱਧ, ਨਿਰੋਲ.

੦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਵੇ ਸੇ.

= ਪੰਜਾਂ ਪਯਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਖੀਏ.

॰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ.

॰॰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵਾਮੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੦) ਪੂਰਬ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਹੈਂ ਦੋਇ,
ਅਬ ਤੇ ਤੀਨ ਜਾਨੀਏ ਹੋਇ.
(ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ)

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ, ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ * ਪ੍ਰਸੰਗ:—

(੧੦) ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਹੈ ਨਜਾਰਾ,
ਫ਼ਿਰਕਾ ਇਨ ਕਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ,
ਬਜਾਹ ਨਕਾਹ ਨ ਏਹ ਕਰੈਂ ਹੈਂ,
ਭੁਗਤ ਅਨੰਦ 'ਆਨੰਦ' ਪੜ੍ਹੈ ਹੈਂ.
ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀ ਜੋ ਮਰ ਜੈ ਹੈਂ,
ਬਾਂਟਤ ਤੁਰਤ ਕੜਾਹ ਬਨੈ ਹੈਂ.
ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਾਵਤ ਨਾਹੀਂ,
ਹੱਡੀ ਪਾਂਯ ਨ ਗੰਗਾ ਮਾਂਹੀ.
ਕਰਤ ਦਸਹਿਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਾਵਤ,
ਅਸਨ ਬਸਨ ਗ੍ਰੀਬਨ ਕੋ ਦਜਾਵਤ.
ਕੰਠੀ ਜੰਞੂ ਤਿਲਕ ਨ ਧਰ ਹੈਂ,
ਬੁੱਤਪਰਸਤੀ ਕਦੇ ਨ ਕਰ ਹੈਂ.
ਏਕ ਰੱਬ ਕੀ ਕਰਤ ਬੰਦਗੀ,
ਰਖਤ ਨ ਔਰਨ ਕੀ ਮਛੰਦਗੀ.
ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ,
ਪੜ੍ਹਤ ਸੁਨਤ, ਨਹਿ ਮਾਨਤ ਕਾਨ.
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੋ ਕਥੀ ਕਲਾਮ,
ਤਾਂ ਪਰ ਰਖਤ ਇਮਾਨ ਤਮਾਮ. ××
ਇਕ ਹੀ ਬਰਤਨ ਮੇ ਸਭ ਕਾਂ ਹੂੰ,

* ਏਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਖ਼ਾਨਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਬਹਯਾਤ* ਪਿਲਾਵਤ ਤਾ ਹੂੰ.
ਖਾਨਾ ਭੀ ਇਕਠੇ ਸਭ ਖੈ ਹੈਂ,
ਸਕੇ ਬੀਰ ਆਪਸ ਮੇ ਵੇ ਹੈਂ.
ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਕੁਲ ਕਿਰਿਆ ਨਾਮ,
ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ਕਾਮ,
ਪਿਛਲੇ ਸੋ ਤਜ ਦੇਤ ਤਮਾਮ. ×+
ਬਲਕਿ ਜੁ ਦੀਨ ਹਮਾਰੇ ਆਵੈ,
ਮੌਕਾ ਪਾ ਫਿਰ ਇਨ ਮੈ ਜਾਵੈ,
ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਇਹ ਸੁਧਾ ਛਕਾਇ,
ਲੇਤ ਮਜ਼ਬ ਮੇ ਤੁਰਤ ਮਿਲਾਇ. †

---

* ਅੰਮ੍ਰਿਤ. † ਦੇਖੋ, ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਵਿਸ਼ਯ ਕੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਦੂਹ ਮਿਲ ਜੰਮੇ ਦੁਇ ਜਣੇ, ਦੁਇ ਜਣਿਆਂ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ,
ਹਿੰਦੂ ਆਖਣ ਰਾਮ ਰਾਮ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨਾਂਉਂ ਖ਼ੁਦਾਏ;
ਹਿੰਦੂ ਪੂਰਬ ਨਿਉਂ ਦਿਆਂ, ਪੱਛਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਿਵਾਏ,
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਨਾਏ,
ਵੇਦ ਕਤੇਬਾਂ ਚਾਰ ਚਾਰ, ਚਾਰ ਵਰਣ ਚਾਰ ਮਜ਼ਬ ਚਲਾਏ,
ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਛਾਏ,
ਇੱਕ ਥਾਂਉਂ ਦੋਇ ਨਾਂਉਂ ਧਰਾਏ.

ਵੁਣੈ ਜੁਲਾਹਾ ਤੰਦ ਗੰਢ, ਇੱਕ ਸੂਤ ਕਰ ਤਾਣਾਵਾਣਾ
ਦਰਜੀ ਪਾੜ ਵਿਗਾੜਦਾ, ਪਾਟਾ ਮੁੱਲ ਨ ਲਹੈ ਵਿਕਾਣਾ,
ਕਾਤਣ ਕਤਰੈ ਕਤਰਣੀ, ਹੋਇ ਦੁਮੂੰਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਾਣਾ,
ਸੂਈ ਸੀਵੈਂ ਜੋੜ ਕਰ, ਵਿੱਛੁੜਿਆਂ ਕਰ ਮੇਲ ਮਿਲਾਣਾ,
ਸਾਹਿਬ ਇੱਕੋ ਰਾਹਿ ਦੁਇ, ਜਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲ ਮਾਣਾ,
ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਪਰਧਾਨ ਹੈ, ਪੀਰ ਮੁਰੀਦੀ ਹੈ ਪਰਵਾਣਾ,
ਦੁਖੀ ਦੁਬਾਜਰਿਆ ਹੈਰਾਣਾ.

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੩)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

*ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਹਰ,
ਕਹਿਤ ਚੁਰਾਸੀ ਤੇ ਹੈ ਬਾਹਰ.
ਹਿੰਦੂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਤੁਰਕੂ ਕਾਣੇ,
ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਜਾਣੇ,
ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਨ ਤੋਂ ਨਜਾਰੀ,
ਰੀਤਿ ਇਨ੍ਹੋਂ ਮੇ ਹੈ ਭਲਿ ਸਾਰੀ. xx
ਪ੍ਰੇਤ ਪੀਰ ਗ੍ਰਹਿ ਪੀਰ ਨ ਮਾਨਤ,
ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਕੋ ਨ ਪਛਾਨਤ.
ਗੰਗਾਦਿਕ ਤੀਰਥ ਨਹਿ ਜਾਂਵੈਂ
ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਨਾਹਿ ਮਨਾਂਵੈਂ.
ਜੰਞੂ ਤਿਲਕ ਨ ਛਾਪਾ ਧਾਰੈਂ,
ਸ਼ਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੀ ਨਹਿ ਪਾਰੈਂ.
ਬੋਦੀ ਧੋਤੀ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲੈਂ,
ਹੋਮ ਸ਼ਰਾਧ ਨ ਖਜਾਹ † ਸੰਭਾਲੈਂ.
ਮਾਨਤ ਹੈਂ ਨਿਜ ਮਜ਼ਬ ਚੰਗੇਰਾ,
"ਹਿੰਦੂ" ਕਹੇ ਤੈਂ ਖਿਝਤ ਵਧੇਰਾ.
ਰੀਤਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਰੀ ਜੇਤੀ,
ਤਜ ਰਾਖੀ ਇਨ ਸਭ ਬਿਧ ਤੇਤੀ.
ਬਨੇ ਰਹਿਤ ਸਭ ਸਕੇ ਬਰਾਦਰ,
ਇਕ ਕੋ ਦੂਸਰ ਦੇਵਤ ਆਦਰ,

---

*ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਗਯਾਤ ਆਦਮੀ "ਤੱਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ" ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਫ਼ਿਰਕਾ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਹਨ,

†ਪਿਤਰ ਦੇ ਮਰਣ ਦਾ ਦਿਨ. ਅੱਸੂ ਦੇ ਅੰਧੇਰੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪਿਤ੍ਰ ਪੱਖ ਅਥਵਾ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਜੋ ਸ਼੍ਰਾਧ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਰਣੇ ਦੀ ਤਿਥਿ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਭਾਂਵੇਂ ਓਹ ਕਿਸੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਖਜਾਹੀ ਸ਼੍ਰਾਧ" ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੈ ਇਨ ਮੇਂ ਇਤਫ਼ਾਕ ਮਹਾਨ, *
ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਪੈ ਵਾਰਤ ਪ੍ਰਾਨ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਪੁਸ਼ਕਰ ਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਹੋਯਾ, ਓਹ ਸੂਰਯਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ:—

(੧੨) ਵਿਪ੍ਰ ਵਨਿਕ ਤੈਂ ਆਦਿਕ ਜ਼ਾਲ,
ਚਲ ਆਇ † ਚੇਤਨ ਦਿਜ ਨਾਲ.
ਕਰ ਕਰ ਨਮੋ ਪ੍ਰਵਾਰਿਤ ਬੈਸੇ,
ਕੌਨ ਜਾਤਿ ? ਬੂਝਤ ਭੇ ਤੈਸੇ.
ਸੰਗ ਆਪਕੇ ਕੇਸਨ ਧਾਰੀ,
ਕਜਾ ਇਨ ਕੀ ਦਿਹੁ ਜਾਤਿ ਉਚਾਰੀ.
ਬੂਝਤ ਹੈਂ ਲਖ ਬੇਸ ਨਵੀਨ,
ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਇਮ ਕਿਨਹੁ ਨ ਕੀਨ !
ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਫ਼ੁਰਮਾਵਨ ਕੀਆ:—
ਭਯੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਗ ਮਹਿ ਤੀਆ.‡
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਨ ਤੇ ਨਜਾਰੋ,
ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕੋ ਦਾਸ ਵਿਚਾਰੋ.

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸਤਰਾਂ ਬਚਨ ਵਿਲਾਸ ਹੋਏ:—

---

*ਇਸ ਗੁਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਚਾਹੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮਹਾਂ ਨਿਰਬਲ ਹਨ.

† ਪੁਸ਼ਕਰ ਵਿੱਚ ਚੈਤੰਨ ਪੰਡਿਤ ਮੁਖੀਆ ਸੀ. ‡ਤੀਜਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar.

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੩) *ਰਾਹ ਦੋਇ,ਕੋ ਤੁਮਕੋ ਭਾਯੋ ? ×××
ਕਿਸ ਮਗ ਕੋ ਇਤਕਾਦ ਰਖੰਤੇ ?
ਹਿੰਦੁ ਕਿ ਤੁਰਕ ਯਥਾ ਬਰਤੰਤੇ ?
ਸੁਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਫ਼ਰਮਾਯੋ:–
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਚਲਤ ਜਿਸ ਭਾਯੋ.
ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹ ਹਮ ਦੋਨਹੁੰ ਕੇਰ,
ਦੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਯਥਾ ਹਿਤ ਹੇਰ. ××
ਰੋਜ਼ਾ ਬਾਂਗ ਨਮਾਜ਼ ਸੁਜਾਨ,
ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਮਾਨ,
ਤ੍ਰੈ ਸੰਧਜਾ ਕਰਨੀ ਧਰ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਦੇਵਲ ਪਾਹਨ ਪੂਜਨ ਰੀਤਿ.
ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਹਿੰਦੁਨ ਪਰਵਾਨ,–
ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਜਾਨ ਸਮਾਨ,–
ਤਜਾਗਨ ਕਰੇ ਭਾਵ ਲਖ ਬੀਜਾ,
ਉਤਪਤ ਕਰਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤੀਜਾ,
ਬਾਦ ਪੱਖ ਕੋ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸਾ,
ਧਰੀ ਅਕਾਲਪੁਰੁਖ ਕੀ ਆਸ਼ਾ.

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ).

ਕੇਵਲ ਖੰਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹਿੰਦੂ-ਆਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਬਲਕਿ ਸਹਿਜ-ਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਨਜਮਤ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਤਜਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੁਮਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ.

* ਏਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵੇਖੋ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਗਜਾਰਵੀਂ ਵਾਰ ਦਾ ਟੀਕਾ (ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ:—

(੧੪)ਭਾਈ ਢੇਸੀ, ਭਾਈ ਜੋਧਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, 'ਸੱਚੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਲੋਗ ਪੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦਿੰਦੇ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਹੋਇਕੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹੋਂ, ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਬਾਣੀ ਤਜਾਗਕੇ ਭਾਖਾ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਂਉਂਦੇ ਹੋ, ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਸ਼ਿਵ ਰਾਤ੍ਰੀ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਤਜਾਗਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਉਚਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਤਰਪਣ ਸੰਧਜਾ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਿਆਗਕੇ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਕੜਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰ ਕਰਦੇ ਹੋਂ. ਪਰ ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਣ ਹਾਂ, ਅਸਾਡਾ ਤੁਸਾਂ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਭਿਮਾਨ ਅਸਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਅਰ ਗਜਾਨ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਯਾ ਹੇ."

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਭਗਤ-ਰਤਨਾਵਲੀ ਦਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ:—

(੧੫)ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, "ਜੀ ਸੱਚੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੰਡਤ ਹੈਂਨ ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇਵ ਬਾਂਣੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਖਾ ਮਨੁੱਖ ਬਾਂਣੀ ਹੈ, ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨਿੱਤ ਨਮਿੱਤ ਕਰਮ ਛਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ਼ ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ." ਤਾਂ ਸਤ-ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਾਧੋ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਆਗਜਾ ਹੋਈ ਜੋ, "ਤੂੰ ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਕੇ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾ."

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੬) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਕੇ ਭੀ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ, *ਯਥਾ:—

(ਵਿਧਿਵਾਕ੍ਯ)

(੧) ਅੱਜ ਤੁਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਵਰਣ ਗੋਤ ਔਰ ਮਜ਼ਹਬ ਆਦਿਕ ਸਭ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਔਰ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮੰਨਕੇ ਜਨਮ ਪਟਣੇ ਦਾ ਔਰ ਵਾਸੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਜਾਣਨੀ . †

(੨) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਿਤ੍ਯ ਸਨਾਨ ਕਰਣਾ, ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤੀ ਸੁੱਛ ਰੱਖਣੀ.

(੩) ਜਪ ਜਾਪ ਸਵੈਯੇ ਰਹਿਰਾਸ ਔਰ ਸੋਹਲੇ ਦਾ ਨੇਮ ਔਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਥ ਪਾਠ ਕਰਣਾ.

---

* ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਐਸੇ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਧਰਮੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੋ ਨਿਯਮ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੇ—ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਪ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਭਿੰਨ ਹੈ.

† ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਗੁਰੁਬੰਸੀ ਬਣੇ ਹੋਂ. ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਂਦਾ ਕਿ ਬਿਵਹਾਰਿਕ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਔਰ ਰਿਹਾਯਸ਼ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਛੱਡਕੇ ਪਟਣੇ ਔਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਏ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੪) ਕੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ (ਤਲਵਾਰ) ਕੱਛ ਕੰਘਾ ਔਰ ਕੜਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਕੱਕਿਆਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣੀ.

(੫) ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਭ ਸਕੇ ਭਾਈ ਹੋਂ, ਇਸ ਲਈਂ ਖਾਨ ਪਾਨ ਬਰਤਣ ਬਿਵਹਾਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਬਰਤਾਉ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈਆਂ ਜੇਹਾ ਕਰਣਾ.

(੬) ਦਸ ਸਤਗੁਰਾਂਨੂੰਇੱਕ ਰੂਪ ਜਾਣਨਾ,ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣਾ, ਔਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣਕੇ ਮਣੋ ਤਨੋ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ ਔਰ ਆਗਜ਼ਾ ਪਾਲਣੀ.

(੭) ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਣਾ.

(੮) ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸੌਂਧ (ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ)ਗੁਰੂ ਅਰਥ ਕੱਢ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਰਪਨ ਕਰਣਾ.

(੯)ਪੰਥ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਾਣਕੇ ਤਨ ਮਨ ਔਰ ਧਨ ਕਰਕੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਣਾ.

(੧੦) ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨੁੱਖ ਦੇਹ ਔਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਮ ਕਰਤਬਜ ਸਮਝਣਾ.

(੧੧) ਵਿਦਜਾ ਦਾ ਅਭਜਾਸ ਕਰਣਾ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁ-ਮੁਖੀ ਔਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਗਜਾਤਾ ਹੋਣਾ ਔਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿੱਦਜਾ ਵ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਭਜਾਸੀ ਬਣਨਾ.

(੧੨) ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਮਤਿ ਉੱਚੀ ਰੱਖਣੀ.

(੧੩)ਦਸਤਾਰਾ ਕੌਮੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਸਜਾਉਣਾ.

(੧੪) ਗੁਰੁਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸਤਸੰਗ ਕਰਣਾ.

(੧੫) ਮਰਣੇ ਪਰਣੇ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਣੇ.

(੧੬) ਗੁਰੁਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਣਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੭) ਗੁਰੁ ਪਰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਮੇਲ ਉਤਸ਼ਵ ਔਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣਾ.

(੧੮) ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਪੱਕੇ ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਰਹਿਣਾ.

(੧੯)ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ "ਜਥੇਬੰਦੀ" ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਮੰਤਬਜ ਦੇ ਲਾਭ ਸਮਝਕੇ ਇੱਕ ਸੂਤ ਵਿੱਚ ਪਰੋਏ ਰਹਿਣਾ.

(੨੦) ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਵਿੱਧ ਰੱਖਣਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤ੍ਰਾਂ ਜੇਹਾ ਜਾਣਕੇ ਬਿਵਹਾਰਿਕ ਔਰ ਧਾਰਮਕ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇਕੇ ਲਾਯਕ ਬਣਾਉਣਾ.

(੨੧) ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਕੇ ਤਨਖਾਹ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾ ਲੈਣੀ.

(ਨਿਸ਼ੇਧ ਵਾਕ੍ਯ)

(੨੨) ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਅਵਤਾਰ ਔਰ ਪੈਗੰਬਰ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ.

(੨੩)ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਪੁਸ-ਤਕ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ.

(੨੪)ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕੁਨ ਮੁਹੂਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਸੀ ਸ਼੍ਰੱਧ ਹੋਮ ਔਰ ਤਰਪਣ ਆਦਿਕ ਭਰਮ ਰੂਪ ਕਰਮਾਂ ਪਰ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ.

(੨੫) ਸਿੱਖ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ.*

(੨੬) ਮੀਣੇ ਮਸੰਦ ਧੀਰਮਲੀ ਰਾਮਰਈ,ਨੜੀਮਾਰ ਕੁੜੀ ਮਾਰ ਔਰ ਸਿਰਗੁੰਮਾਂ†ਨਾਲ ਬਰਤੋਂ ਬਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ.

---

* ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਣਾ.

†ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਸਿਰਵੱਢਣ ਤੁੱਲਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਮਹਾਂ ਭਾਰਥ ਅਰ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਹੈ.ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਭੀ'ਸਿਰ ਗੁੰਮ' ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰ ਖੋ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਯਾਹੈ;ਅਰਥਾਤਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਗੁੰਮ ਕਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜੋ ਕੋਈ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਧੜੇ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਫੈਲਾਵੇ, ਔਰ ਆਪਣੀ ਗੁਰਿਆਈ ਥਾਪਕੇ ਦਸ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਯ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਰਤਣਾ.

(੨੭) ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਝੂਠ ਅਨਯਾਯ ਨਿੰਦਾ ਛਲ ਕਪਟ ਵਿਸ੍ਵਾਸ ਘਾਤ ਜੂਆ ਆਦਿਕ ਅਵਗੁਣਾ ਦਾ ਸਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਣਾ.

(੨੮) ਮਦਿਰਾ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਅਮਲ (ਨਸ਼ੇ) ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਬਲ ਨਾਸ਼ਕ ਜਾਣਕੇ ਤਯਾਗ ਦੇਣੇ.

(੨੯) ਸਿੱਖ ਦਾ ਅੱਧਾ ਨਾਂਉਂ (ਜੋ ਨਿਰਾਦਰ ਬੋਧਕ ਹੈ) ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ .

(੩੦) ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ.

(੩੧) ਚੰਚਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਰਣੇ ਯੋਗਯ ਕਸੁੰਭੇ ਆਦਿਕ ਰੰਗ ਔਰ ਗਹਿਣੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਣੇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੂਸ਼ਣ ਸਮਝਕੇ ਸਦੈਵ ਧਾਰਨ ਕਰਣਾ.

(੩੨) ਕੁੱਠਾ ਤਮਾਕੂ ਮੁੰਡਨ ਵੇਸ਼ਯਾ (ਬਿਭਚਾਰਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀ†) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਸ਼ਕ ਜਾਣਕੇ ਸਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਣਾ.

(੩੩) ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਔਰ ਮੜ੍ਹੀ ਮਟ ਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਯਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ.

(੩੪) ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਖਣੀ.

(੩੫) ਬਿਗਾਨਾ ਹੱਕ (ਰਿਸ਼ਵਤ ਆਦਿਕ) ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ.

(੩੬) ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਤੀਰਥ ਔਰ ਧਾਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ.

(੩੭) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਜਿਤਨੇ ਭੇਖਮਾਤ੍ਰ ਔਰ ਗੁਰੂ

---

*ਜੋ ਮਨਮਤ ਤਯਾਗ ਕੇ ਗੁਰੂਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਵਰਤਣਾ.

† ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਓਹ ਵਿਭਚਾਰਨੀ ਸਦਾਂਉਂਦੀ ਹੈ—ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਣਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਘਰ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ, ਔਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਉਣਾ. †

(੩੮) ਕਲਫ ਨਹੀਂ ਲਾਂਉਣੀ, ਚਿੱਟੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਚੁਗਣੇ.

(੩੯) ਕੰਨਯਾ ਦਾ ਧਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ.

(੪੦) ਯਾਚਨਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ.

(੪੧) ਰਣ ਵਿੱਚ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ.

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਸਾਹਿਬ "ਤੌਸੀਫ਼ਸਨਾ" ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰਬੋਤੱਮ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਈਸਾਈ ਆਦਿਕ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਔਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:—

(੧੭) "ਬਲੰਦ ਤਰ ਅਜ਼ ਹਨੂਦਾਤ ਵਲ ਕੁਫ਼ਰਾਤ ਵਲ ਤੌਰੇਤਾਤ ਵਲ ਇੰਜੀਲਾਤ ਵਲ ਜ਼ੱਬੂਰਾਤ ਵਲ ਫ਼ੁਰਕਾਨਾਤ ਵਲ ਪੀਰਾਤ ਵਲ ਪੈਗ਼ੰਬਰਾਤ."

ਇਸਦਾ ਤਾਤਪਰਯ ਏਹ ਹੈ ਕਿ—ਹਿੰਦੂ, ਨਾਸ-ਤਿਕ, ਯਹੂਦੀ, ਈਸਾਈ, ਦਾਊਦੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੀਰ ਔਰ ਪੈਗੰਬਰਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤਯੰਤ ਉੱਚੇ ਹੈਨ. ਅਰ-ਥਾਤ—ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰੋਮਣੀ ਹੈ.

---

† ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਰ ਲਿਆਂਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਣਾ, ਪਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਂਉਣਾ, ਕਯੋਂਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਛੇਦਨ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਉੱਨਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਮਨਉਕਤਿ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਕਿੰਤੂ ਗੁਰੁਮਤ ਔਰ ਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਔਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

(ੳ) ਜੇ ਆਪ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣੇ ਕਾਰਣ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ, ਤਾਂ ਈਸਾ-ਈਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਯਹੂਦੀਆਂ [JEWS.] ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਈਸਾਈ [COLLYRIDIENS.] ਔਰ ਯਹੂਦੀ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਯਹੂਦੀ ਆਦਿਕ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ? ਔਰ ਓਹ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ? ਔਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਲਕਕੇ ਈਸਾਈ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇ ਹਨ, ਆਪ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ ?

(ਅ) ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜੇ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ, ਤਾਂ ਯਹੂਦੀ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨ* ਬੌਧ† ਔਰ ਪਾਰਸੀ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਭੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਯਾ ਇਤਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਏਹ ਸਭ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਔਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਪਰ ਜੋ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਾਯ ਹੈ ਓਹ ਭੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਾ- ਉਣੀ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਤੋਂ ਆਪ ਸਮਝ ਲਓਗੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਖਾਨ ਪਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ:—

(੧) ਮੋਨੇ ਕਰ ਅਹਾਰ ਨਹਿ ਖਾਨਾ.

(ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ)

(੨) ਰਸੋਈਆ ਸਿੱਖ ਰੱਖੇ.

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ,

(੩) ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਕੋਈ,
ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਚਵਹਿੰ ਇਕ ਹੋਈ.

(ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ)

---

* ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਰਨਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਸੂਰ ਖਾਣੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ.

† ਬੌੱਧ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮਾਂਸ ਖਾਣਾ ਮਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਰਤਮਾਨ ਸਮਯ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਔਰ ਜਾਪਾਨੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਨਿਯਮ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਪੂਰਬਕ ਸਭ ਸਾਥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਝ) ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਸਾਕ ਨਾਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹੋਂ, ਤਾਂ ਯਹੂਦੀ ਈਸਾਈ ਬੌਧ (ਜਾਪਾਨੀ ਔਰ ਚੀਨੀ) ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ-ਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਯਾ ਏਹ ਸੰਬੰਧ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਔਰ ਆਪ ਨੂੰ ਤਵਾਰੀਖ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਵੇਲੇ ਮੁਗ਼ਲੀਆ ਖ਼ਾਨ-ਦਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਕ ਨਾਤੇ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਔਰ ਏਹ ਬਾਤ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਨੌਸ਼ੇਰਵਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮਾਰਿਸ ਨਾਲ ਬਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਬੇਟੀ ਹਿੰਦੂ ਚੂੜਾਮਣੀ ਰਾਣਾ ਉਦਯਪੁਰ ਨੂੰ ਬਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਔਰ ਬਾਬਿਲ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਲਯੂਕਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ* ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ ਨਾਲ ਬਿਆਹ ਹੋਯਾ

---

* ਏਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਪੋਤੀ ਸੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸੀ. * ਔਰ ਹਿੜਿੰਬਾ, ਉਲੂਪੀ ਆਦਿਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰੋ-ਮਣੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਯਾ ਸੀ ਹਿੰਦੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ.

ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਰਣ ਬਾਬਤ ਜੋ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਆ-ਗਜ਼ਾ ਹੈ ਓਹਭੀ ਏਥੇ ਆਪਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੰਨੇਹਾਂ:—

(੧) ਨਾਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਕਰੇ.

(ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਭਾਃ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਦਾ)

(੨) ਕੰਨਜ਼ਾ ਕੋ ਮਾਰੇ, ਮੋਨੇ ਕੋ ਕੰਨਜ਼ਾਦੇਵੇ ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ† ਹੈ.

ਸਿਖ ਕੋ ਸਿਖ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਈ ਸੁਧਾ ਸੁਧਾ ਮਿਲ ਜਾਇ,
ਦਈ ਭਾਦਣੀ ‡ ਕੋ ਸੁਤਾ ਅਹਿ ਮੁਖ ਅਮੀ ਚੁਆਇ,¶

(ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ)

---

* ਦੇਖੋ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕ੍ਰਿਤ ਭੂਗੋਲ ਹਸਤਾਮਲਕ, ਭਾਗ ੧. ਸਫ਼ਾ ੨੯.

† ਦੰਡ ਯੋਗ. ‡ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ "ਚੂੜਾਕਰਣ" ਸੰਸਕਾਰ ਔਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਰ ਭੱਦਣ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ ਅਸਿੱਖ ਤੋਂ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਭੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮ ਕਰਣ ਲਈ ਨਾਈ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਧਯਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੰਡਨ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇਸੇ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਪਰ ਦੇਖੋ ! ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ.

¶ ਅਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਣੀ ਐਸੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੁੱਧ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਪਿਆਉਣਾਹੈ, ਭਾਵ ਏਹਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਟ ਇਕ ਨਾ—+

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੩) ਕੰਨਜ਼ਾਂ ਦੇਵੈ ਸਿਖ ਕੋ ਲੇਵੈ ਨਹਿ ਕੁਛ ਦਾਮ,
ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ ਗੋ ਮਮ ਧਾਮ.
(ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ)

(੪)ਕੰਨਜਾ ਜਬ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਬ ਸੰਯੋਗ ਕਰੇ,ਛੋਟੀ ਬਾਲਕੀ ਕਾ ਸੰਯੋਗ ਨਾ ਕਰੇ, ਔਰ ਸੰਯੋਗ ਐਸੀ ਕੁਲ ਬਿਖੇ ਕਰੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਅਕਾਲਪੁਰੁਖ ਦੀ ਹੋਵੇ.
(ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ)

(ਸ) ਜੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣਸਿੱਖਾਂਨੂੰਹਿੰਦੂਸਮਝਦੇਹੋਂਤਾਂ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪ ਹਿੰਦੂ ਜਾਣੋ, ਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਓਹ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭੀ "ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ" ਅਥਵਾ "ਇੰਡੀਅਨ" ਕਹਾਉਂਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ.

(ਹ) ਔਰ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪਦ ਸਮਝਕੇ ਗਿਲਾਨੀ

+ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੈ. ਔਰ ਅਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਕੰਨਜਾ ਨੂੰ ਭੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਨੂੰ ਐਸੇ ਮਲੂਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣੋਂ ਕਲਮ ਕੰਬਦੀ ਹੈ ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਔਰ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿਚ ਰਾਮਕੋਸ਼, ਮੇਰੁਤੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣੇ ਦੱਸੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਇਸ ਪਰ ਸਾਡਾ ਏਹ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਉੱਤਮ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਿਕ ਹੋਂਣ, ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਖ· ਦੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਬੁਰਾ ਨਾਂਉਂ ਹੈ, ਕਜੋਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਤ ਦਾ ਚਾਹੇ ਕੇਹਾ ਹੀ ਨਾਂਉਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਂਦੀ, ਜੈਸੇ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ "ਪਾਗਲ ਪੰਥ" ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਜਾਈਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਨੂੰ ਪਾਗਲ ਪੰਥੀ ਨਾ ਕਹਾਓ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ.

ਔਰ "ਹਿੰਦੂ" ਨਾਂਉਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਫਾ· ਰਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਜਾਂਣਦੇ ਹਨ. ਔਰ ਆਪਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਸ਼ੀ ਨਿ·

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਾਸੀ ੪੫ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਾਲ ੧੯੨੦ ਵਿਚ ਬਿਵਸਥਾਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ-

"ਹਿੰਦੂ ਯਵਨ ਸੰਕੇਤ ਪਦ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਨਾ ਸਰਵਥਾ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ".

ਔਰ ਅੱਜ ਤਾਂਈ "ਭਾਰਤੋਧਾਰਕ" ਆਦਿਕ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚਏਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾਰਹਿ-ਆ ਹੈ ਕਿ, ਹਿੰਦੂ ਨਾਂਉਂ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਯਾਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਰਯ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਔਰ ਨਾ ਆਰਯਾ ਵਰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਖਣਾ ਲੋੜੀਏ.

ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਵੇਦਾਂ, ਖਟਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਅਤੇਰਾਮਾਯਣ ਮਹਾਂਭਾਰਥ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ*, ਆਸ਼-ਚਰਯ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਔਰ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚੋਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ

---

* ਏਹ ਗੱਲ ਆਪ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਧਰਮ ਮੂਲ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਹਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਏਹ ਉੱਦਮ ਇਸ ਚਰਚਾ ਦੇ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪ ਦਾ ਏਹ ਯਤਨ ਨਿਸਫਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ.

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਣਕੇ ਭਾਰਤੇਂਦੂ ਬਾਬੂ ਹਰੀਸਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਯਾਦ ਆਯਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਦੱਖਣਾ ਦੇਕੇ ਜੇਹੀ ਬਿਵਸਥਾ ਚਾਹੀਏ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਸਕੀਦੀ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਬਾਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੱਧ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੋਂ ਸੋ ਸਿੱਧ ਹੋਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਣ:—

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਜਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਸਤਾਨ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਔਰ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਂ?

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ-ਹਾਂ, ਦੱਖਣਾ ਲਿਆਓ ਹੁਣੇ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੰਨੇ ਹਾਂ.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਭਲਾ ਕਿਸਤਰਾਂ?

ਪੰਡਿਤ ਜੀ—ਭਾਈ! ਕ੍ਰਿਸਤਾਨ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਨ, ਅਸਲ ਬਾਤ ਇਉਂ ਹ ਕਿ—ਯਾਦਵਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਮੰਨਿਆ ਕਰਦੇਸੇ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਨਾਂਉਂ "ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਾਨਜ" ਸੀ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ * ਮੁਸ਼ਲਿ (ਬਲਭਦ੍ਰ) ਮੰਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮੁਸ਼ਲਿਮਾਨਜ" ਸੀ. ਇਹ ਦੋਵੇਂ (ਕ੍ਰਿਸਤਾਨ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ) ਮਤ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰੋ-ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮਾਨਜ ਦੀ ਜਗਾ ਕ੍ਰਿਸ-ਤਾਨ, ਔਰ ਮੁਸ਼ਲਿਮਾਨਜ ਦੀ ਜਗਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ. ਲਿਆਓ ਦੱਖਣਾ ! ਥੁਆਨੂੰ ਹੁਣੇ ਏਹ "ਬਿਵਸਥਾ" ਲਿਖਕੇ ਦੇਈਏ.

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਦੇ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ ਭੀ ਅਜੇਹੀ ਬਿਵਸਥਾ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ.

(੧) ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੰਧੂ ਪਦ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਬਣਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪ ਦੀ ਕਪੋਲ ਕਲਪਣਾ ਹੈ, ਆਪਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸੋ.

---

* ਬਲਭਦ੍ਰ ਅਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਲ ਅਤੇ ਮੂਸ਼ਲ ਰਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ "ਹਲੀ" ਔਰ "ਮੂਸ਼ਲੀ" ਆਖਦੇ ਸੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਿੰਦੂ—ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿ-ਆ ਹੈ:—

"ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ" (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਿੱਖ-ਹਿੰਦੂ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਕ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਗਜਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਨਾ ਦਿਓ. ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਆਖੀ, ਧਜਾਨ ਦੇਕੇ ਸੁਣੋ ! ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ—

ਮੁਸਲਮਾਨਾਸਿਫਤ ਸਰੀਅਤ ਪੜ ਪੜ ਕਰਹਿਵੀਚਾਰ,××
ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਨ ਦਰਸਨ ਰੂਪ ਅਪਾਰ, × ×
ਸਤੀਆਂ ਮਨ ਸੰਤੋਖ ਉਪਜੇ ਦੇਣੈ ਕੈ ਵੀਚਾਰ,
ਚੋਰਾਂ ਜਾਰਾਂ ਤੈ ਕੂੜਿਆਰਾਂ ਖਰਾਬਾਂ ਵੇਕਾਰ, × ×
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾਂ ਭੁਖ ਸਲਾਹਣ ਸਚਨਾਮ ਆਧਾਰ.

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ-ਕਿ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਪਣੀ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਗਾਂਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੰਖ ਚੱਕ੍ਰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਆਦਿਕ ਧਾਰੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਤੁਰਭੁਜੀ ਪੰਚਮੁਖੀ ਆਦਿਕ ਅਦਭੁਤ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਮ-ਹਿਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਾਨੀ ਲੋਕ ਦਾਨ ਦੇਕੇ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੀ ਤਸੱਲੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚੋਰ ਯਾਰ ਆਦਿਕ ਕੁਕਰਮੀ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਗਨ ਹਨ, ਪਰ ਹੇ ਵਾਹਗੁਰੂ! ਤੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੁੱਖ (ਚਾਹ) ਹੈ, ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਤਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਮੇਰੇ ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਹਿੰਦੂ-ਦੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਛੱਕੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਯਥਾ:—

ਸਗਲ ਜਗਤ ਮੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਗਾਜੈ,
ਜਗੇ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਸਗਲ ਦੁੰਦ ਭਾਜੈ.

ਔਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸਿੱਖ ਮਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਨਯਾਸੀ ਆਦਿਕ ਹਨ "ਕੌਮ" ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪ ਕੌਮ ਔਰ ਪੰਥ ਦਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਮਚਾ ਰਹੇ ਹੋ. ਕੌਮ ਓਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ, ਆਪ ਕੇਵਲ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋ.

ਸਿੱਖ-ਮੇਰੇ ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ ! ਏਹ ਛੰਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨਹੀਂ, ਏਹ 'ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾਸਿੰਘ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਰੰਥੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ. ਜੋ ਲੋਕ ਦਸਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੈਨ ਓਹ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਹਮਨ" ਔਰ "ਤੁਮਨ" ਪਦ * ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਰਤੇ ਔਰ ਏਹ ਬੋਲੀ ਨਿਰੱਖਰ (ਅਨਪੜ੍ਹ) ਪੂਰਬੀਆਂ ਦੀ ਹੈ. †

* ਸਣੋ ਤੁਮ ਭਵਾਨੀ ਹਮਨ ਕੀ ਪੁਕਾਰੈ, x x
ਤੁਮਨ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਸੀਸ ਅਪਣਾ ਘਸਾਊਂ.

† ਛੱਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ "ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ" ਵਿੱਚ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਾਯ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੇ ਆਪ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਛੱਕੇ ਛੰਦ ਦਸਵੇਂ ਸਤਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਰਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਓ ਸ਼ੁਧਾ ਨਾਲ ਕੰਨ ਦੇਕੇ ਸੁਣੋ, ਛੱਕੇ ਆਪ ਦੇ ਕੇਹੇ ਛੱਕੇ ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਹਨ:—

ਮੜ੍ਹੀ ਗੋਰ ਦੇਵਲ ਮਸੀਤਾਂ ਗਿਰਾਏਂ,
ਤੁਹੀਂ ਏਕ ਅਕਾਲ ਹਰਿ ਹਰ ਜਪਾਏਂ
ਮਿਟੇਂ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਨਾ,
ਮਿਟੇ ਬਾਂਗ ਸਲਵਾਤ ਸੁੰਨਤ ਕੁਰਾਨਾ.
ਸਗਲ ਜਗਤ ਮੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਗਾਜੈ,
ਜਗੈ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਸਕਲ ਦੁੰਦ ਭਾਜੈ.

ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਏਹ ਦੱਸੋ, ਕਿ ਦੇਵਮੰਦਿਰ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਔਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਕੇ ਓਹ ਕੌਣਸਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਛੱਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? ਔਰ ਆਪ "ਦੁੰਦ" ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਭੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀ! ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਪੰਥ ਭੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਕੇਵਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ.

ਔਰ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਕ੍ਰੌਮ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਪਰ ਵੇਖੋ ! ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਪਜਾਰੇਛੱਕੇ ਕੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:—

ਦੁਹੂੰ ਪੰਥ ਮੇਂ ਕਪਟ ਵਿਦਯਾ ਚਲਾਨੀ,
ਬਹੁਰ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਕੀਜੈ ਪ੍ਰਧਾਨੀ.
ਕਰੋਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੀਸਰ ਪ੍ਰਵੇਸਾ,
ਜਗੇਂ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਧਰੇਂ ਨੀਲ ਭੇਸਾ.

ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀ ! ਆਪਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਛੱਕੇ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ "ਪੰਥ" ਹੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕ੍ਰੌਮ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ. ਦੱਸੋ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹੀਏ ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ "ਕ੍ਰੌਮ" ਪਦ, ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੀ ਤਰਾਂ ਕਿਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਆਪ ਤੋਂ ਏਹ ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਨੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਕੋਈ ਮਤ ਕੌਮ ਕਹਾਉਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੈ, ਔਰ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿਕ ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਣ ਪਰ ਕੌਮ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸੇ ?

ਹਿੰਦੂ–ਆਪ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹ-ਮਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਹਨ.

ਸਿੱਖ–ਸਾਖੀਆਂ ਬਾਬਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਯਾ ਹੈ, ਏਥੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਸਾਖੀ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਔਰ ਦੁਖੀ ਦੀਨ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਣੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਰਣਾ-ਗਤ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਪਰਉਪਕਾਰੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਸੇ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸਿਆਹ ਮਿਰਚਾਂ ਫੂਕਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਦੋ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਰਣ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਲਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਇੱਕ *ਤੀਸਰਾ ਮਜ਼ਹਬ "ਖਾਲਸਾ" ਹੋਵੇਗਾ. ਔਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਬਿਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਸਾਧੁਨ ਹੇਤ ਇਤੀ ਜਿਨ ਕਰੀ,
ਸੀਸ ਦੀਆ, ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ.

---

*ਉਸ ਵੇਲੇ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੌਮਾਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋ ਹੀ ਥੀਆਂ, ਜੇ ਈਸਾਈ ਆਦਿਕ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਚੌਥਾ ਅਥਵਾ ਪੰਜਵਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar
पुस्तकालय
गुरुकुल काँगड़ी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਖੀ ਦੀਨ ਅਨਾਥ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਕਰੋ, ਇਸੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਜੋ ਉਪਕਾਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਪਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਔਰ ਅਨਜਾਯ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਵਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ. ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਈਸਾਈ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਸਭ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਾਲਾ ਬਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਔਰ ਸਦੈਵ ਕਰਣਾ ਚਾਹੁੰਨੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਯੋਂਕਿ ਸਾਡਾ ਇਸ਼ਟ ਉਪਾਸਨਾ ਔਰ ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦਿਕ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਹਿੰਦੂ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਇੱਕ ਭਿੰਨ ਕੌਮ ਹੈ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬ੍ਰਿਥਾ ਚਰਚਾ ਕਰਣ ਨਾਲੋਂ ਅੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਔਰ ਸਾਡਾ ਕਿਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ:-

(੧) ਵੇਦ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਪੁਰਾਣ.

ਆਪ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸ ਨਿਤ੍ਯ*ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਧਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਉਸਦੇ ਆਸ਼ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਸਾਖੀਆਂ ਆਦਿਕ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ. ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਏਹ ਹੁਕਮ ਹੈ:-

---

*ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਪੁਸਤਕ ਨਿੱਤ੍ਯ ਨਹੀਂ, ਯਥਾ:-
"ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਨਸਹਿਗੇ ਵੇਦਾ." [ਗਉੜੀ ਮ: ੫]

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ੳ) ਸਤਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ,
ਕਹਿੰਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ ਕਚੀ ਆਖ ਵਖਾਣੀ.

(ਅ) ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆਂ ਸਿਰ ਬਾਣੀ.
(ਆਨੰਦ, ਮ: ੩)

(ੲ) ਸਭਸੈ ਉਪਰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵਿਚਾਰ,
ਹੋਰ ਕਥਨੀ ਬਦਉ ਨ ਸਗਲੀ ਛਾਰ.
(ਰਾਮਕਲੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਮ: ੧)

(ਸ) ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਵਰਤੀ ਜਗ ਅੰਤਰ ਇਸ ਬਾਣੀਤੇ ਹਰਿਨਾਮ ਪਾਇੰਦਾ.
(ਮਾਰੂ ਮ: ੩)

(ਹ) ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਇਸ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣ.
(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੩)

(ਕ) ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਸਤ ਕਰ ਜਾਣੋ ਸਿਖੋ ! ਕਰਤਾ ਮੁਖਹੁੰ ਕਢਾਏ.
(ਗਉੜੀ ਵਾਰ, ਮ: ੪)

(ਖ) ਭਗਤ ਭੰਡਾਰ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਲਾਲ,
ਗਾਵਤ ਸੁਣਤ ਕਮਾਵਤ ਨਿਹਾਲ.
(ਆਸਾ ਮ: ੫)

(ਗ) ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਸਾਗਰ ਭਰਿਆ,
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਲਾਗੇ ਤਿਨ ਹਥ ਚੜਿਆ.
(ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

(ਘ) ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਗਾਵਹੁ ਭਾਈ,
ਓਹ ਸਫਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ.
(ਸੋਰਠ ਮ: ੫)

(ਙ) ਭਣਤ ਨਾਨਕ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰ,
ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਸਿਉ ਧਰੇ ਪਿਆਰ.
ਤਾਂ ਕੋ ਪਾਵੈ ਮੋਖਦੁਆਰ,
ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਇਹ ਸਬਦ ਹੈ ਸਾਰ.
(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਚ) ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ,
ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ.
(ਨਟ ਮਃ ੪)

(ਛ) ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤ ਸਤ ਕਰ ਮਾਨਉ,
ਇਉ ਆਤਮਰਾਮਹਿ ਲੀਨਾ ਹੇ.
(ਮਾਰੂ ਮ. ੧)

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ, ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿ-ਕ ਆਪਦੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਰ ਜੋ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਾਯ ਹੈ ਆਪਨੂੰ ਓਹ ਭੀ ਸੁਣਾਉਨੇਹਾਂ:—

(ੳ) ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਬਕੈ ਖੜੋ ਭਾਈ, ਕਰਮ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰੀ,
ਪਾਖੰਡ ਮੈਲ ਨ ਚੂਕਈ ਭਾਈ, ਅੰਤਰ ਮੈਲ ਵਿਕਾਰੀ.
(ਸੋਰਿਠ ਮ. ੧)

(ਅ) ਪੰਡਤ, ਮੈਲ ਨ ਚੂਕਈ ਜੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹੈ ਜੁਗ ਚਾਰ.
(ਸੋਰਿਠ ਮ. ੩)

(ੲ) ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸੰਸਾਰ * ਹਭਾਹੂ ਬਾਹਰਾ,
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ.
(ਆਸਾ ਮ. ੫)

(ਸ) ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਭ ਸਾਸਤ੍ ਇਨ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ.
(ਸੂਹੀ ਮ. ੫)

(ਹ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੂਲ ਵੇਦ ਅਭਿਆਸਾ,
ਤਿਸਤੇ ਉਪਜੇ ਦੇਵ ਮੋਹ ਪਿਆਸਾ,
ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਭਰਮੇ ਨਾਹੀਂ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ.
(ਗਉੜੀ ਅ. ਪਦੀ, ਮ. ੩)

---

* ਸਭ ਤੋਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਕ) ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਬਾਣੀ ਵੇਦ ਵੀਚਾਰ,
ਬਿਖਿਆ ਮੈਲ ਬਿਖਿਆ ਵਾਪਾਰ.

(ਮਲਾਰ ਮ. ੩)

(ਖ) ਬੇਦ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਭਾਈ,
* ਸਾਂਕਲ ਜੇਵਰੀ ਲੈ ਹੈ ਆਈ.

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ)

(ਗ) ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫ਼ਤਰਾ† ਭਾਈ ਦਿਲਕਾ ਫ਼ਿਕਰ ਨ ਜਾਇ.

(ਤਿਲੰਗ ਕਬੀਰ)

(ਘ) ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪਵੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ.

(ਅਨੰਦ ਮ. ੩)

(ਙ) ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬਹੁ ਵਿਸਥਾਰਾ,
ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਸਰਿਆ ਪਾਸਾਰਾ.

(ਮਾਰੂ ਮ, ੫)

(ਚ) ਪੜ੍ਹੇ ਰੇ ਸਗਲ ਬੇਦ, ਨਹਿ ਚੂਕੈ ਮਨ ਭੇਦ,
ਇਕ ਖਿਨ ਨ ਧੀਰਹਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੇ ਪੰਚਾ.

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ. ੫)

(ਛ) ਵੇਦ ਪੜਹਿ ਹਰਿਨਾਮ ਨ ਬੂਝਹਿ,
ਮਾਇਆ ਕਾਰਣ ਪੜ ਪੜ ਲੂਝਹਿ.

(ਮਾਰੂ ਮ.੩)

(ਜ) ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਜਗ ਵਰਤਦਾ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰ,
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਜਮਡੰਡ ਸਹੈ ਮਰ ਜਨਮੈ ਵਾਰੋਵਾਰ.

(ਮਲਾਰ ਮ ੩)

(ਝ) ਪੜ ਪੜ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਥਕੇ ਵੇਦਾਂ ਕਾ ਅਭਿਆਸ,
ਹਰਿਨਾਮ ਚਿਤ ਨ ਆਵਈ ਨਹਿ ਨਿਜ ਘਰ ਹੋਵੈ ਬਾਸ.

(ਮਲਾਰ ਮ. ੩)

---

* ਸੰਗੁਲ

† ਕਪੋਲ.ਕਲਪਣਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਞ) ਬ੍ਰਹਮੇ ਚਾਰ ਹੀ ਬੇਦ ਬਨਾਏ,
ਸਰਬ ਲੋਕ ਤਿਹ ਕਰਮ ਚਲਾਏ.
ਜਿਨ ਕੀ ਲਿਵ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਲਾਗੀ,
ਤੇ ਬੇਦਨ ਤੇ ਭਏ ਤਿਆਗੀ.
ਜਿਨ ਮਨ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਠਹਿਰਾਯੋ,
ਸੋ ਸਿਮ੍ਰਤਿਨ ਕੇ ਰਾਹ ਨ ਆਯੋ.

(ਟ) ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਸਭੈ
ਬਹੁਭੇਦ ਕਹੈਂ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਯੋ. ××

(ਠ) ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਕੇ ਭੇਦ ਸਭੈ ਤਜ
ਕੇਵਲ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਮਾਨਯੋ.
(ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ)

(ਡ) ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਵੇਦ ਲਖ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਰਾਮਾਯਣ ਮੇਲੇ,
ਸਾਰਗੀਤ ਲਖ ਭਾਗਵਤ ਜੋਤਕ ਵੈਦ ਚਲੰਤੀ ਖੇਲੇ,
ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਸਿਮਰਣ ਘਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਰਣ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਚੇਲੇ,
ਪੂਰਾ ਸਤਗੁਰੁ ਗੁਰਾਂ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਮੂਲ ਗੁਰੁਬਚਨ ਸੁਹੇਲੇ.

(ਢ) ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੋ
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ.
ਪੂਛਤ ਨ ਜੋਤਕ ਔ ਵੇਦ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਕਛੂ
ਗ੍ਰਹਿ ਔ ਨਛਤ੍ਰ ਕੀ ਸ਼ੰਕਾ ਉਰ ਧਾਰੀ ਹੈ.
[ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ]

ਹਿੰਦੂ--ਆਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਏਹ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਦੇ ਹਨ, ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਔਰ ਗਯਾਨ, ਏਹ ਤਿੰਨ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਾਂਡ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਹਨ. ਆਚਾਰਯ ਲੋਗ ਜੈਸਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਰੇਕ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਸਿੱਖ-ਪਜਾਰੇ ਭਾਈ ! ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸਭ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਯਥਾਰਥ ਉਚਾ- ਰਣ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ, ਔਰ ਸਿੱਖ ਮਤ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਤਰਾਂ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਔਰ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ. ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਉਪਕਾਰ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਸਨਾਨ ਔਰ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਆਦਿਕ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ "ਕਰਮਕਾਂਡ" ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਦੀ ਤਰਾਂ ਚਮਚੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਫੱਕਣਾ, ਕੰਨ ਨੱਕ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਲਾ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਣੀਆਂ ਔਰ ਘੀ ਜੇਹੇ ਉੱਤ- ਮ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਥਾ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਫੂਕਣਾ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਤਜਾਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ.

ਔਰ-ਮਨ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਣਾ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਬਜਾਪੀ ਮੰਨਕੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਨਿਮਗਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ "ਉਪਾਸਨਾ" ਹੈ. ਆਪਦੇ ਮਤ ਦੀ ਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਮੂਰਤਿ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਕੇ ਘੰਟੇ ਬਜਾਉਂਣੇ ਔਰ ਭੋਗ ਲਾਉਣੇ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਇਸੀ ਤਰਾਂ-ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਔਰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ "ਗਜਾਨ" ਹੈ, ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮੰਨਕੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਕੇ "ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ" ਦੇ ਨਾਰੇ ਮਾਰਣੇ ਗਜਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਨੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨੇ ਕਾਂਡ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁ-ਸਾਰ ਸਿੱਖ ਮੰਨਦੇ ਔਰ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਹਿੰਦੂ-ਦੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਗਜ਼ਾ ਹੈ:—

"ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ".

ਸਿੱਖ-ਇਥੇ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਮੰਨਕੇ ਸੁਣਨ. ਇਸ ਜਗਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਔਰ ਮਹਾਤਮ ਚੱਲਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਂਉਂਦੇ ਹਨ:—

"ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ,
ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ. ++
ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸ."

ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

"ਵੇਦ ਕਹਨ ਇਕ ਵਾਤ."

ਸਿੱਖ—ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ! ਅਗਲੀ ਤੁਕ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਝੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਕਿ—

"ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨ ਕਤੇਬਾਂ ਅਸਲੂ ਇਕ ਧਾਤੁ."

ਹਿੰਦੂ—ਵੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ:—

"ਅਹਿਰਣ ਮਤਿ ਵੇਦ ਹਥੀਆਰ."

ਸਿੱਖ—ਏਥੇ ਆਪ ਦੇ ਓਹ ਵੇਦ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਨੀ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਹਨ, ਔਰ ਖਾਣੇਦੀ ਉੱਤਮ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰਣਵਾਲਾ ਹਵਨ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਜਗਾ ਵੇਦ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ. ਆਪ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:—

"ਵੇਦ ਨਾਮਕ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਵੇਦ ਨਹੀਂ, ਵੇਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਮ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਉਸੀ ਨੂੰ ਵੇਦ ਗ੍ਯਾਤਾ ਆਖੀਦਾ ਹੈ."

(ਬ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸ਼ਰ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੪)

ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਸੰਬੰਧੀ "ਮੁੰਡਕ" ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—ਇੱਕ ਪਰਾ (ਮਹਾਂ) ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਅਪਰਾ (ਸਾਧਾਰਣ) ਵਿੱਦ੍ਯਾ ਹੈ. ਰਿਗ ਯਜੁਰ ਸਾਮ ਔਰ ਅਥਰਵ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਜੋਤਿਸ਼ ਆਦਿਕ ਸਭ ਅਪਰਾ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ, ਔਰ ਪਰਾ ਓਹ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜਪਜੀ ਵਿੱਚ ਜੋ "ਵੇਦ ਹਥਿਆਰ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਮਹਾਂ ਗਜ਼ਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ "ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ" ਆਖਿਆ ਗਯਾ ਹੈ.

ਹਿਦੂ—ਵੇਖੋ! ਜਪਜੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"ਗਾਵਹਿ ਪੰਡਿਤ ਪੜ੍ਹਨਿ ਰਖੀਸੁਰ ਜੁਗ ਜੁਗ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ."

ਸਿੱਖ-ਏਹ ਭੀ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ."

ਜਿੱਥੇ ਡੱਡੂ ਬਿੰਡੇ ਪਸੂ ਪੰਛੀ ਭੀ ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਥੇ ਏਹ ਕਹਿਣਾ, ਕੀ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰੂ ਫ਼ਰਮਾਂਉਂਦੇ ਹਨ:—

"ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ ਸੋ ਬਿਨ ਹਰਿਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ."

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿਆਪਾ ਕਰਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

"ਹੈ ਹੈ ਕਰਕੈ ਓਹ ਕਰੇਨ,
ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਪਿੱਟਨ ਸਿਰ ਖੋਹੇਨ,
ਨਾਉਂ ਲੈਨ ਅਰ ਕਰਨ ਸਮਾਇ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਇ."

ਹਿੰਦੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"ਵੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾਂ ਖਾਇ."

ਸਿੱਖ-ਇਸ ਦਾ ਏਹ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਗਜਾਨ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ:-

"ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ."

ਜੋ ਲੋਕ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਜੋ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ(ਵੇਦ)ਬਿਨਾਂ ਅਸ਼ੁੱਧ ਗੁਰੂ-ਬਾਂਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਮਾਰ ਪਵਾਈ ਸੀ.

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਜੇ ਆਪ ਦਾ ਏਹੀ ਪੱਕਾ ਹਠ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਨਾਂਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਪਾਪ ਮਤੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਓ ਕਿਸੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੂਰਖ ਦੁਰਾਚਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਵੇਦ ਦੀ ਧੂਨੀ ਕਰੀਏ ਔਰ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਪਮਤੀ ਬਦਲਕੇ ਪੁੰਨ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਮਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ.

ਔਰ ਆਪਨੂੰ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਕਰਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਪਾਠ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:—

"ਵੇਦ ਪਾਠ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ,
ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਪੰਡਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰ."
(ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਹਿੰਦੂ—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

"ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਨਾਮ ਉਤਮ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀਂ,
ਫਿਰਹਿ ਜਿਉਂ ਬੇਤਾਲਿਆ." (ਅਨੰਦ)

ਸਿੱਖ—ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ (ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ) ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਗਜਾਨੀ ਲੋਕ ਸੁਣਦੇ ਔਰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਯੱਗ ਔਰ ਹਵਨ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ:—

"ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀਨ ਬੇਤਾਲ. (ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੫)

ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੇਦਾਂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉੱਤਮ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਈ ਗਜ਼ਾਨੀ ਏਸ ਤੁਕ ਦਾ ਅਨ੍ਵੈ ਇਸਤਰਾਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

"ਨਾਮ ਉਤਮ, ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀਂ,
ਵੇਦਾਂਮਹਿ ਬੇਤਾਲਿਆ ਜਿਉ ਫਿਰਹਿ."

ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ:—

"ਚਾਰ ਪੁਕਾਰਹਿਨਾ ਤੂ ਮਾਨਹਿ,
ਖਟ ਭੀ ਏਕਾ ਬਾਤ ਬਖਾਨਹਿ.
ਦਸ ਅਸਟੀ ਮਿਲਏਕੋ ਕਹਿਆ,
ਤਾਂਭੀ ਜੋਗੀ! ਭੇਦ ਨ ਲਹਿਆ."

ਸਿੱਖ-ਜੋਗੀ ਜੋ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਜੋਗੀ! ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ, ਐਵੇਂ ਪਾਣੀ ਬਿਲੋਯਾ ਹੈ. ਔਰ ਕਜਾ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਸਤਗੁਰੂ ਇਉਂ ਆਖਦੇ ਕਿ ਹੇ ਜੋਗੀ! ਦੇਖ ਕੁਰਾਨ ਔਰ ਅੰਜੀਲ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਰ ਤੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ?

ਜਿਸਤਰਾਂ ਹਿੰਦੂ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

"ਦੋਜਕਿ ਪਉਂਦਾ ਕਿਉ ਰਹੈ ਜਾਂ ਚਿਤ ਨ ਹੋਇ ਰਸੂਲ."
"ਹੋਇ ਮੁਸਲਮਦੀਨਮੁਹਾਣੈਮਰਣਜੀਵਣਕਾ ਭਰਮਚੁਕਾਵੈ."
"ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ ਹਕ ਹਲਾਲ ਕੁਰਾਨ."
"ਸਚ ਕਮਾਵੈ ਸੋਈ ਕਾਜੀ,
ਜੋ ਦਿਲ ਸੋਧੈ ਸੋਈ ਹਾਜੀ.
ਸੋ ਮੁਲਾ*ਮਲਊਨ ਨਿਵਾਰੈ" (ਆਦਿਕ)

ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਪ ਏਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢੋਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਅਗਯਾਨੀ ਹੋਂ.

ਹਿੰਦੂ—ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਹੋ ਮਤ ਝੂਠੇ, ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਵਿਚਾਰੈ."

ਸਿੱਖ—ਪਾਠ ਸਹੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੈ:—

"ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ."

*ਸ਼ੈਤਾਨ. ਭਾਵ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ—ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਪਾਸ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਔਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਏ*, ਜਿਸ ਪਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਵੇਂ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਪਖ੍ਯ ਪਾਤ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ ਵੇਦ ਔਰ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਝੂਠੇ ਨਾ ਕਹੋ, ਅਸਲੀਯਤ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ ਕੁਛ ਆਖਣਾ ਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਆਖੋ.

ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿਚ (ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਝੇ) ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮੁਨਾਸਬ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਯ ਵੇਦ ਔਰ ਕ਼ੁਰਾਨ ਬਾਬਤ ਸੁਣਾਈਏ, ਜੋ ਏਹ ਹੈਃ

---

*ਚਰਚਾ "ਵਲੀਦਾਨ" ਔਰ "ਕੁਰਬਾਨੀ" ਦੇ ਮਸਲੇ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਛਿੜੀ ਹੋਈ ਸੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ! ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰ ਨ ਜਾਇ".

ਮੇਰੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰੂ ਸਾਰ-ਗ੍ਰਾਹੀ ਸਭ ਦੇ ਪਜਾਰੇ ਸੇ, ਓਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਔਰ ਉਸਤਤਿ * ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਦੇਖਦੇ ਸੇ ਸੋ ਆਖਦੇ ਸੇ, ਓਹ ਵੇਦ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸੇ, ਓਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ "ਦੇਵ-ਬਾਣੀ" ਔਰ ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਨੂੰ "ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ" † ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਸੇ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ:—

ਅਲਹਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰ,
ਖ਼ੁਦ ਖ਼ੁਦਾਇ ਵਡ ਬੇ ਸੁਮਾਰ,
ਓ ਨਮੋ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਂਈ,

---

* ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੱਸਣਾ ਨਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਅਵਗੁਣ ਨੂੰ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣਾ ਉਸਤਤਿ ਹੈ.

† ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ, ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਬਤ ਏਹ ਰਾਯ ਹੈ:—

"ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਬੋਲੇ"

(ਬ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸ਼ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ. ੮)

"ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਕਦੇ ਨਾ ਸਿੱਖੇ"

(ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੬)

"ਮਲੇਛ ਔਰ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ."

(ਵਿਸ਼ਨੁ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਅ. ੬੪)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਖਾਲਿਕ ਰਵ ਰਹਿਆ ਸਰਬ ਠਾਂਈ.
ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਉਲਾ ਤੂਹੀ ਏਕ,
ਪੀਰ ਪੈਕਾਂਬਰ ਸੇਖ. ××
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਖੋਏ ਭਰਮ,
ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.
(ਰਾਮ ਕਲੀ ਮ: ੫)

ਹਿੰਦੂ—ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣ ਦੇਓ, ਦੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਹੀ "ਵੇਦੀ" ਕਹਾਏ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਵਿਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਜਿਨੈ ਵੇਦ ਪਠਜੋ ਸੁ ਵੇਦੀ ਕਹਾਏ,
ਤਿਨੈ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਮ ਨੀਕੇ ਚਲਾਏ.

ਹੁਣ ਆਪ ਵੇਦ ਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਭੱਜ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਸਿੱਖ-ਪਜਾਰੇ ਭਾਈ! ਅਸੀਂ ਏਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਪੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਵੇਦ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੇਦ,ਧਰਮਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹਨ. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਈਸਾ ਔਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਤੌਰੇਤ ਔਰ ਜ਼ੱਬੂਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਗਜ਼ਾ ਮੰਨਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਈਸਾਈ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੰਜੀਲ ਔਰ ਕੁਰਾਨ* ਹਨ.

ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਚਾਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹੇ ਔਰ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਚਰਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਪੁਸਤਕ ਔਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਵੇਦ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ.

(੨) ਜਾਤੀ ਵਰਣ †

ਆਪ ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼ੁਧਾਲੂ ਹੋਂ,

---

*ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਤੌਰੇਤ ਜ਼ੱਬੂਰ ਔਰ ਅੰਜੀਲਨੂੰ ਆਸਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਔਰ ਪੂਰੀ ਸ਼ੱਧਾ ਯੋਗਜ ਕੇਵਲ ਕੁਰਾਨ ਹੀ ਹੈ.

†ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਗਜਾਨੀ, ਗੑਰੰਥੀ, ਸਿਪਾਹੀ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਬਜਾਪਾਰੀ ਔਰ ਲਾਂਗਰੀ ਆਦਿਕਅਧਿਕਾਰ ਔਰਦਰਜੇਹਨ, ਪਰ ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਵਰਣ ਮੰਨੇ ਜਾਂਣ, ਔਰ—+

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬਲਕਿ ਜਾਤੀ ਵਿਸ਼ਯ ਆਪ ਨੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪਰ ਬਡਾ ਅਨਜਾਯ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ. ਦੇਖੋ ! ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਾਬਤ ਆਪ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ:--

ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਯੋਗਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਪੜਾ ਪਹਿਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਨਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਬਰਤਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ-ਏਹ ਜੋ ਕੁਛ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਸਭ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੧, ਸ਼ ੧੦੦ ਔਰ ੧੦੧)

ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ

+—ਮਰਣਪ੍ਰਯੰਤ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਵਿੱਚ ਹੀ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਤੀਤ ਕਰੇ.

ਖ਼ਾਲਸਾਪੰਥ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਓਹੀ ਦੂਜੇਵੇਲੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋੜੇ ਝਾੜਨ ਵਾਲਾਸੇਵਕ ਹੈ, ਔਰ ਓਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੋਕੇ ਯੋਧਾ ਹੈ, ਇਸੀਤਰਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖਸੰਗਤ ਦੇ ਜੂਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਦੂਜੇ ਵੇਲੇ ਕਥਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਤਜਾਦੀ.

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੋਂ ਜਾਤੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ| ਮਨੂਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦਾ ਅਧਜਾਯ ੧੦. ਔਰ ਸ਼ਲੋਕ ੫.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧਾ ਆਪ ਰੱਖੇ, ਔਰ ਅੱਧਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ.

(ਮਨੂ ਅ. ੬, ਸ਼. ੩੯)

ਮੂਰਖ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਡਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ, ਚਾਹੇ ਬਿਨਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਹੀ ਅਗਨੀ–ਦੇਵਤਾ ਹੈ.

(ਮਨੂ ਅ. ੯, ਸ਼. ੩੧੭)

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੇ ਚੋਰੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜਾ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹੀ ਨਾਲਾਯਕੀ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੁੱਖਾ ਹੋਕੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ.

(ਮਨੂ ਅ. ੧੧, ਸ਼ ੨੧)

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਦ ਚਲਨ ਭੀ ਪੂਜਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਜਿਤੇਂਦ੍ਰੀ ਭੀ ਪੂਜਨੇ ਲਾਯਕ ਨਹੀਂ,* ਕੌਣ ਖੱਟਰ ਗਊ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਗਧੀ ਨੂੰ ਚੋਂਦਾ ਹੈ ?

(ਪਰਾਸਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ.੬)

ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੇ ਬਾਹ ਲਵੇ, ਔਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੁਆਮਲਾ ਮਸੂਲ ਕੁਛ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕਯੋਂ-ਕਿ ਸਭ ਚੀਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਹੈ.

(ਬ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ.੩)

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਅਗਨੀ ਸਭ ਪਦਾਬਾਂ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾਰ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੂਸ਼ਿਤ

---

*ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀਏਹ ਸਿੱਖਯਾ ਮਿਲਨ ਕਰਕੇ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੇਹੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗਯ ਲੇਖ ਲਿਖਕੇ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਸੋਈਐ ਵਿਪ੍ਰ ਗਯਾਨ ਗੁਣ ਹੀਨਾ,
ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨ ਸੋਈਐ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ*.

(ਬ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸਰ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੨, ਔਰ ਦੇਖੋ! ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ)

ਹੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸੂਦ੍ਰ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇਖੋ:—

ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਸਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(ਮਨੂ, ਅ: ੪, ਸ਼ ੬੧)

ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਤੀ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਹੋਮ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਯਾ ਅੰਨ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਔਰ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ.

(ਮਨੂ: ਅ. ੪, ਸ਼-੮੦)

ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਦ੍ਰ ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਬਾਣੀ ਬੋਲੇ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਕਟਵਾ ਦੇਵੇ.

(ਮਨੂ ਅ. ੮, ਸ਼ ੨੭੦)

ਜੇ ਸੂਦ੍ਰ, ਦ੍ਵਿਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂਉਂ ਲੈਕੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਬੁ-ਲਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਦਸ ਉਂਗਲ ਲੰਮਾਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿੱਲਾ ਅੱਗ ਵਰਗਾ ਲਾਲ ਕਰਕੇ ਠੋਕ ਦੇਵੇ. ਜੋ ਸੂਦ੍ਰ

---

* ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਖ਼ਲਾਕੀ ਤਾਲੀਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸਵਿਚ ਸਭਤਾ ਦਾ ਭੋਗ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਏਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤਿ-ਵ੍ਰਤਾ ਰਹਿਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ.

† ਏਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿੱਚ ਛਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਯਾ, ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜੋ ਛਤ੍ਰੀ ਹਨ ਓਹੀ ਛਤ੍ਰੀ ਪਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ.

ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਧੰਨਜਵਾਦ ਹੈਕਿ ਲੋਕ ਮਨੂੰ ਜੀਦੇ ਇਸਬਚਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ,ਜੇ ਕਿਤੇ ਏਸ ਅਗਯਾ ਨੂੰ ਪਾਲਨ ਕਰ-ਦੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਦੇਸ਼ ਉਜੜ ਜਾਂਦੇ ਔਰ ਕਈ ਥਾਂ ਇਤਨੇ ਆਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਰਹਿਣ ਬਹਿਣ ਨੂੰ ਜਗਾ ਨਾ ਲਭਦੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਔਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਤੱਤਾ ਤੇਲ ਪਵਾ ਦੇਵੇ.

(ਮਨੂ ਅ. ੮, ਸ਼ ੨੭੧ ਔਰ ੨੭੨)

ਸੂਦ੍ਰ ਆਪਣੇ ਜਿਸ ੨ ਅੰਗ ਨਾਲ ਦ੍ਵਿਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰੇ ਉਸ ਦਾ ਓਹੀ ਓਹੀ ਅੰਗ ਕਟਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੮, ਸ਼. ੨੭੯)

ਸਾਮਰੱਥ ਹੋਕੇ ਭੀ ਸੂਦ੍ਰ ਧਨ ਜਮਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਸੂਦ੍ਰ ਧਨੀ ਹੋਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੧੦, ਸ਼ ੧੨੯)

ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਲਹੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੋਗ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਊ ਓਹ ਸੂਦ੍ਰ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਊ.§

(ਲਘੁ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ ਅ. ੫)

ਜੋ ਸੂਦ੍ਰ ਜਪ ਹੋਮ ਕਰੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦੇਵੇ.

(ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ)

ਏਸੇ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਅਸਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਯਾ ਕਿ ਇੱਕ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੈ:—

---

§ਆਸ਼ਚਰਯ ਦੀਬਾਤਹੈ ਕਿ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ਅੰਨ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਸੁਣਕੇ ਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਬਾ ਦਬ ਭੋਗ ਲਾਈਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਏਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ. ਹੇ ਸੂਦ੍ਰੋ ! ਆਪਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਅੰਨ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਔਰਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਕੇ ਸੂਦ੍ਰ ਹੋਣੋਂ ਬਚੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਮਰ ਗਯਾ ਕਿ ਸੂਦ੍ਰ ਬਨ ਵਿੱਚ ਤਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਬਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਤਪੀਏ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?" ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਹੇ ਰਾਮ! ਮੈਂ ਸ਼ੰਬੂਕ ਨਾਮਕ ਸੂਦ੍ਰ ਹਾਂ ਔਰ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਤਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹਾਂ." ਇਤਨੀ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਜੀਨੇ ਮਿਆਨੋਂ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹਕੇ ਸੰਬੂਕ ਦਾ ਸਿਰ ਬੱਢ ਸਿੱਟਿਆ, ਇਸ ਪਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਆ ਜਮਾਂ ਹੋਏ ਔਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਪਰ ਫੁੱਲ ਬਰਸਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ "ਹੇ ਰਾਮ ! ਤੂੰ ਧੰਨਜ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਧੰਨਜ ਹੈਂ, ਤੈਂ ਏਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾਹੈ ਔਰ ਬਡਾ ਹੀ ਪੁੰਨ ਖੱਟਿਆਹੈ ਕਿ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਵੱਢਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਸਾਥੋਂ ਵਰ ਮੰਗ".

ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਹੇ ਦੇਵਤਿਓ ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਤਾਂ ਏਹ ਵਰ ਦੇਓ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਜੀ ਉਠੇ" ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, "ਹੇ ਰਾਮ! ਓਹ ਤਾਂ ਓਦੋਂ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੈਂ ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਹੈ."

(ਦੇਖੋ ! ਬਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਯਣ, ਉੱਤਰ ਕਾਂਡ- ਅ. ੭੬)

ਜੇ ਸੂਦ੍ਰ ਪੰਚ ਗਵਜ †ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਨਰਕ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(ਵਿਸ਼ਨੂ ਸਿਮਰਤੀ- ਅ. ੫੪)

ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੱਤ ਜਨਮ ਕੁੱਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਨੌ ਜਨਮ ਸੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅੱਠ ਜਨਮ ਗਿਰਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(ਵ੍ਰਿਧਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੫)

ਜੇ ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੂਰ ਜਾਂ ਕੁੱਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ.

(ਆਪਸਤੰਬ ਸਿਮਰਤੀ, ਅ. ੮)

---

† ਲਓ! ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਚ ਗਵਜ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਦੱਸੀਏ, ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਪਰ ਜਾਦੂ ਦਾ ਅਸਰ ਰਖਦਾ ਹੈ:-
ਗੋਬਰ ਇਕ ਮਾਸਾ, ਗੋਮੂਤ੍ਰ ਦੋ ਮਾਸੇ, ਘੀ ਚਾਰ ਮਾਸੇ, ਦੁੱਧ →

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਪਿਲਾ ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਔਰ ਵੇਦ ਦਾ ਅਖੂਰ ਵਿਚਾਰਣ ਨਾਲ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਨਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.*

(ਪਰਾਸਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ. ੧)

ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਅਕਲ ਨਾ ਸਿਖਾਵੇ, ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ, ਔਰ ਬ੍ਰਤ ਆਦਿਕ ਨਾ ਦੱਸੇ. ਜੋ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਏਹ ਗੱਲਾਂ ਸਿਖਾਂਉਂਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਸਮੇਤ ਅਨ੍ਹੇਰ ਘੁੱਪ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

(ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੧੮)

ਹਿੰਦੂ—ਆਪ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਣਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਰਣ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦੇ ਦੂਰ ਹੋਣ ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਭੀ ਨਿਸ਼ੇਧ ਦਸਦੇ ਹਨ; ਯਥਾ:-

"ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਤ ਧਰਮ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਾ ਗਹੀ,
ਸ੍ਰਿਸਟ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ."

+ਅਤੇ ਦਹੀਂ ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਾਸ਼ੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਣ ਨਾਲ "ਪੰਚ ਗਵ੍ਯ" ਬਣਦਾ ਹੈ.

(ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ)

ਜੇ ਖੂਹੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਦ ਭੀ ਏਹੋ ਔਸ਼ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਵਰਤਣੀ ਦੱਸੀ ਹੈ. ਅਭੱਖ ਵਸਤੂ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਲਈ ਭੀ ਏਹੋ ਮਹਾਨ ਚਮਤਕਾਰੀ ਰਸਾਯਨ ਹੈ.

* ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕੀ ਆਖਦੀ ਹੈ:-"ਉਪਦੇਸ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਂਝਾ." ਔਰ-"ਉਧਰੈ ਸਿਮਰ ਚੰਡਾਲ." ਅਰ-"ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ, ਕੌਣ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ?"

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਖ—ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਜੋ ਸੂਰ ਬੀਰ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਰੱਛਕ ਸੇ ਓਹ ਅਪਣੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਲਾਲਚ ਔਰ ਡਰ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਕ਼ਰਾਨ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਅਪਣੀ ਮੰਨੀਹੋਈ ਦੇਵ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਕੇ ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਹੈ. ਔਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ(ਅਰਥਾਤ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ†ਦੀਪ੍ਰਜਾ) ਇੱਕ ਵਰਣ(ਅਰਥਾਤ

---

† ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਖੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕਜੋਂ ਆਖਦੇ ਹੋਂ ਕਜੋਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੋਂ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਯਾ ਅਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਯਾ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਾਂਉਂ ਕਲਪਣਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ. ਔਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਂਉਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ. ਜੇ ਅਸੀਂ ਏਹ ਆਖੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਫ਼ਗਾਨਸਤਾਂਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਭੀ ਅਫ਼ਗਾਨਸਤਾਂਨ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਜੋਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਫ਼ਗਾਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਕਾਫ਼ਰਸਤਾਂਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਕਾਫਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਮੁਸਲਮਾਨ) ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਔਰ ਧਰਮ ਦੀ ਰੀਤਿ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਸਿੱਧਾਂਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਅਖ਼ਲਾਕ ਤੋਂ ਡਿੱਗਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਡਰ ਔਰ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਮਹਾਂ ਅਧਰਮੀ ਔਰ ਕਮੀਨੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਵੀ ਮੰਨੀ ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ—

ਯਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਫ਼ਤਮ ਪੇਸ਼ਿ ਤੋ, ਦਰਗੋਸ਼ ਕੁਨ,ਕਰਤਾਰ!
(ਤਿਲੰਗ ਮ: ੧)

ਇਤਯਾਦਿਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਉਚਾਰਦੇ* ਔਰ

* ਇੱਕ ਪ੍ਰਪੰਚੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਦੇਂਦੇਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਫ਼ਾਰਸੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ.ਪਰ ਉਸਨੇ ਏਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ"ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਹ" ਦੇ ਕਰਤਾ ਔਰ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀਦੀ ਫਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੇ ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ"ਖ਼ਾਲਸਾ,ਫ਼ਤਹ,ਦੇਗ਼,ਤੇਗ਼ ਔਰ ਦਸਤਾਰ" ਆਦਿਕ ਪਦ ਕਦੇ ਨਾ ਬਰਤਦੇ.

ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੋਂਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਏਹ ਹੈਕਿ ਜਦਪੰਜਾਬਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਯਾ, ਉਸ→

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੇ ਆਪਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਵਰਣ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਦੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ,

ਚਾਰ ਵਰਣ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਾਯਾ. (ਭ.ਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਦਾ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਦੇ.

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਦੇ ਪਖੂ ਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਸੇ, ਓਹ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ-

'ਇਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ., ××

(ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ੫)

+ਵੇਲੇ ਅੰਨਜ ਮਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਦੈਵ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਔਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਸਮਝਾਯਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਆਪਦਾ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਪਰ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਨੌਕਰ ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਹਾਂ ? ਆਪ ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਉਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਤਯਾਰ ਹਾਂ. ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ ਅਸਰ ਫੈਲਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਭ ਨਿਰੱਖਰ ਰਹਿਗਏ ਔਰ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਚਲਿਆ ਗਯਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ. ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਲਾਕ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ. ਕੇਵਲ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਯਾ, ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜੇਹੀ ਗੜ ਬੜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋੜੀ ਪੂਰਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ.'

(ਸੁਖਮਨੀ)

ਜਾਣਦੇ ਸੇ.

ਲਓ ਬੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀ ਵਿਸ਼ਯ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਨ ਸੁਣਾਈਏ:—

ਫਕੜ * ਜਾਤੀ ਫਕੜ ਨਾਂਉ,
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਇਕਾ ਛਾਂਉ.

(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧)

ਜਾਣਹੁ ਜੋਤਿ† ਨ ਪੁਛਹੁ ਜਾਤੀ, ਆਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਹੇ.

(ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰ ਹੈ ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ.
ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਜਾਤਿ ਜਨਮ ਨਹਿ ਪੂਛੀਐ, ਸਚ ਘਰ ਲੇਹੁ ਬਤਾਇ,
ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ.

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੧)

ਨਾਮਾ ਛੀਂਬਾ ਕਬੀਰ ਜੋਲਾਹਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਗਤਿ ਪਾਈ,
ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੇਤੇ ਸਬਦ ਪਛਾਣਹਿ ਹਉਮੈ ਜਾਤਿ ਗਵਾਈ.

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੩)

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਰੂਪ ਨ ਜਾਇ,
ਤੇਹਾ ਹੋਵੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ.

(ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਪੁਛੀਐ ਕਰਣੀ ਸਬਦ ਹੈ ਸਾਰ.

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੩)

---

* ਅਗਜਾਨ ਦੀ ਕਲਪਣਾ, ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਫਕਵੰਜ.

† ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਰ ਜਗਾ ਜਾਣੋਂ ਔਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਵਿਦਜਾਹੈ ਉਸਦੀ ਕਦਰਕਰੋ, ਜਾਤੀਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਮਗਰ ਲੱਗਕੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾ ਬਣੋ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਮਰੀਜਾਤਿ ਪਾਤਿ*ਗੁਰੁ ਸਤਗੁਰ ਹਮ ਵੇਚਿਓ ਸਿਰ ਗੁਰੁਕੇ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਖਸਮ ਵਿਸਾਰਹਿੰ ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ,
ਨਾਨਕ ਨਾਵੈਂ ਬਾਝ ਸਨਾਤ.†

(ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਭਗਤਿ ਰਤੇ ਸੇ ਊਤਮਾ ਜਤਿ ਪਤਿ ਸਬਦੇ ਹੋਇ,
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਸਭ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੈ ਵਿਸਟਾਕਾ ਕੀੜਾ ਹੋਇ.
(ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਲੀਏ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸਗਲ ਕਰਤ ਨਮਸ-
ਕਾਰੋ,
ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਕੋਊ ਪੂਛੈ ਨਾਹੀਂ ਬਾਛਹਿੰ ਚਰਨ ਰਵਾਰੋ.
(ਗੂਜਰੀ ਮ: ੫)

ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬ ਨ ਕਰੀਅਹੁ ਕੋਈ,
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭ ਓਪਤਿ ਹੋਈ.
ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲ ਦੇਹੀ ਕਾ ਆਕਾਰਾ,
ਘਟ ਵਧ ਕੋ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰਾ.

(ਭੈਰਉ ਮ: ੩)

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲ ਨਹੀ ਜਾਤੀ,
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ.
ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ! ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ ?
"ਬਾਮਨ" ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮ ਮਤ ਖੋਏ.
ਜੌ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਯਾ,
ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ‡ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਯਾ ?

---

* ਜਾਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ "ਪਾਤਿ" (ਪੰਕਤਿ) ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੋਤ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.
† ਖੋਟੇ. ਨੀਚ. ਨਿਕੰਮੇ.
‡ ਮੁਖ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਕਜੋਂ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆਂ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ ?
ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ ?

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ)

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ * ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫ਼ੀ †
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜ਼ਾਤਿ ਸਭ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨ ਬੋ × × ×
ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ
ਖ਼ਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ਼ ਔ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ.

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਘਿਉ ਭਾਂਡਾ ਨ ਵਿਚਾਰੀਐ ਭਗਤਾਂ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤ ਨ ਕਾਈ.

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੨੫)

ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਕੋ ਦੂਰ ਧਰ ਐਸੋ ਸਿੱਖ ਸੁ ਲੱਖ.

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ. ਰੁੱਤ ੫, ਅ. ੧੫)

ਜਾਤਿ ਵਰਣ ਕੀ ਕਾਨ ਤਜ ਮਿਲੈ ਖ਼ਾਲਸੇ ਸੰਗ,
ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਮਨ ਰਪ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ.

(ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂ. ਰੁਤ ੫. ਅ. ੨੪)

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੇ ਸਤ-ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜਾਤੀ ਨਾ ਮੰਨਕੇ ਸਭ ਵਰਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਚਾਰ ਵਰਣ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਾਯਾ.

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧)

ਚਾਰ ਵਰਣ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰ, ਵਰਣ ਅਵਰਣ ਤੰਬੋਲ ਗੁਲਾਲੇ,

---

* ਸ਼ੀਆ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾਂ ਇੱਕ ਫ਼ਿਰਕਾ.
† ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਣ ਵਾਲਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਸ਼ਟ ਧਾਤੁ ਇਕ ਧਾਤੁ ਕਰ, ਵੇਦ ਕਤ਼ੇਬ ਨ ਭੇਦ ਵਿਚਾਲੇ.*

(ਭਾ: ਗੁ: ਵਾਰ ੧੧)

ਚਾਰ ਵਰਨ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬਾ ਚਰਨ ਕਵਲ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਆਯਾ,
ਪਾਰਸ ਪਰਸ ਅਪਰਸ ਜਗ ਅਸ਼ਟਧਾਤੁ ਇਕ ਧਾਤੁ ਕਰਾਯਾ,
ਗੁਰਮੁਖ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਯਾ.

(ਭਾ: ਗ: ਵਾਰ ੧੨)

ਚਾਰ ਵਰਨ ਇਕ ਵਰਨ ਹੁਇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਵੜੀਅਨ ਸਨਮੁਖ ਗੋਤੇ, ਸਾਧੁ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਦਾਦੇ ਪੋਤੇ.

(ਭਾ: ਗੁ: ਵਾਰ ੨੯)

ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੁੱਸਲਮਾਣਾਂ ਮੱਕਾ ਕਾਬਾ,
ਘਰ ਘਰ ਬਾਬਾ ਗਾਵੀਐ ਵੱਜਨ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬਾ,
ਚਾਰਵਰਨ ਇਕਵਰਨ ਹੋ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਹੋਇ ਤਰਾਬਾ,
ਚੰਦਨ ਵਾਸ ਵਣਾਸਪਤਿ ਅੱਵਲ ਦੋਮ ਨ ਸੋਮ ਖਰਾਬਾ ‡,

---

* ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਾਰ ਵਰਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਲਾਲ ਕਿਸਤਰਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ? ਇਸ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਪਾਨ, ਚੂਨਾ, ਕੱਥ, ਸੁਪਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਣ ਨਾਲ ਸੁਰਖ਼ ਰੰਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਵਰਣ ਹੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਸਗੋਂ ਅਸ਼ਟ ਧਾਤੂ (ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ ਅਤੇ ਚਾਰ ਵਰਣ) ਅਭੇਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਵੇਦ ਔਰ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿਕ ਪੁਸਤਕ ਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਏਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ–
"ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ."

‡ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਸਤਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਛਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ਼ (ਤ੍ਰਿਵਰਣ) ਦੀ ਖ਼ਰਾਬੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸੀ ਵਿਸ਼ਯ ਆਪ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਉਂਨੇ ਹਾਂ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਗਜਾਨੀ ਲੋਕ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਆਦਿਕ ਭੇਦ ਦੂਰ ਹੋਯਾ ਦੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਪਾਸ ਸ਼ਕਾਯਤੀ ਹੋਏ ਸੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਸ ਦੇ ਤਿਤਾਲੀਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ:—

ਪੰਥ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸਨ ਕਰਜੋ,
ਭੇਦ ਵਰਣ ਜਾਤੀ ਪਰਹਰਜੋ.
ਚਤੁਰ ਵਰਣ ਇਕ ਦੇਗ ਅਹਾਰਾ,
ਇਕ ਸਮ ਸੇਵਹਿੰ ਧਰ ਉਰ ਪਜਾਰਾ.
ਸੁਨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦ੍ਵਿਜ ਗਨ ਅਗਜਾਨੀ,
ਪਰਮ ਅਭਗਤ ਜਾਤਿ ਅਭਿਮਾਨੀ.
ਇਕ ਦਿਨ ਮਿਲ ਸਭ ਮਸਲਤ ਕਰੀ,
ਇਹ ਤੋ ਰੀਤਿ ਬੁਰੀ ਜਗ ਪਰੀ.
ਅਬ ਦ੍ਵਿਜ ਕੋ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਕੋਇ,
ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਸਭ ਹੋਇ.
ਚਤੁਰ ਵਰਣ ਕੋ ਇਕ ਮਤ ਕਰਜੋ,
ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਇ ਜਗ ਧਰਮ ਪ੍ਰਹਰਜੋ.
ਇਕ ਥਲ ਭੋਜਨ ਸਭ ਕੋ ਖਈ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸ਼ੰਕਰ ਵਰਣ ਪੂਜਾ ਅਬ ਭਈ.
ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਕੀ ਮੰਨਤਾ ਛੋਰੀ,
ਸਭ ਮਰਯਾਦ ਜਗਤ ਕੀ ਤੋਰੀ.
ਇਮ ਮਸਲਤ ਕਰਕੇ ਦ੍ਵਿਜ ਸਾਰੇ,
ਢਿਗ ਅਕਬਰ ਕੇ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ—
ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਹੋਵਾ,
ਭੇਦ ਵਰਣ ਚਾਰੋਂ ਕਾ ਖੋਵਾ.
ਰਾਮ ਗਾਯਤ੍ਰੀ * ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਪੇ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਥਾਪਨ ਥਪੈ.
ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਰਾਹ ਨ ਚਾਲੇ,
ਮੰਨ ਕੋ ਮਤ ਕਰ ਭਏ ਨਿਰਾਲੇ.

ਦ੍ਵਿਜਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੰਸਕਾਰ ਜਨੇਊ ਧਾਰਣ

* ਕਈ ਅਨਜਮਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਾਠਕੀਤਾ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਭਗਤ ਸੇ. ਪਰ ਓਹ ਏਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਅਕਬਰਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਚਾਰਣ ਨਾ ਕਰਦੇ ਔਰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ.

ਕੇਵਲ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਅਥਵਾ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਜਾਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦ ਤੋੜੀ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰਧਾਲੂ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਜੇ ਕਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਏਹ ਤੁਕ—

"ਦਿੱਤੀ ਬਾਂਗ ਨਮਾਜ਼ ਕਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਨ ਹੋਯਾ ਜਹਾਨਾ."

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਖੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਰਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਬਾਬਤ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਏਹ ਬਚਨ ਹਨ:—

* ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ ਜਤ ਗੰਢੀ ਸਤ ਵਟ,
ਏਹ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ † ਪਾਂਡੇ ਘਤ.
ਚਉਕੜ ‡ ਮੁਲ ਅਣਾਇਆ ਬਹਿ ਚਉਕੈ ਪਾਇਆ,
ਸਿਖਾ ਕੰਨ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਥਿਆ,
ਓਹ ਮੁਆ ਓਹ ਝੜ ਪਇਆ ਵੇ ਤਗਾ ਗਇਆ. × ×
ਵੇ ਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ,
ਵਟ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ,
ਲੈ ਭਾੜ § ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ,
ਕਢ ਕਾਗਲ ¶ ਦਸੇ ਰਾਹੁ,

---

* ਜਦ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰੋਹਿਤ ਜਨੇਊ ਪਹਿਰਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ.
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਕਿਸੇ ਸਤਗੁਰੂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਿਆ। ਕਿਤਨੇਕੁ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੁਸੰਗਤਿ ਦੇ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਅਨੇਕ ਝੂਠੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਬਣਾ ਕੱਢੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੁ ਆਸ਼ਯ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ.

† ਏਹ ਸ਼ਰਤੀਆ ਕਲਮਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਅਜੇਹਾ ਜਨੇਊ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾ ਦੇਹ, ਵਰਨਹਿ ਸੂਤ ਦਾ ਜਨੇਊ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਣਾ.

‡ ਚਾਰ ਕੌਡੀਆਂ ਨੂੰ.

§ ਭਾੜਾ ਲੈਕੇ. "ਸਾਈ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਜਮਾਨ ਕੀ ਸਾ ਤੇਰੀ, ਏਤੁ ਧਾਨ ਖਾਧੈ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਗਇਆ."
(ਆਸਾ ਮ: ੧)

¶ ਤਿਥੀ ਪਤ੍ਰ. ਪੰਚਾਂਗ ਪਤ੍ਰ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸੁਣ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ! ਏਹੁ ਵਿਡਾਣ,
ਮਨ ਅੰਧਾ, ਨਾਂਉ ਸੁਜਾਣ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂਨੂੰਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਲਈਂ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ:-

ਝੂਠੇ ਜੰਞੂ ਜਤਨ ਤਿਆਗੋ,
ਖੜਗ ਧਾਰ ਅਸਿ ਧੁਜ ਪਗ ਲਾਗੋ.
ਬਿਖਜਾ ਕਿਰਿਆ ਭੱਦਣ ਤਜਾਗੋ,
ਜਟਾ ਜੂਟ * ਰਹਿਬੋ ਅਨੁਰਾਗੋ.

ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆ-ਖਿਆ:—

ਇਹ ਤੋ ਰਹਿਤ ਕਠਿਨ ਨਹਿਂ ਹੋਈ,
ਚਾਰ ਵਰਣ ਸੋਂ ਕਰਹਿਂ ਰਸੋਈ,
ਬੇਦ ਲੋਕ ਮਤ ਸਰਬ ਤਿਆਗੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਕੇ ਹ੍ਵੈਂ ਅਨੁਰਾਗੀ.
ਦ੍ਵਿਜ ਖਤ੍ਰੀ ਪੂਤਾਨ ਕੇ ਜੰਞੂ ਧਰਮ ਤੁਰਾਇ,
ਲੈ ਭੋਜਨ ਇਕਠਾਂ ਕੀਓ ਬੂਡੀ ਬਾਤ ਬਨਾਇ.
ਪੂਜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੁਭ ਕਰਮਾ,
ਇਹ ਹਮ ਤੇ ਛੂਟਤ ਨਹਿ ਧਰਮਾ.
ਪਿਤ੍ਰਿਦੰਡ ਦੇਵਨ ਕੇ ਕਾਮਾ,
ਕਤ ਛੂਟਤ ਹਮ ਸੇ ਅਭਿਰਾਮਾ.?

(ਗੁਰੁ ਬਿਲਾਸ, ਅ. ੧੨)

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਜੰਞੂ ਟਿੱਕੇ ਦੀ ਕਾਂਣ ਨਾ ਕਰੇ

(ਰ. ਭਾ. ਚੌਪਾਸਿੰਘ)

---

* ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਏਹ ਸੰਕੇਤਕ ਪਦ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜਨੇਊ ਪਾਇਕੇ ਵਿਵਾਹ ਸ਼੍ਰਾਧ ਪਿੰਡ ਆਦਿਕ ਨਾ ਕਰੇ*ਸਭ ਜੁਗਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਰਦਾਸ ਸੇ ਕਰੇ.

(ਰ. ਭਾ. ਦਯਾਸਿੰਘ)

ਹਿੰਦੂ–ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ–

ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ ਦੇ ਘਰ ਗਏ,ਤਾਂ ਲਾਲੋਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਜਨੇਊ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ, "ਮਹਾ-ਰਾਜ ! ਮੈਂ ਚੌਂਕਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹਾਂ,ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਣਾ ਲਓ, ਮੈਂ ਸੂਦ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਲਈਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਹੀਂ ਪਕਾ ਸਕਦਾ". ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ "ਭਾਈ ਲਾਲੋ !ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਹੀ ਚਉਂਕਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆ,ਕੁਛ ਭਰਮ ਨਾ ਕਰ".

ਏਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਲ ਜਨੇਊ ਸੀ.

ਸਿੱਖ–ਪਜਾਰੇ ਭਾਈ ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਲ ਜਨੇਊ ਦਾ ਹੋਣਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ

---

*ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਏਹ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਪਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵ ਔਰ ਪਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ ਔਰ ਕਈ ਅਗਜਾਨੀ ਜੋ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾ ਕੇ ਔਰ ਸਿਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸੇ,ਜੇਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਭੀ ਕਈ ਇੱਕ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੈ, ਭਲਾ ਜੇ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਏਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਏਸ ਤੋਂ ਜਨੇਊ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾ· ਰ ਦਾ ਠੱਠਾ ਮਖੌਲ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਪਰ ਚੌਂਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਕਜਾ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਕੇ, ਬਿਨਾ ਚੌਂਕਾ ਪਾਏ ਔਰ ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਪੱਕਿਆ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ? ਔਰ ਜੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ—

ਬਾਬਾ ਫਿਰ ਮੱਕੇ ਗਿਆ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਬਨ ਮਾਲੀ,
ਆਸਾ ਹੱਥ ਕਿਤਾਬ ਕੱਛ ਕੂਜ਼ਾ ਬਾਂਗ ਮੁਸੱਲਾ ਧਾਰੀ.

ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਗੇ?

ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਨੇਊ ਰਖਦੇ ਸੇ:—

ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਖ-ਪਯਾਰੇ ਸੱਜਨ ਜੀ ! ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਜਨੇਊ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਘਟਦੀਹੈ, ਆਪ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਧਯਾਨ ਦੇਕੇ ਸੁਣੋਂ-

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਂਈ ਦੂਖਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ,
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਜੁਗਤ ਮਹਿ ਰਹਿਤੇ ਕਰ ਕਰ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ,
ਤਉ ਕਾਰਣ, ਸਾਹਿਬਾ ! ਰੰਗ ਰਤੇ,
ਤੇਰੇਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪਅਨੰਤਾ ਕਹਿਣ ਨ ਜਾਹੀਤੇਰੇਗੁਣਕੇਤੇ.
ਦਰ ਘਰ ਮਹਿਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡ ਵਲਾਇਤ ਦੇਸ ਗਏ,
ਪੀਰ ਪੈਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਥਾਇ ਪਏ,
ਸਾਦਸਹਿਜਸੁਖ ਰਸਕਸ ਤਜੀਅਲੇਕਾਪੜ ਛੋਡੇ ਚਮੜਲੀਏ,
ਦੁਖੀਏ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਰਤੇ ਦਰਵੇਸ ਭਏ.
ਖਲੜੀ ਖਪਰੀ ਲਕੜੀ ਚਮੜੀ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੋਤੀ ਕੀਨੀ,
ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਹਉਂ ਸਾਂਗੀ ਤੇਰਾ, ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਜਾਤਿ ਕੈਸੀ ?
(ਆਸਾ ਮਃ ੧)

ਇਸ ਸਬਦ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾ ਪਹਿਰਣਾ, ਦਿਗੰਬਰ ਹੋਣਾ, ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਜਾਪ ਕਰਣਾਂ, ਖੱਪਰ ਲੈਕੇ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਣਾ, ਦੰਡੀ ਸੰਨਯਾਸੀ ਬਣਨਾ, ਚਰਮਪੋਸ਼ ਹੋਣਾ, ਬੋਦੀ ਜਨੇਊ ਔਰ ਧੋਤੀ ਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਭ ਭੇਖਾਂ ਨੂ ਸ੍ਵਾਂਗ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਔਰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾਂ ਏਹ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਅਗਜਾਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ.

ਹਿੰਦੂ-ਦੇਖੋ! ਬਿਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਹਿਰਣਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਂਕਾ,
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ.

ਸਿੱਖ-ਵਜਾਕਰਣਵੇਤਾ ਹਿੰਦੂਭਾਈ! ਇਸਦਾ ਏਹ ਅਰਥਹੈ ਕਿ ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਜਨੇਊ ਉਤਰਣ ਦੇ ਭਯ ਕਰਕੇ ਸਤਗੁਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਤਾਂਕਾ) ਤਿ-ਲਕ ਔਰ ਜਨੇਊ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾ-ਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਾ ਦਿਤਾ.*

---

* ਇਸ ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਤਗਜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਏਹ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਆਦਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਿਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਅਗਜਾਨੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਜੋ—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਘਟੀ, ਬਲਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਭੀ ਇਸ ਦੀ ਕੁਛ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਔਰ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਡੋਰੇ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੇ, ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ "ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ"*ਦਾ

+ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਆਗਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਛ ਔਰ ਕੜਾ ਲਾਹ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਵਾਓ.

ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਜਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਲੂਕ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲੋਂ ਜਨੇਊ ਟਿੱਕੇ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਏਸ ਵੇਲੇ ਓਹੀ ਸਲੂਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਤਰਫੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ. ਹਿੰਦੂ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਕਰਤੱਵਜ ਏਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਔਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਸਿਖ ਨਾਮ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ਜ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ 'ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ.

* ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਮੁਹਸਨਫ਼ਾਨੀ ਈਰਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ, ਔਰ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਕੇ ਸਭ ਮਤਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਮੁਹਸਨਫ਼ਾਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਔਰ+

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪ੍ਰਸੰਗ:—

ਸਾਦਾ ਨਾਮਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਪੂਰਾ ਸਿਦਕੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂਈਂ ਆਯਾ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੀ ਪੋਸਤੀਨ ਦੀ ਤਣੀ ਟੁੱਟ ਗਈ, ਸਾਦੇ ਨੇ ਝੱਟ ਆਪਣਾ ਜਨੇਊ ਲਾਹਕੇ ਪੋਸਤੀਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੈਂ ਏਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਸਾਦੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਨੇਊ ਗਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਏਹੀ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਡੋਰਾ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੱਜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਏਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਵਾਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਨੇਊ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕੀ ਫ਼ਾਯਦਾ ਹੈ ?

(ਤਾਲੀਮ ੨, ਨਜ਼ਰ ੧੨)

ਆਪ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਯ ਮੰਨਦੇ ਔਰ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ * ਸਨਮਾਨ

+ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਔਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਆ, ਉਸਦੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਏਹ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਤ੍ਰ ਬਿਵਹਾਰ ਸੀ.

*ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਤੁਲਾਦਾਨ ਛਾਯਾਪਾਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਵਿ-ਧਾਨ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਓਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ (ਲੈਣ ਔਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ) ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੇਣਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਯਤਾ ਦੇਣੀ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰਣ ਦਾ ਏਹ ਤਰੀਕਾ +

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਠਹਿਰਾਯਾ ਹੈ; ਯਥਾਃ—

ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਪੁਤ ਖਾਇ.
ਸਤਗੁਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੁਸਿਖ ਮੁਖ ਪਾਇ.
(ਗਉੜੀ ਮ: ੪)

ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸਤਗੁਰੁ ਵਰਤੈ,
ਜੋ ਸਿਖਾਂ ਨੋ ਲੋਚੈ ਸੋ ਗੁਰੁ ਖੁਸੀ ਆਵੈ.
(ਵਾਰ ੧, ਗਉੜੀ, ਮ: ੪)

ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ
ਔਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ,
ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨਹੀ ਕੋ ਭਲੋ
ਅਰ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ,
ਆਗੈ ਫਲੈ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ
ਜਗ ਮੈ ਜਸ ਔਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ,
ਮੋ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਤੇ
ਸਿਰਲੌ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਇਨਹੀ ਕੋ. × × ×
(ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਹਿੰਦੂ-ਏਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਸਵੈਯੇ ਉਚਾਰੇ ਹੈਨ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ

+—ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈਂ ਕੱਢੋ, ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈਂ ਖ਼ਰਚ ਕਰੋ. ਜੋ ਸਿੱਖ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਗੁਰੁਮਤ ਤੋਂ ਅਗਜਾਨੀ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਲਾਂਉਨੇ ਹੋਂ ?

ਸਿੱਖ--ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕ-ਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ-

"ਜੋ ਕੁਛ ਲੇਖ ਲਿਖਜੋ ਬਿਧਨਾ, ਸੋਈ ਪਾਈਅਤ ਮਿਸ੍ਰ ਜੂ ! ਸ਼ੋਕ ਨਿਵਾਰੋ."

ਇਸ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਮਿਸ਼੍ਰ ਜੀ ਦੁਤਿਯ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ-(ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ) ਔਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤ੍ਰਿਤੀਯ (ਅੰਨਯ) ਪੁਰੁਸ਼ ਹੈ. ਇਸ ਵਾਸਤੇ "ਇਨ ਹੂੰ" ਪਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ. ਇਸ ਵਯਾਕਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇਓ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਤ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਤੋਂ ਹੀਂ ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਾ ਦਿੰਨੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਹ ਸਵੈਯੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ; ਯਥਾ:—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਰਟ ਪਟਾਇ ਚਿਤ ਮੈ ਜਰਯੋ ਤ੍ਰਿਣ ਜਯੋਂ ਕ੍ਰੱਧਤ ਹੋਇ,
ਖੋਜ ਰੋਗ ਕੇ ਹੇਤ ਲਗ ਦਯੋ ਮਿਸ੍ਰ ਜੁ ਰੋਇ. *

ਅਰਥਾਤ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਿਤਯ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਪਰ ਮਿਸ੍ਰ ਨੂੰ ਬਡੀ ਚਟਪਟੀ ਲੱਗੀ ਔਰ ਰੋ ਪਿਆ. ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰਕੇ ਦੱਸੋ, ਕਿ ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਿਸ੍ਰ ਰੋਂਦਾ, ਜਾਂ ਹਸਦਾ? ਔਰ ਦੇਖੋ! ਸਾਡੇ ਅਰਥ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀਏ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ:-

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਪਾਠ ਤੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ

---

*ਰਯਾਸਤ ਜੀਂਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਏਹ ਦੋਹਰਾ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਬੀੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਯਾ:-

ਆਸ ਨ ਕਰ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ, ਨਾ ਪਰਸੋ ਪਗ ਜਾਇ,
ਪੂਛ ਤਯਾਗ ਦੂਜੇ ਲਗੇ, ਕੁੰਭਿ ਨਰਕ ਮੇਂ ਪਾਇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੋ,ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਰੋਇ ਦਿੱਤਾ.*

(ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ)

ਹਿੰਦੂ-ਆਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਬਾਬਤ ਏਹ ਆਖਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਸੁਖਮਨੀ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸ-ਕਾਰ ਕਰਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਮਨ ਪਰਬੋਧੈ,
ਰਾਮ ਨਾਮ ਆਤਮ ਮਹਿ ਸੋਧੈ.
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਤ ਬੂਝੈ ਮੂਲ,
ਸੂਖਮ ਮਹਿ ਜਾਨੈ ਅਸਥੂਲ.

---

*ਪੁਸਤਕ ਸਰਬ ਲੋਹ ਅਥਵਾ ਲੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਏਸ ਅਰਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਖ਼ਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖ਼ਾਸ,
ਖਾਲਸੇ ਮੇਂ ਮੈਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ.
ਹੌਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਕੋ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ,
ਓਤ ਪੋਤ ਸਾਗਰ ਬੂੰਦੇਰੋਂ.
ਸੇਵਾ ਖ਼ਾਲਸੇ ਕੀ ਸਫਲ ਪੂਜਾ ਆਰਘਪਾਦ,
ਦਾਨ ਮਾਨਨੋ ਮਾਨ ਕਰ ਖੋੜਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸ੍ਵਾਦ
ਆਨ ਦੇਵ ਨਹਿ ਸਫਲ ਕਛੁ ਈਤ ਊਤ ਪਰਲੋਕ,
ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ਤਿਸ ਬਿਨਾ ਕਬੀ ਹਰਖ ਕਬਿ ਸ਼ੋਕ.

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸੇਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਹਮ ਫ਼ਲਕ ਬੰਦਹ ਸੰਗਤਾਨਸ਼ ਰਾ,
ਹਮ ਮਲਕ ਬੰਦਹ ਖਾਲਸਾਨਸ਼ ਰਾ.

(ਤੌਸੀਫੋਸਨਾ)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਛਹੁੰ ਵਰਨਾ ਕਉ ਦੇ ਉਪਦੇਸ,
ਨਾਨਕ ਉਸ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਸਦਾ ਅਦੇਸ.

ਸਿੱਖ-ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਨਾ ਰੱਖਕੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਲਖ੍ਹਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਸ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਸਮਝੋ ਔਰ ਜਨੇਊ ਟਿੱਕੇ ਦੇ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਫਸਕੇ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਾਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਨਾ ਮੰਨੋਂ.*

ਦੇਖੋ ! ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੈਸਾ ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ "ਪੰਡਿਤ" ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ,

---

* ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ. × ×
ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ ਓਹ ਦੀਖਿਆ ਲੇਇ,
ਸਤਗੁਰੁ ਆਗੈ ਸੀਸ ਧਰੇਇ.
ਸਭਨਾਂ ਮਹਿ ਏਕੋ ਏਕ ਵਖਾਣੈ,
ਜਾਂ ਏਕੋ ਵੇਖੈ ਤਾਂ ਏਕੋ ਜਾਣੈ.

(ਮਲਾਰ ਮ: ੩)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਸਰਬਵਯਾਪੀ ਵਾਹਗੁਰੂ (ਰਾਮ) ਨਾਮ ਦੇ ਭਾਵ ਅਰਥ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨੂੰ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੋਯਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ,(ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਈ ਅਨਾਦੀ ਪਦਾਰਥ ਮੰਨਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਦੁਤਿਯ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਦਾ ਹੈ) ਔਰ ਚਹੁੰ ਵਰਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੰਨਕੇ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਪਯਾਰ ਕਰਦਾ ਔਰ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾਹੈ, (ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਣੀ, ਜੇਹਾਕਿ ਮਨੂ ਔਰ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਓਹੋ ਪੰਡਿਤ ਹੈ ਔਰ ਓਹ ਨਮਸਕਾਰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਯੋਗ ਹੈ.

ਆਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਸੱਦਦੇ ਹੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਲੋਭੀ ਅਨ *ਕਉ ਸੇਂਵਦੇ ਪੜ ਵੇਦਾ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ,
ਬਿਖਿਆ ਅੰਦਰ ਪਚ ਮੁਏ ਨਾ ਉਰਵਾਰ ਨ ਪਾਰ,
ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਗਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ.†
(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੩)

ਮਨਮੁਖ ਪੜ੍ਹ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਵਹਿ,
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ.
ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਹਰਿ ਰਸ ਨਹੀ ਆਇਆ,
ਵਾਦ ਵਖਾਣਹਿ ਮੋਹੇ ਮਾਇਆ.
(ਮਾਝ ਮ: ੩)

ਪੰਡਿਤ ਭੂਲੇ ਦੂਜੇ ਲਾਗੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਪਾਰ,
ਅੰਦਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੁਖ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਭੁਖਿਆਂ ਮੁਏ ਗਵਾਰ.
(ਵਾਰ ਸੋਰਠ ਮ: ੩)

ਪੰਡਿਤ ਵਾਚਹਿ ਪੋਥੀਆਂ ਨਾ ਬੂਝਹਿ ਵੀਚਾਰ,
ਅਨ ਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਾਰ.
(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧)

ਪੰਡਤ ਆਖਏ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ ਕੋਰੜ ਮੋਠ‡ ਜਿਨੇਹਾ,

---

* ਹੋਰ ਨੂੰ ਅਰਥਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਹੋਕੇ ਤੇਤੀ ਕ੍ਰੋੜ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ.

† ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਲਕ.

‡ ਕੁੜਕੂ ਜੋ ਰਿੱਝਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਂਉਦਾ.

"ਜੈਸੇ ਪਾਹਨ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ ਭੇਦੈ ਨਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ,
ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੁਮ ਤਾਂਹਿ ਪਛਾਨੋ ਭਗਤਿਹੀਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ"
(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੯)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅੰਦਰ ਮੋਹ ਨਿਤ ਭਰਮ ਵਿਆਪਿਆ ਤਿਸਟਸਿ ਨਾਹੀ† ਦੇਹਾ,
ਕੂੜੀ ਆਵੈ ਕੂੜੀ ਜਾਵੈ ਮਾਇਆ ਕੀ ਨਿਤ ਜੋਹਾ,
ਸਚ ਕਹੈ ਤਾਂ ਛੋਹੋ ‡ ਆਵੈ ਅੰਤਰ ਬਹੁਤਾ ਰੋਹਾ,
ਵਿਆਪਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਕੁਬੁਧਿ ਕੁਮੂੜਾ ਮਨ ਲਾਗਾ ਤਿਸ ਮੋਹਾ,
ਠਗੈ ਸੇਤੀ ਠਗ ਰਲ ਆਇਆ ਸਾਥ ਭਿ ਇਕੋ ਜੇਹਾ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਾਫ ਨਦਰੀ ਵਿਚਦੋਂ ਕਢੇ ਤਾਂ ਉਘੜ ਆਇਆ ਲੋਹਾ.

(ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ੨, ਮ: ੫)

---

† ਮਨ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ‡ ਕ੍ਰੋਧ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੩) ਅਵਤਾਰ *

ਆਪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ, ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਏਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਹੈ:—

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤ,
ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤ.
(ਰਾਮਕਲੀ ਮਃ ੫)

ਸੋ ਮੁਖ ਜਲਉ ਜਿਤ ਕਹਹਿ-'ਠਾਕੁਰ ਜੋਨੀ'.
(ਭੈਰਉ ਮਃ ੫)

ਜੁਗਹਿ ਜੁਗਹਿ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੀਏ ਗਾਵਹਿ ਕਰ ਅਵਤਾਰੀ,
ਤਿਨ ਭੀ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ਤਾਂਕਾ, ਕਿਆਕਰ ਆਖਵੀਚਾਰੀ?
(ਆਸਾ ਮਃ ੩)

ਕੋਟ ਬਿਸਨੁ ਅਵਤਾਰ ਸੰਕਰ ਜਟਾ ਧਾਰ,
ਚਾਹਹਿ ਤੁਝਹਿ, ਦਇਆਰ ! ਮਨ ਤਨ ਰੁਚਿ ਅਪਾਰ.
(ਆਸਾ ਛੰਤ ਮਃ ੫)

ਦਸ ਅਉਤਾਰ ਰਾਜੇ ਹੋਇ ਵਰਤੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਅਉਧੂਤਾ,
ਤਿਨ ਭੀ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਓ ਤੇਰਾ ਲਾਇ ਥਕੇ ਬਿਭੂਤਾ.
(ਸੂਹੀ ਮਃ ੫)

---

* ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਆਦਿਕ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਔਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਉਪਕਾਰੀ ਔਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰੁਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਓਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. ਅਵਤਾਰ ਆਦਿਕ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਆਗ੍ਯਾਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ,
ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿੰਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜਾਨੋ. xx
ਤਾਤ ਮਾਤ ਨ ਜਾਤਿ ਜਾਂਕਰ ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਮੁਕੰਦ, *
ਕੌਨ ਕਾਜ ਕਹਾਂਹਿੰਗੇ ਤੇ ਆਨ ਦੇਵਕਿ ਨੰਦ? xx
ਸੋ ਕਿਮ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਕਹਾਏ ?
ਸਿੱਧ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਕਰ ਹਾਰੇ ਕਯੋਂਹੂ ਨ ਦੇਖਨ ਪਾਏ. ++
ਜਾਂ ਕਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹਿ ਜਨਿਯਤ, ਸੋ ਕਿਮ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਹੈ ?
(ਹਜ਼ਾਰੇ ਸ਼ਬਦ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਕਾਹੇ ਕੋ ਏਸ ਮਹੇਸਹਿ ਭਾਖਤ
ਕਾਹੇ ਦਿਜੇਸ † ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਜੋ ?
ਹੈਨ ਰਘੇਸ ‡ ਜਦੇਸ § ਰਮਾਪਤਿ ੦
ਤੈਂ ਜਿਨ ਕੋ ਵਿਸ੍ਵਨਾਥ ਪਛਾਨਜੋ.
ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਰਾਮ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਹੂੰ
ਕਾਹੂੰ ਮਨੈ ਅਵਤਾਰਨ ਮਾਨਜੋ,
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਵਿਸਾਰ ਸਭੈ
ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਕੋ ਕਰਤਾ ਜਿਯ ਜਾਨਜੋ.
ਅੰਤ ਮਰੇ ਪਛਤਾਇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ
ਜੇ ਜਗ ਮੇਂ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਏ,
ਰੇ ਮਨ ਲੈਲ ! ¶ ਇਕੇਲ ਹੀ ਕਾਲ ਕੇ
ਲਾਗਤ ਕਾਹਿ ਨ ਪਾਯਨ ਧਾਏ ?
(੩੩ ਸਵੈਯੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਅਕਾਰ ਕਰ, ਏਕੰਕਾਰ ਨ ਅਲਖ ਲਖਾਯਾ.
(ਭ : ਗੁ: ਦਾਸ ਜੀ)

---

*ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ "ਤੌਸੀਫ਼ੋਸਨਾ" ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-
ਮਰੂਰਾ ਨ ਮਾਦਰ ਨ ਊਰਾ ਪਿਦਰ
ਨ ਊਰਾ ਬਿਰਾਦਰ ਨ ਊਰਾ ਪਿਸਰ.
† ਬ੍ਰਹਮਾ. ‡ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ. § ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ. ੦ ਵਿਸ਼ਨੁ. ¶ ਚੰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਿੰਦੂ—ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਏਹ ਕਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਨਮ ਧਰਜੋ ਹਰਿਰਾਇ. ××
ਜੋ ਨਰ ਸਜਾਮ ਜੂਕੇ ਪਰਸੈਂ ਪਗ,
ਤੇ ਨਰ ਫੇਰ ਨ ਦੇਹ ਧਰੈਂਗੇ.

ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਹੁਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੇ.

ਸਿੱਖ·ਇਤਿਹਾਸ ਔਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਜੋ ਤਰਜੁਮਾ*ਅਥਵਾਖੁਲਾਸਾਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਏਹ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਏਹ ਦਸਵੇਂ ਸਤ· ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਧਰਮ ਉਪ· ਦੇਸ਼ ਮਈ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਦੀ ਜਾਪ ਔਰ

---

*"ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀਬਨਾਇ,
ਅਵਰ ਵਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭੁ, ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ"
(ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਵੈਯੇ ਆਦਿਕ ਭਿੰਨ ਹੈ, ਜਿਸਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਔਰ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਕਥਨ ਕੀਤਾਹੈ.

ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸ-ਤੋਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਰਾਧਨ ਕਰਣੇ ਦੱਸੇ ਹਨ; ਯਥਾ:-

"ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰ ਸੁਆਮੀ,
ਰਿਖੀਕੇਸ ਗੋਵਰਧਨ ਧਾਰੀ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਹਰਿ ਰੰਗਾ.
ਮੋਹਨ ਮਾਧਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੇ,
ਜਗਦੀਸੁਰ ਹਰਿਜੀਉ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੇ. × ×
ਧਰਣੀਧਰ ਈਸ ਨਰਸਿੰਘ ਨਰਾਇਣ,
ਦਾੜ੍ਹਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ.
ਬਾਵਨ ਰੂਪ ਕੀਆ ਤੁਧ, ਕਰਤੇ !" (ਇਤਯਾਦਿਕ) *

ਸਿੱਖ-ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਦੱਸਦੇ ਹੋਂ)

---

*ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੫.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਪਣਾ ਮਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-ਕਿ-

"ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ,
ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ".

ਮਹਾਰਾਜ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇਅਕਾਲ, ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਤੇਰੇ (ਕ੍ਰਿਤਿਮ) ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਕਲਪ ਕੇ ਲੋਕ ਅਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚਯ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਇਹ ਤੇਰੇ ਅਸਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਆਦਿ ਔਰ ਸਿਰੋਮਣੀ ਨਾਮ "ਸਤਯ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਕਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ,ਜਿਸ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਹਨ:...

"ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ,
ਹੈਭੀ ਸਚੁ, ਨਾਨਕ ! ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ."

ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਅਜੇਹੇ ਭੀ ਹੈਨ ਜੋ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਅਵਤਾਰ ਔਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਓਹੀ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਹਨ,*ਇਸੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਤੱਤ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।†

ਦੇਖੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਦੇਹਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਨ:—

ਹੋਰ ਕੇਤੇ ਰਾਮ ਰਵਾਲ.
ਰਾਮ ਗਇਓ ਰਾਵਨ ਗਇਓ.
ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ.
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਰੋਗੀ.
ਪਾਰ ਨ ਪਾਇ ਸਕੈ ਪਦਮਾਪਤਿ.

(ਇਤਯਾਦਿਕ)

---

*ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ "ਅੱਲਾ" ਨਾਮ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਸੀ, ਔਰ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ. ਔਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ "ਗਾਡ"(GOD) ਸ਼ਬਦ ਟਯੂਟਨ (TEUTONS) ਲੋਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਰਤ ਦੇ ਸੇ,ਜਦ ਟਯੁਟਨਾਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਮਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ 'ਗਾਡ' ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੋਯਾ. ਐਸੇ ਹੀ "ਜਹੋਵਾ" (JEHOVAH) ਪਦ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬੋਧਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਰੀਆ (ASSYRIA) ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਸੀ.ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਮੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ.

†ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ ਗੁਰੁਮਤ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਦੀ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੰਨਾ ੪੭੧.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਹਨਃ—

ਰਮਤ ਰਾਮ ਸਭ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ.†
ਏਕ ਇਕ ਰਘੁਨਾਥ.
ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹਿ ਕਨਾਈ.
ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ਹੇ ! ‡
ਵਿਸਨੁ ਕੀ ਮਾਇਆ ਤੇ ਹੋਇ ਭਿੰਨ.
ਪਤ ਸੌਂ ਕਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾਪਤਿ ਪਾਏ.
ਜੇ ਨਰ ਸ੍ਰੀਪਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸ ਹੈਂ ਪਗ.

(ਇਤਯਾਦਿਕ)

---

†ਕਬੀਰ ਰਾਮੈ ਰਾਮ ਕਹੁ, ਕਹਿਬੇ ਮਾਂਹਿ ਬਿਬੇਕ,
ਏਕ ਅਨੇਕਹਿ ਮਿਲ ਗਇਆ, ਏਕ ਸਮਾਨਾ ਏਕ.

‡ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਇੱਕ ਜਗਾ "ਸਾਰੰਗ ਪਾਣੀ" ਔਰ "ਮੁਰਾਰੀ" ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬੋਧਕ ਹੈਨ, ਦੇਖੋ ! ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਹੌਰੋਂ ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾਃ—

"ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ, ਸਹਿਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ, ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ ?" ਔਰ—"ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ."

(ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੪) ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ.

ਆਪ ਦੇਵੀ ਔਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰ ਦਾਯਕ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਨੇ ਭੇਦ ਕਲਪੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਪੂਰੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਤਨੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਆਦਿਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ਯ ਏਹ ਰਾਯ ਹੈ:—

ਮਾਇਆ ਮੋਹੇ ਸਭ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ.

(ਗਉੜੀ ਮ: ੧)

ਭਰਮੇ ਸੁਰ ਨਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ.

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫)

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਮਹਾਂਦੇਉ ਮੋਹਿਆ,
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਲਗੇ ਸੇ ਸੋਹਿਆ.

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਬ੍ਰਹਮੈ ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਪਰਗਾਸੀ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਸਾਰਾ,
ਮਹਾਦੇਉ ਗਿਆਨੀ ਵਰਤੈ ਘਰ ਆਪਣੈ ਤਾਮਸ
ਬਹੁਤ ਅਹੰਕਾਰਾ.

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੩)

ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜੀਐ, ਭਾਈ! ਕਿਆ ਮਾਂਗਉ ਕਿਆ ਦੇਇ?

(ਸੋਰਠ ਮ: ੧)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

पुस्तकालय गुरुकुल काँगड़ी

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਰੋਗੀ, ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਕਾਰ ਕਮਾਈ,
ਜਿਨ ਕੀਏ ਤਿਸਹਿ ਨ ਚੇਤਹਿ ਬਪੁੜੇ, ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ.

(ਸੂਹੀ ਮਃ ੪)

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਭੁਲੇ, ਹਉਮੈ ਮੋਹ ਵਧਾਇਆ.

(ਵਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਮਃ ੩)

ਕੋਟ ਦੇਵੀ ਜਾਕਉ ਸੇਵਹਿ, ਲਖਮੀ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ,
ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਂਕਉ ਅਰਾਧਹਿ, ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤ.

(ਆਸਾ ਛੰਤ, ਮਃ੫)

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸੰਕਰ ਇੰਦ ਤਪੈ ਭੇਖਾਰੀ,
ਮਾਨੈ ਹੁਕਮ ਸੋਹੈ ਦਰ ਸਾਚੈ, ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ.

(ਮਾਰੂ ਮਃ ੧)

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ਨ ਕੋਈ,
ਅਵਰ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ.

(ਮਾਰੂ ਮਃ ੧)

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ, ਰੁਦ੍ਰ ਤਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ,
ਅੰਤ ਨ ਪਾਵਹਿ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ.

(ਮਾਰੂ ਮਃ ੩)

ਕੋਟ ਸੂਰ ਜਾਂਕੈ ਪਰਗਾਸ,
ਕੋਟ ਮਹਾਂਦੇਉ ਅਰ ਕਬਿਲਾਸ,
ਦੁਰਗਾ ਕੋਟ ਜਾਂਕੈ ਮਰਦਨ ਕਰੈ,
ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਟ ਬੇਦ ਉਚਰੈ,
ਜਉ ਜਾਚਉ ਤਉ ਕੇਵਲ ਰਾਮ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਨਾਹੀਂ ਕਾਮ.

(ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ,
ਬ੍ਰਹਮੇ ਨ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ.
ਸੰਕਰਾ ਨਹਿ ਜਾਨੈ ਭੇਵ,
ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ ਦੇਵ.
ਦੇਵੀਆ ਨਹਿ ਜਾਨੈ ਮਰਮ,
ਸਭ ਊਪਰ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਃ ੫)

ਈਸਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ,
ਇੰਦ੍ਰ ਤਪੇ ਮੁਨਿ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ.

(ਮਾਰੂ ਮਃ ੧)

ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਛਾਡਕੈ ਅਹੋਈ * ਰਾਖੈ ਨਾਰਿ,
ਗਦਹੀ ਹੁਇਕੈ ਅਉਤਰੈ ਭਾਰ ਸਹੈ ਮਨ ਚਾਰ.

(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸਰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸਚੀਪਤਿ
ਅੰਤ ਫਸੇ ਯਮ ਫਾਸਿ ਪਰੈਂਗੇ,
ਜੇ ਨਰ ਸ੍ਰੀਪਤਿ † ਕੇ ਪ੍ਰਸ ਹੈਂ ਪਗ

---

* ਅੱਸੂ ਦੇ ਨੌਰਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਪਰ ਲਾਂਉਂਦੀਆਂ ਔਰ ਪੂਜਦੀਆਂ ਹਨ, (ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਂਉਂ "ਸਾਂਝੀ" ਹੈ) ਫੇਰ ਕੱਤੇਂ ਬਦੀ ੮ ਦਾ ਬੁਤ ਰੱਖਕੇ ਪੂਜਨ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਔਰ ਕੱਤੇਂ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਏਕੋਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ. "ਅਹੋਈ" ਦਾ ਮੇਲਾ ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਧਾ ਕੁੰਡ ਪਰ ਕੱਤੇਂ ਬਦੀ ੮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

† ਅਕਾਲਪੁਰਖ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤੇ ਨਰ ਫੇਰ ਨ ਦੇਹ ਧਰੈਂਗੇ.
ਜਹਿੰ ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨ੍ਰਿਪਾਰ,
ਕਈ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸਨੁ ਵਿਚਾਰ.
ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਸੂਲ,
ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਕੋ ਨ ਕਬੂਲ.
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਕੋਊ ਦਿਜੇਸ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈ
ਅਰ ਕੋਊ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਤੈ ਹੈ,
ਕੋਊ ਕਹੈ ਬਿਸਨੋ ਵਿਸ੍ਵਨਾਯਕ
ਜਾਂਹਿ ਭਜੇ ਅਘ ਓਘ ਕਟੈ ਹੈ,
ਬਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚਾਰ, ਅਰੇ ਜੜ੍ਹ !
ਅੰਤ ਸਮੈ ਸਭ ਹੀ ਤਜ ਜੈਹੈ,
ਤਾਂਹੀ ਕੋ ਧਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੀਏ
ਜੋਊ ਥਾ, ਅਬ ਹੈ, ਅਰ ਆਗੇਊ ਹ੍ਵੈਹੈ.
ਕੋਟਿਕ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰੇ ਜਿਹ ਕੇ
ਕਈ ਕੋਟਿ ਉਪਿੰਦ੍ਰ * ਬਨਾਯ ਖਪਾਯੋ,
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਧਰਾਧਰ
ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਹਿ ਜਾਤ ਗਨਾਯੋ,
ਆਜ ਲਗੇ ਤਪ ਸਾਧਤ ਹੈਂ
ਸ਼ਿਵਊ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਛੁ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ,
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਭੇਦ ਲਖਯੋ ਜਿੰਹ
ਸੋਊ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਮੋਹਿ ਬਤਾਯੋ,
(੩੩ ਸਵੈਯੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਲਖ ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹ ਇੱਕਸ ਅੱਖਰ ਭੇਦ ਨ ਜਾਤਾ,
ਯੋਗ ਧਿਆਨ ਮਹੇਸ ਲਖ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਭੇਖ ਪਛਾਤਾ,
ਲਖ ਅਵਤਾਰ ਅਕਾਰ ਕਰ ਤਿਲ ਵੀਚਾਰ ਨ ਵਿਸ਼ਨੁ ਪਛਾਤਾ,

* ਬਾਵਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾਤ ਲੁਭਾਇ ਵਿਸਾਰਨ ਦਾਤਾ.

(ਭਾਃ ਗੁਃ ਦਾਸ ਜੀ)

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਮਟ ਬੁਤ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਬਰਤ ਪੂਜਾ ਮੰਤ ਜੰਤ੍ਰ ਪੀਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਰਪਣ ਗਾਯਤ੍ਰੀ, ਕਿਤੇ ਵੱਲ ਚਿੱਤ ਦੇਵੈ ਨਹੀਂ.

(ਰਹਿਤ ਨਾਮਾ ਭਾਃ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦਾ)

ਸਿੱਖਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਵਾਹਗੁਰੂ ਹੀ ਇਸ਼ਟ ਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਉਪ-ਦੇਸ਼ ਹੈ:—

੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ .
ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ, ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ, ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ

(ਜਪੁਜੀ)

ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਣ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਨ ਜਿਹ,
ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤ ਕਿਹ.
ਅਚਲਮੂਰਤਿ ਅਨਭਵਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿੱਜੈ,
ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਾਣ ਗਣਿਜੈ.
ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹੀਪ ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਣ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਿਤ,
ਤਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ ? ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤ.

(ਜਾਪੁਜੀ)

ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਹੈ ਦਿਸੈ ਸਬਦ ਕਮਾਇ,
ਓਹ ਅਉਹਾਣੀ ਕਦੇ ਨਾਹਿ, ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ,
ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੋ ਸੇਵੀਐ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ,
ਅਵਰ ਦੂਜਾ ਕਿਉਂ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੈ ਤੇ ਮਰ ਜਾਇ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਿਹਫਲ ਤਿਨ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਖਸਮ ਨ ਜਾਣਹਿ
ਆਪਣਾ ਅਵਰੀ ਕਉ ਚਿਤ ਲਾਇ,
ਨਾਨਕ ਏਵ ਨ ਜਾਪਈ ਕਰਤਾ ਕੇਤੀ ਦੇਇ ਸਜਾਇ.

(ਵਾਰ ਗੂਜਰੀ (੨) ਮ: ੩)

ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ, ਹਰਿ ਬਿਨ ਹੋਰ ਨ ਪੂਜਉ,
ਮੜੈ ਮਸਾਣਿ ਨ ਜਾਈ.

(ਸੋਰਠ ਮ: ੧)

ਏਕੋ ਜਪ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹ,
ਏਕ ਸਿਮਰ ਏਕੋ ਮਨ ਆਹਿ.
ਏਕਸ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ਅਨੰਤ,
ਮਨ ਤਨ ਜਾਪ ਏਕ ਭਗਵੰਤ.
ਏਕੋ ਏਕ ਏਕ ਹਰਿ ਆਪ,
ਪੂਰਨ ਪੂਰ ਰਹਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਆਪ.
ਅਨਿਕ ਬਿਸਥਾਰ ਏਕ ਤੇ ਭਏ,
ਏਕ ਅਰਾਧ ਪਰਾਛਤ ਗਏ.
ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰ ਏਕ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਤਾ,
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਇਕ ਜਾਤਾ.

(ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫)

ਰਾਜ ਤੇ ਕੀਟ ਕੀਟ ਤੇ ਸੁਰਪਤਿ ਕਰ ਦੋਖ ਜਠਰ ਕਉ ਭਰਤੇ,
ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਛੋਡ ਆਨ ਕਉ ਪੂਜਹਿ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਰਤੇ,
ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇ ਦੁਖਿ ਦੁਖ ਮਰਤੇ,
ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਭ੍ਰਮਾਹਿੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਟੇਕ ਨ ਕਾਹੂ ਧਰਤੇ,
ਤਿਆਗ ਸੁਆਮੀਆਨਕਉ ਚਿਤਵਤ ਮੂੜਮੁਗਧਖਲ ਖਰਤੇ,*

---

*ਪੰਜਪੀਰੀਏ,ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤ ਪੀਰੀਏ (ਆਤਮਘਾਤੀ ਮੂੜ-ਮੁਗਧ-ਖਲ ਔਰ ਖਰ) ਭੋਂਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪੰਜ ਵਾਰ ਪਾਠ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਾਗਦ ਨਾਵ ਲੰਘਹਿ ਕਤ ਸਾਗਰ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਥਿਤ, "ਹਮ ਤਰਤੇ."
ਸਿਵ ਬਿਰੰਚ ਅਸੁਰ ਸੁਰ ਜੇਤੇ ਕਾਲ ਅਗਨਿ ਮਹਿੰ ਜਰਤੇ,
ਨਾਨਕ ਸਰਨ ਚਰਨ ਕਮਲਨ ਕੀ, ਤੁਮ ਨ ਡਾਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਤੇ.
(ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੫)

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵ ਛੰਦ ਮੁਨੀਸਰ
ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ.
ਇੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਖੋਜਤੇ ਗੋਰਖ
ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਆਵਤ ਫੁਨ ਧਾਵਤ.
ਸਿਧ ਮਨੁਖ ਦੇਵ ਅਰ ਦਾਨਵ
ਇਕ ਤਿਲ ਤਾਂਕੋ ਮਰਮ ਨ ਪਾਵਤ.
ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭਗਤੀ
ਹਰਿ ਜਨ ਤਾਂਕੈ ਦਰਸ ਸਮਾਵਤ.
ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗ ਆਨ ਕਉ ਜਾਚਹਿ
ਮੁਖ ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸ ਜਾਵਤ.
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ੍ਹ ! ਸਿਮਰ ਸੁਖਦਾਤਾ
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਝੈ ਸਮਝਾਵਤ.
(ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮਹਲਾ ੫)

ਇਕ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਸੋਂ ਨ ਚਿਨਾਰ,
ਭੰਜਨ ਗੜ੍ਹਨ ਸਮਰੱਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਕਰਤਾਰ.
(ਹਜ਼ਾਰੇ ਸਬਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਅਰਾਧਣਾ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜਾਭਾਉ ਮਿਟਾਯਾ+++
ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖਫਲ ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਪਰਮਹੰਸ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਸੁਹੰਦੇ,
ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਧਿਆਇੰਦੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਨ ਜਾਇ ਫਿਰੰਦੇ.
(ਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ ਜੀ)

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਦਰ ਮਜ਼ਹਬੇਮਾ ਗ਼ੈਰ ਪਰਸ੍ਤੀ ਨ ਕੁਨੰਦ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਰ ਤਾ ਬਕਦਮ ਬਹੋਸ਼ ਮਸ੍ਤੀ ਨ ਕੁਨੰਦ.

(ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਜਲੂਸ ਆਗਾਯ ਤਵਹੁਦ ਦਰ ਕਸਰਤ,
ਨਿਜ਼ਾਮ ਇਕ਼ਤਰਾਯ਼ ਤਅ਼ਲੁਕ ਦਰ ਵਹਿਦਤ. †

ਤੌਸੀਫ਼ ਸਨਾ)

ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਨਯ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪੂਜਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਜੈਸੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਪਰ ਪੁਰਖੈਂ ਨ ਦੇਖ੍ਯੋ ਚਾਹੈ
ਪੂਰਨ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ਹੀ ਮੇਂ ਧ੍ਯਾਨ ਹੈ,
ਸਰ ਸਰਿਤਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਨ ਚਾਹੈ ਕਾਹੂ
ਆਸ ਘਨ ਬੂੰਦ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ ਗੁਨ ਗਾਨ ਹੈ,
ਦਿਨਕਰ ਓਰ ਭੋਰ ਚਾਹਤ ਨਹੀਂ ਚਕੋਰ
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਹਿਮਕਰ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈ.
ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ ਰਹਿਤ
ਪੈ ਸਹਿਜਸੁਭਾਵ ਨ ਅਵਗ੍ਯਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ.
ਦੋਇ ਦਰਪਨ ਦੇਖੈ ਏਕ ਸੈਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ
ਦੋਇ ਨਾਂਵ ਪਾਂਵ ਧਰੈ ਪਹੁੰਚੈ ਨ ਪਾਰ ਹੈ,
ਦੋਇ ਦਿਸਾ ਗਹੇ ਗਹਿ ਜੈਸੇ ਪਥ ਪਾਂਉਂ ਟੂਟੈ
ਦੁਰਾਹੇ ਦੁਚਿਤ ਹੋਇ ਭੂਲ ਪਗ ਧਾਰ ਹੈ,

† ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਏਹ ਹੈ ਕਿ—ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਔਰ ਅਦ੍ਵਿਤਿਯਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਹੈਂਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦ੍ਵੈਇ ਭੂਪ ਤਾਂਕੇ ਗਾਂਉ ਪਰਜਾ ਨ ਸੁਖੀ ਹੋਇ,
ਦ੍ਵੈਇ ਪੁਰਖਨ ਕੀ ਨ ਕੁਲਬਧੂ ਨਾਰਿ ਹੈ,
ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਹੋਇ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ ਟੇਵ ਗਹੈ
ਸਹੈ ਯਮਦੰਡ ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰ ਹੈ. (੪੬੭)

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ ਔਰ ਸਾਡੀ ਉਪਾਸਨਾ ਔਰ ਪੂਜਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪ ਪੂਜਦੇ ਹੋਂ ਚੰਦਨ ਕੁੰਗੂ ਆਰਤੀ ਆਦਿਕ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੂਜਨ ਦਾ ਏਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:—

ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕਰੀਂ ਚਨਣਾਠੀਆ ਜੇ ਮਨ ਉਰਸਾ ਹੋਇ,
ਕਰਣੀ ਕੁੰਗੂ ਜੇ ਰਲੈ ਘਟ ਅੰਤਰ ਪੂਜਾ ਹੋਇ,
ਪੂਜਾ ਕੀਜੈ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ ਬਿਨ ਨਾਵੈਂ ਪੂਜ ਨ ਹੋਇ,
ਬਾਹਰ ਦੇਵ ਪਖਾਲੀਐ ਜੇ ਮਨ ਧੋਵੈ ਕੋਇ,
ਜੂਠ ਲਹੈ ਜੀਉ ਮਾਂਜੀਐ ਮੋਖ ਪਇਆਣਾ ਹੋਇ.
(ਗੂਜਰੀ ਮ: ੧)

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਅਗਜਾਨੀ ਪੂਜਦੇ ਦਰਗਹਿ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ,
ਆਤਮ ਦੇਉ ਪੂਜੀਐ ਬਿਨ ਸਤਗੁਰੁ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ.
(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੩)

ਮਨ ਸੰਪੁਟ*ਜਿਤ ਸਤ ਸਰਿ ਨਾਵਣਭਾਵਨ ਪਾਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਕਰੇ,
ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇਵਕ ਜੇ ਸੇਵੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬ ਰਵਤ ਰਹੇ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਅਚੁਤ ਪੂਜਾ ਜੋਗ ਗੋਪਾਲ,
ਮਨ ਤਨ ਅਰਪ ਰਖਉ ਹਰਿ ਆਗੇ

---

* ਡੱਬਾ. ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਣ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਕਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫)

ਹਰਿ ਕੀ ਪੂਜਾ ਦੁਲਭ ਹੈ, ਸੰਤਹੁ! ਕਹਿਣਾ ਕਛੂ ਨ ਜਾਈ.
ਸੰਤਹੁ! ਗੁਰਮੁਖ ਪੂਜ ਕਰਾਈ,
ਨਾਮੋ ਪੂਜ ਕਰਾਈ.
ਹਰਿਬਿਨ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ;ਸੰਤਹੁ!ਕਿਆ ਹਉ ਪੂਜ ਚੜ੍ਹਾਈ?

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩)

ਭਰਮ ਭੂਲੇ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਲੇ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਮ ਫੂਲ ਤੋਰਾਵੈ,
ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਮੜ੍ਹਾਸਰੇਵਹਿ ਸਭ ਬਿਰਥੀ ਘਾਲ ਗਵਾਵੈ.

(ਮਲਾਰ ਮ: ੪)

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ, ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ,
ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ.
ਧੂਪ ਮਲਿਆਨ ਲੋ, ਪਵਣ ਚਵਰੋ ਕਰੈ,
ਸਗਲ ਬਨ ਰਾਇ ਫੂਲੰਤ, ਜੋਤੀ!
ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ* ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ?
ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ, ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ.
ਸਹਿਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ,
ਸਹਿਸ ਮੂਰਤ, ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ.

---

* ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਦੀਵੇ ਲੈਕੇ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਜਰਾ ਵਿਚਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਏਹ ਕਿਤਨੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮੂੰਹੋਂ ਆਰਤੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਔਰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ ਗੁਰੁਮਤ ਸੁਧਾਕਰ ਦੀਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੰਨਾ ੨੦੧.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਹਿਸ ਪਦ ਬਿਮਲ, ਨਨ ਇਕ ਪਦ, ਗੰਧ ਬਿਨ,
ਸਹਿਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ.
ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ,
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣ ਹੋਇ.
ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟ ਹੋਇ,
ਜੋ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ.
ਹਰਿ ਚਰਨ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ,
ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ,
ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ.

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਃ ੧)

ਹਿੰਦੂ-ਆਪ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੂਜਨ ਦਾ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ੇਧ ਆਖਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਦੇਵੀ ਪੂਜੀ ਹੈ, ਔਰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ 'ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ-ਕਿ-

"ਜਾਂਹਿ ਨਮਿੱਤ ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਨ ਹੈ ਨਰ,
ਸੋ ਨਿਸਚੈ ਕਰ ਤਾਂਹਿ ਦਈ ਹੈ. ×××
ਫੇਰ ਨ ਜੂਨੀ ਆਯਾ ਜਿਨ ਇਹ ਗਾਇਆ."

ਸਿੱਖ -ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਲਈ ਗਜਾਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੀ ਨੇ "ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ" ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਦਾ ਸਭ ਸੰਸਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਊਗਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਯੁਕਤੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪੂਜਨ ਦਾ ਖੰਡਨ ਦਿਖਾਂਉਂਦੇ ਹਾਂ:-

(ੳ) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-ਕਿ:—

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ.

ਅਰਥਾਤ, ਕਰੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਜੋ, ਕਰਤਾਰ (ਕਰਣ ਵਾਲੇ) ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੋ. ਔਰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ--

ਤੈਂ ਹੀ ਦੁਰਗ ਸਾਜ ਕੈ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਇਆ.

ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਹੋਰ ਹੈ, ਔਰ ਦੁਰਗਾ ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਕੀ ਏਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੁਛ ਦੇਣ, ਔਰ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅ਼ਮਲ ਕੁਛ ਹੋਰ ਕਰਣ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਅ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਤੁਮਹਿ ਛਾਡ ਕੋ ਅਵਰ ਨ ਧਯਾਊਂ,
ਜੋ ਵ਼ਰ ਚਾਂਹੂ ਸੋ ਤੁਮ ਤੇ ਪਾਊਂ.
ਇਕ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਸੋਂ ਨ ਚਿਨਾਰ.× +
ਭਜੋਂ ਸੁ ਏਕ ਨਾਮਯੰ, ਜੁ ਕਾਮ ਸਰਬ ਠਾਮਯੰ.
ਨ ਧਯਾਨ ਆਨ ਕੋ ਧਰੋਂ, ਨ ਨਾਮ ਆਨ ਉੱਚਰੋਂ.

ਕੀ ਐਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਵੀ ਪੂਜਾ ਕਰਣ ?

(ੲ) ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਹੈ,ਅਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਕੇ ਮੰਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲੋਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੰਗਲਾ-ਚਰਨ ਦੇਖਕੇ ਹੀ ਕਵੀ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ ॥

ਏਹੀ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਬਾਂਣੀ ਦੇ ਆਦਿ ਰੱਖਿਆ ਹੈ,ਫੇਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਖ਼ਯਾਲ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਸੇ ?

(ਸ) ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਤਗੁਰੂ ਇੱਕਰੂਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਆਸ਼ਯ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਹੈ ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ—ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਏਹ ਬਚਨ ਹਨ:—

ਭ੍ਰਮੈ ਸੁਰ ਨਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ. (ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ)
ਦੇਵੀਆਂ ਨਹਿ ਜਾਨੈ ਮਰਮ. (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫)
ਮਹਾਂ ਮਾਈ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ,
ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ.
ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ,
ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾਂ ਛਪਾਨੀ ? (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ)

ਔਰ ਫੇਰ, ਖ਼ੁਦ ਕਲਗੀਧਰ ਅਕਾਲ ਉਸ-ਤਤਿ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਿੰਹ ਬਸਤ ਭਵਾਨੀ.

ਅਰਥਾਤ, ਦੇਵੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਪਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ-ਕਿ--

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਠਾਕੁਰ ਛੋਡ ਦਾਸੀਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ.
(ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫)

ਔਰ ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਝਾੜੂ ਬਰਦਾਰ ਮੰਨਿਆ, ਤਦ-ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸੀ ਗੁਰੁਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਯ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਔਰ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ?

(ਹ) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਔਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ,ਓਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗਯਾਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਏਹ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

"ਨਾਮ ਸਭ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਦੇਵ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮਨਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਵਾਂ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਗਣੇਸ਼ ਨੂੰ,ਕੋਈਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੱਤਨਾਮ ਨੂੰ ਅਰਾਧਦੇ ਹੈਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਸਭ ਵਿਘਨ ਨਾਸ ਹੋਦੇ ਹਨ,ਤਾਂਤੇ ਸੱਤਨਾਮ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਆਦਿ ਰੱਖਿਆ ਹੈ."

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੇ ਦਸਵੇਂ ਸਤਗੁਰੂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜ ਦੇਵੀ ਬਾਬਤ ਐਸਾ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਸੇ? ਔਰ ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਬਾਬਤ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਓਹ ਦਸਵੇਂ ਸਤਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਓਹ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚੋਂ "ਦੁਰਗਾ ਸਪਤ-ਸ਼ਤੀ" ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ ਹੈ-ਜੇਹਾ ਕਿ ਚੰਡੀ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

"ਸਤ ਸੈ ਕੀ ਕਥਾ ਯਹਿ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ"

ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖਿ-ਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

"ਦੇਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ–ਜੋ ਮੇਰੀ ਇਸ ਉਸਤਤਿ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਔਰ ਨਿਤਯ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖ ਪਾਪ ਦਰਿਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਚੋਰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਔਰ ਅਗਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਯੁਧ ਵਿੱਚ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਵਧਦਾ ਹੈ--ਵੈਰੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕੁਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਰਾਖਸ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਔਰ ਪਿਸਾਚਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਗ ਚੋਰ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਘਿਰਿਆ ਹੋਯਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਜੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਜਾਵੇ ਅਥਵਾ ਕੈਦ ਹੋਵੇ—ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿੱਚ ਤੂਫਾਨ ਆ ਜਾਵੇ ਏਨਾਂ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ."(ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ)

(ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ ਦਾ ਅ:੧੨ ਸ਼ਲੋਕ ੧ ਤੋਂ ੨੯)

ਏਸੇ ਦਾ ਸੰਖ੍ਰੇਪ ਹੈ:—

"ਜਾਹਿ ਨਮਿਤ ਪੜ੍ਹੈ ਸੁਨ ਹੈ ਨਰ."

ਔਰ

"ਫੇਰ ਨ ਜੂਨੀ ਆਇਆ."

ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਅਰਦਾਸ ਵੇਲੇ ਏਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਿ—

"ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰਕੈ."

ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ. ਅਸਲ ਵਿਚ "ਭ-ਗੌਤੀ" ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਭਗਵਤੀ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਵੀ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿ-ਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਜੋ ਭਗਵਤੀ ਔਰ ਭਗੌਤੀ ਇੱਕੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਰੀਆਂ ਨੇ ਅਸਲ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਭਗੌਤੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਸਿੱਖ–ਭਗੌਤੀ ਪਦ ਪਰ ਗੁਰੁਮਤ ਸੁਧਾਕਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸੰਸਾ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋਂ, *ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਊਗੀ.

(ੳ) ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਹੈ–

ਲਈ ਭਗੌਤੀ ਦੁਰਗ ਸ਼ਾਹ ਵਰਜਾਗਨ ਭਾਰੀ,
ਲਾਈ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਨੂੰ ਰਤ ਪੀਏ ਪਿਆਰੀ.

ਕਯਾ ਇਸ ਦਾ ਏਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਨੇਂ ਭਗਵਤੀ(ਦੇਵੀ)ਫੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਦੇ ਸਿਰ ਮਾਰੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਸ ਦਾ ਲਹੂ ਚੱਖਿਆ?

(ਅ) ਕਯਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਫਾਰ-ਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇਸੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੀ ਨਕਲ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾ-

* ਦੇਖੋ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੰਨਾ ੪੪ ਤੋਂ ੪੭.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸ ਜੀ ਧੋਖਾ ਖਾਗਏ? ਵੇਖੋ! ਸੁਖਮਨੀਦਾਪਾਠ:-

ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤ ਕਾ ਰੰਗ,
ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟ ਕਾ ਸੰਗ,
ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਪਾਪਾਂ ਮਲ ਧੋਵੈ,
ਤਿਸ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ
ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਬਸਾਵੈ,
ਨਾਨਕ, ਐਸਾ ਭਗੌਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ.

ਕਜੋਂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਭਗੌਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਭਗਵਤੀ? ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ?

(ੲ) ਭਗੌਤੀ ਸਤੋਤ੍ਰ ਔਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਨਮੋ ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਬਢੈਲੀ ਸਰੋਹੀ.++
ਨਾਉਂ ਭਗੌਤੀ ਲੋਹ ਘੜਾਯਾ.

ਕਜਾ ਆਪ ਦੀ ਭਗਵਤੀ ਨੂੰ ਸਾਣ ਪਰ ਬਾ-ਢ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਔਰ ਕਜਾ ਓਹ ਲੋਹੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਮੋਹਸਨਫ਼ਾਨੀ ਨੇ ਇਕ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇਵੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੁ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਅਸ-ਲੀਅਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਧਯਾਨ ਦੇਕੇ ਸੁਣੀਏਂ:-

"ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾ-ਚੰਦ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਓਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਸੇ. ਪਹਾੜ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਇੱਕ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਲਈਂ ਆਸਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਆਯਾ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਇਕ ਭੈਰੋਂ ਨਾਮੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨੱਕ ਤੋੜ ਸਿੱਟਿਆ, ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਗਈ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਕਾਯਤ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੈਰੋ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸਦਾ ਨੱਕ ਕਿਸਨੇ ਤੋੜਿਆਹੈ, ਇਸ ਪਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਭੈਰੋ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਮੂਰਖ! ਕਦੇ ਦੇਵੀ ਭੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਭੈਰੋ ਨੇ ਹੱਸਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੋ ਦੇਵੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਔਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਓਸਤੋਂ ਨੇਕੀ ਦੀ ਕੀ ਉਮੇਦ ਰਖਦੇ ਹੋ? ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਰਾਜੇ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ."

ਏਸ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁਨਾਸਬ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਭੀ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੇਵੀ ਬਾਬਤ ਕਰੀਏ:-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਜਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਓ ! ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਏਹ ਵਿਚਾਰੋ ਕਿ ਦੇਵੀ ਕੌਣ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਉਸਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੀ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਏਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ ਅਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਬਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਓਂ ਪਾਰਬਤੀ ਗਿਰਿਜਾ ਔਰ ਸ਼ਿਵਾ ਆਦੀ ਹਨ. ਉਸਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹਿਮਾਯਤ ਵਿੱਚ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਮੁੜ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਔਰ ਇੰਦ੍ਰ ਓਹ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਪਸਰਾ ਦਾ ਨਾਚ ਔਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ ਹੋਯਾ ਐਸ਼ ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਵਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਭਜਨ ਔਰ ਤਪ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਲੁੱਚੀਆਂ ਤੀਮੀਆਂ ਨਾ ਭੇਜੀਆਂ ਹੋਣ, ਔਰ ਓਹ ਖ਼ੁਦ ਰਿਸ਼ੀਆਂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜੈਹੀ ਕਿ ਅਹਲਜਾ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ. ਐਸੇ ਵਿਭਚਾਰੀ ਔਰ ਕੁਕਰਮੀ ਦੀ ਸਹਾ· ਯਤਾ ਕਰਕੇ ਦੇਵੀ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ? ਅਰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਰਾਜ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੇਹੜਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ?

ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ ਆਦਿਕ ਜੋ ਅ· ਸਥਾਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਉਂ ਹੈ· ਕਿ-ਦਖ੍ਸ਼ ਦੇ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ "ਸਤੀ" ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਚਲੀ ਗਈ ਔਰ ਉਸਨੇ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਿਆ ਹੋਯਾ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ. ਖਬਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਗਧ ਹੁੰਦੀ ਸਤੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਝਟਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਚੱਕਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਬਿਖਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਡਿੱਗੇ ਓਹੀ ਪੂਜਜ ਅਸਥਾਨ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬਣ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਖਾਂ ਡਿੱਗੀਆਂ ਓੱਥੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਜੀਭ ਡਿੱਗੀ ਓੱਥੇ ਜ੍ਵਾਲਾ ਮੁਖੀ, ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਹੋਰ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਬਣੇ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੋਂ ਜੇ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਯੁੱਧ ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿਚ ਨਿਪੁਨ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਏ ਔਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧਕੇ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਾਭ-ਦਾਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ.

ਕਈ ਮੰਤਕੀ ਏਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਬੇਟੀ ਅਥਵਾ ਅਸ਼ਟਭੁਜੀ ਆਦਿਕ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੂਜਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੀਂ ਏਹ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ—ਅਕਾਲਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਯਾ ਅਭਿੰਨ ? ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਵਾ ਚੈਤੰਨ ? ਔਰ ਅਨਿਤ੍ਯ ਹੈ ਵਾ ਨਿਤ੍ਯ ? ਜੇ ਦੇਵੀ ਅਕਾਲ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਚੈਤੰਨ ਔਰ ਨਿਤ੍ਯ ਤੁਸੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹੋਂ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਏਕਾ ਲਾਯਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉੱਪਰ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰਣ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਿੱਚ ਹੋਂ, ਔਰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਂ. ਔਰ ਜੇ ਦੇਵੀ ਅਕਾਲਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ "ਦੇਵੀ" ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਭਿੰਨ ਪੂਜਣਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਅਗ੍ਯਾਨ ਔਰ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ.

ਜੇ ਦੇਵੀ ਕੋਈ ਜੜ੍ਹ ਔਰ ਅਨਿਤ੍ਯ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਭੀ ਓਸਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਿੱਧਾਂਤ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਤਰਾਂ ਭੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਯੋਗਜ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ.

ਪਯਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਓ! ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ, ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ, ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਔਰ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਜੇਹੀਆਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਵੀਆਂ ਹਨ, ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਪਰ ਤੁਰੋ ਔਰ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੇਹੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਣ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਓ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪ ਦਾ ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਔਰ ਆਪ ਕਲਗੀਧਰ ਪੂਜਯ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣੋਂ, ਅਰ ਦੇਸ਼ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਓਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਹੈ ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ ਆਪਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ. ਔਰ ਜਿਸ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਉਤਨੇ ਹੀ ਪਤਿਤ ਹੋਂ ਜਿਤਨਾ ਜਨੇਊ ਬਿਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ. ਔਰ ਉਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਤੁਫੈਲ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਭੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਬਣ ਰਹੇ ਹੋਂ. ਓਹ ਦੇਵੀ ਏਹ ਹੈ:—

"ਨਮੋ ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਬਢੇਲੀ ਸਰੋਹੀ,
ਕਰੇ ਏਕ ਤੇ ਦ੍ਵੈ ਸੁਭਟ ਹਾਥ ਸੋਹੀ.
ਜੋਊ ਮਜਾਨ ਤੇ ਬੀਰ ਤੋਕੇ ਸੜੱਕੇ,
ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਕੇ ਸਿੰਧੁ ਥੱਕੈ ਕੜੱਕੈ.
ਧਸੈ ਖੇਤ ਮੈਂ ਹਾਥ ਲੈ ਤੋਹਿ ਸੂਰੇ,
ਭਿਰੈ ਸਾਮੁਹੇ ਸਿੱਧ ਸਾਵੰਤ ਸੂਰੇ".

ਪਯਾਰੇ ਭਾਈਓ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਵੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਹੋਕੇ ਜਿਤਨਾ ਧਨ ਆਪ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋੜੀ ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਕਲਪਿਤ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਰਪਿਆ ਹੈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਤਨਾਂ ਅਪਣੀਆਂ ਸਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਘਰ ਘਰ ਦੇਵੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਯ ਦੀ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਤਾਨ ਆਪਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਤਗਯ ਅਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੁੰਦੀ.

—o—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੫) ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ

ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਹੈ:—

ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੂਲੇ ਅਖੁਟੀ ਜਾਹੀਂ,
ਨਾਰਦ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਹੀਂ.
ਅੰਧੇ ਗੁੰਗੇ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰ,
ਪਾਥਰ ਲੇ ਪੂਜਹਿ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ.
ਓਇ ਜਾ ਆਪਿ ਡੁਬੇ, ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਤਾਰਣ ਹਾਰ ?

(ਵਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਮ: ੧)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ,
ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ.
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤ ਫਿਰਤਾ,
ਨੀਰ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ.
ਜਿਸ ਪਾਹਨ ਕਉ ਠਾਕੁਰ ਕਹਿਤਾ,
ਓਹ ਪਾਹਨ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ.
ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ !
ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰ ਗਿਰਾਮੀ !
ਗੁਰੁ ਮਿਲ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ ਜਾਤਾ,
ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ,

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਜੋ ਪਾਥਰ ਕਉ ਕਹਿਤੇ ਦੇਵ,
ਤਾਂਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਵੈ ਸੇਵ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੋ ਪਾਥਰ ਕੀ ਪਾਈਂ ਪਾਇ,
ਤਿਸ ਕੀ ਘਾਲ ਅਜਾਈ ਜਾਇ.
ਠਾਕੁਰ ਹਮਰਾ ਸਦ ਬੋਲੰਤਾ,
ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਨ ਦੇਤਾ.
ਨ ਪਾਥਰ ਬੋਲੈ ਨਾ ਕਿਛੁ ਦੇਇ,
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਨਿਹਫਲ ਹੇ ਸੇਵ.

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

ਘਰ ਨਾਰਾਇਣ ਸਭਾ ਨਾਲ,
ਪੂਜ ਕਰੈ ਰਖੈ ਨਾਵਾਲ.
ਕੂੰਗੂ ਚੰਨਣ ਫੁਲ ਚੜ੍ਹਾਏ,
ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਏ.
ਮਾਣੂਆ ਮੰਗ ਮੰਗ ਪੈਨੈ ਖਾਇ,
ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧ ਸਜਾਇ.

(ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੧)

ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੋ ਅਤਿ ਹਿਤ ਚਿਤ ਕਰ
ਬਹੁਬਿਧਿ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਈ ?
ਪਾਨ ਥਕਯੋ ਪਾਹਨ ਕਹ ਪਰਸਤ
ਕਛੁ ਕਰ ਸਿੱਧਿ ਨ ਆਈ.
ਅੱਛਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਰਪਤ ਹੈ
ਪਾਹਨ ਕਛੁ ਨ ਖੈਹੈ,
ਤਾਮੈ ਕਹਾਂ ਸਿੱਧਿ ਹੈ, ਰੇ ਜੜ੍ਹ !
ਤੋਹਿ ਕਹਾਂ ਬਰ ਦੈਹੈ ?
ਜੌ ਜੀਅ ਹੋਤ ਦੇਤ ਕਛੁ ਤੁਹਿਕਰ
ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰ,
ਕੇਵਲ ਏਕ ਸਰਣ ਸੁਆਮੀ ਬਿਨ
ਯੌਂ ਨਹਿ ਕਤਹਿ ਉਧਾਰ.

(ਹਜ਼ਾਰੇ ਸ਼ਬਦ; ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰ੍ਯੋ ਸਿਰ
ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਯੋ,
ਕਾਹੂੰ ਲਖ੍ਯੋ ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ* ਦਿਸਾ ਮਹਿ
ਕਾਹੂੰ ਪਛਾਹ† ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ,
ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ
ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਨ ਧਾਯੋ,
ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝ੍ਯੋ ਸਭ ਹੀ ਜਗ
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ.

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਤਾਂਹਿ ਪਛਾਨਤ ਹੈ ਨ ਮਹਾਂ ਪਸੁ !
ਜਾਂਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹੂੰ ਪੁਰ ਮਾਹੀਂ,
ਪੂਜਤ ਹੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕੈ
ਜਿਂਹ ਕੇ ਪਰਸੇ ਪਰਲੋਕ ਪਰਾਹੀਂ ‡,
ਪਾਪ ਕਰੋ ਪਰਮਾਰਥ ਕੈ
ਜਿਹ ਪਾਪਨ ਤੇ ਅਤਿ ਪਾਪ ਲਜਾਹੀਂ §,
ਪਾਂਯ ਪਰੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ, ਜੜ੍ਹ !
ਪਾਹਨ ਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀਂ:—

(ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਕਾਹੇ ਕੋ ਪੂਜਤ ਪਾਹਨ ਕੋ ?
ਕਛੁ ਪਾਹਨ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀਂ,
ਤਾਂਹੀ ਕੋ ਪੂਜ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਕੈ
ਜਿਹ ਪੂਜਤ ਹੀ ਅਘ ਓਘ ਮਿਟਾਹੀਂ,

---

*ਪੂਰਬ. †ਪੱਛਮ.

‡ਤੂੰ ਉਸ ਜੜ੍ਹ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੰਨਕੇ ਪੂਜਦਾ ਹੈਂ ਜਿਸ ਦੇ ਪੂਜਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਪਰਲੋਕ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

§ਧਰਮ ਰੂਪ ਸਮਝਕੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਅੱਗੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਭੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਕੇ ਬੰਧਨ ਜੇਤਕ
ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਸਭੈ ਛੁਟ ਜਾਹੀਂ,
ਤਾਂਹੀਂ ਕੋ ਧਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸਦਾ
ਯਹਿ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਕਰੇ ਫਲ ਨਾਹੀਂ,
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਭਯੋ ਫਲਹੀਨ
ਜੁ ਪੂਜ ਸਿਲਾ ਯੁਗ ਕੋਟ ਗਵਾਈ,
ਸਿੱਧ ਕਹਾਂ ਸਿਲ ਕੇ ਪਰਸੇ
ਬਲ ਬ੍ਰਿਧਿ ਘਟੀ ਨਵ ਨਿੱਧਿ ਨ ਪਾਈ,
ਆਜ ਹੀ ਆਜ ਸਮੋ ਜੁ ਬਿਤਯੋ
ਨਹਿ ਕਾਜ ਸਰਯੋ ਕਛੁ ਲਾਜ ਨ ਆਈ,
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਭਜਯੋ ਨ, ਅਰੇ ਜੜ੍ਹ !
ਐਸੇ ਹੀ ਐਸ ਸੁ ਬੈਸ ਗਵਾਈ.

(੩੩ ਸਵੈਯੇ, ਪਾ: ੧੦)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਣ ਜ਼ਫਰ-ਨਾਮਹ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ:—

ਮਨਮ ਕੁਸ਼ਤਨੇ ਕੋਹੀਆਂ ਪੁਰ ਫ਼ਿਤਨ,
ਕਿ ਆਂ ਬੁਤ ਪਰਸਤੰਦ ਮਨਬੁਤ ਸ਼ਿਕਨ*(੬੪)

ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਨ, ਓਹ ਬੁਤ ਔਰ

---

* ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਹਾਥੀ ਤੰਬੂ ਆਦਿਕ ਸਾਮਾਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਰੋਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,ਸੋ ਕੇਵਲ ਅਗਜਾਨ ਹੈ. ਅਸਲ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਣ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖਯਾ ਸੀ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬੁਤਖ਼ਾਨਿਆਂ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ."

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਬੁਤਪਰਸਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸਾਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਮੰਦਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣਵਾਯਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਨ ਕਰੀ ਗਈ ਹੋਵੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੬) ਸੰਧਯਾ ਤਰਪਣ.

ਆਪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ*ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਔਰ ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਔਰ ਅੰਗਨ੍ਯਾਸ † ਕਰਕੇ ਸੰਧਯਾ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਔਰ ਤਰਪਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਾ ਪਿਤਰ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਨੇ ਹੋਂ. ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਅ-ਜੇਹੀ ਸੰਧਯਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਵਾਹਗੁਰੂ

---

*"ਤਤ ਸਵਿਤੁਃ ਵਰੇਣਯੰ ਭਰਗੋ ਦੇਵਸਯ ਧੀ ਮਹਿ, ਧਿਯੋ ਯੋਨਃ ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਤ." ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਏਹ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ. ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ "ਓਅੰ ਭੂਃ ਭੁਵਃ ਸ੍ਵਃ" ਏਨਾਂ ਵਾਧੂ ਪਾਠ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਏਹ ਹੈ:-

"ਜੋ ਸੂਰਯ ਦੇਵਤਾ ਸਭ ਨੂੰ ਜਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਂਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ. ਬੇਨਤੀ ਕਰਣ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਪਾਪ ਨਾਸਕ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀਆ ਬੁੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਸੀ ਧਯਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ."

ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਵੱਲ ਭੀ ਲਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਅਰਥ ਸੂਰਯ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਹੈਨ. ਏਹ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਸ੍ਵਾ ਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ ਹੈ.

†ਰਿਦਾ ਸਿਰ ਬਾਹਾਂ ਨੇਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਚੁਟਕੀਆਂ ਔਰ ਤਾੜੀਆਂ ਬਜਾਉਣੀਆਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਔਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਉਸ ਸਰਬ ਸ਼ਕਿਤਮਾਨ ਦਾ ਸਮਰਣ ਕਰਣਾ ਵਿ· ਧਾਨ ਹੈ; ਯਥਾ :—

ਏਹਾ ਸੰਧਿਆ ਪਰਵਾਣ ਹੈ, ਜਿਤ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਚਿਤਆਵੈ,
ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਊਪਜੈ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਜਲਾਵੈ,
ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਰੈ,
ਮਨੂਆਂ ਅਸਥਿਰ ਸੰਧਿਆ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰ,
ਨਾਨਕ, ਸੰਧਿਆ ਕਰੈਂ ਮਨਮੁਖੀ
ਜੀਉ ਨ ਟਿਕਹਿ, ਮਰ ਜੰਮਹਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰ

(ਵਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੩)

ਸੰਧਿਆ ਤਰਪਣ ਕਰਹਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਦੁਖ ਪਾਇਆ।*

(ਸੋਰਠ ਮ: ੩)

ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਲਈਂ ਜੋ ਨਿਤਜਕਰਮ ਹੈ ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਅੰਮ੍ਰਤਵੇਲੇ ਨ੍ਹਾਵਣਾ, ਗੁਰੁਮੁਖ "ਜਪ" ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਜਪਾਯਾ,
ਰਾਤ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ, ਮਾਯਾ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸ ਰਹਾਯਾ.

ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਤਰਪਣ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਵੱਲ ਚਿੱਤ ਨਾ ਦੇਵੇ.

---

*ਇਸ ਬਾਤ ਦੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਕਿ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਆਧਾਰ ਔਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਾਹਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਅਸੀ ਕਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੂਰਯ ਔਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭਟਕਦੇ ਹਾਂ, ਔਰ ਜੀਉਂਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਜਾਗਕੇ ਕਜੋਂ ਬ੍ਰਿਥਾ ਤਰਪਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੭) ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ

ਆਪ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦੇ ਬੜੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਂ, ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੂਤਕ ਜਾ ਚਿੰਮੜਦਾ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦਾ ਮਰਨਾ ਅਥਵਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸੁਣੇ, ਓਸੇਵੇਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੋਤਾ ਮਾਰੇ.*

(ਲਘੁ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੫)

ਪਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਏਸ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪੀ ਭੂਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ! ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈਂ ਗੁਰੁਵਾਕ੍ਯ:—

ਜੇਕਰ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ,
ਗੋਹੇ ਅਤੈ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ,
ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆਂ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ,

---

* ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਲਿਖੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਿਹਤ ਦੇ ਕਾਯਦੇ ਮੁਖ ਰੱਖਕੇ ਬਣਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੂਤਕ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਭਰਮ ਔਰ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੂਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਔਰ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੁਹਿਆ, ਓਹ ਕੇਵਲ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਦੇਸ ਬੈਠਾ ਇਤਨਾ ਅਸੁੱਧ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਪੜਿਆਂ ਸਣੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੋਤੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤ ਹਰਿਆ ਸਭ ਕੋਇ,
ਸੂਤਕ ਕਿਉ ਕਰ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕ ਪਵੈ ਰਸੋਇ,
ਨਾਨਕ,ਸੂਤਕ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨ ਉਤਾਰੈ ਧੋਇ.
ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕ ਲੋਭ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕ ਕੂੜ,
ਅਖੀਂ ਸੂਤਕ ਵੇਖਣਾ ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪ,
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕ ਕੰਨ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ * ਖਾਹਿ,
ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮਪੁਰ ਜਾਹਿ.
ਸਭੋ ਸੂਤਕ ਭਰਮ ਹੈ ਦੂਜੇ ਲਗੈ ਜਾਇ,
ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ,
ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਹਿ,
ਨਾਨਕ,ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ,ਤਿਨਾ ਸੂਤਕ ਨਾਹਿ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕ ਦੂਜਾ ਭਾਉ,
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਆਵਉ ਜਾਉ.
ਮਨਮੁਖ ਸੂਤਕ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਇ,
ਜਿਚਰ ਸਬਦ ਨ ਭੀਜੈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ.
ਸਭੋ ਸੂਤਕ ਜੇਤਾ ਮੋਹ ਅਕਾਰ,
ਮਰ ਮਰ ਜੰਮੈ ਵਾਰੋਵਾਰ.
ਸੂਤਕ ਅਗਨਿ ਪਉਣੈ ਪਾਣੀ ਮਾਹਿ,
ਸੂਤਕ ਭੋਜਨ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਹਿ.
ਸੂਤਕ ਕਰਮ ਨ ਪੂਜਾ ਹੋਇ,
ਨਾਮ ਰਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ.
ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵਿਐ ਸੂਤਕ ਜਾਇ,
ਮਰੈ ਨ ਜਨਮੈ ਕਾਲ ਨ ਖਾਇ.

(ਗਉੜੀ ਮ: ੩)

ਜਲ ਹੈ ਸੂਤਕ ਥਲ ਹੈ ਸੂਤਕ, ਸੂਤਕ ਓਪਤਿ ਹੋਈ,

---

* ਚੁਗਲੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜਨਮੇ ਸੂਤਕ ਮੂਏ ਫੁਨ ਸੂਤਕ, ਸੂਤਕ ਪਰਜ * ਬਿਗੋਈ,
ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ ! ਕਉਨ ਪਵੀਤਾ !
ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਜਪਹੁ, ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ !
ਨੈਨਹੁ ਸੂਤਕ ਬੈਨਹੁ ਸੂਤਕ, ਸੂਤਕ ਸ੍ਰਵਨੀ ਹੋਈ,
ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੂਤਕ ਲਾਗੈ, ਸੂਤਕ ਪਰੈ ਰਸੋਈ,
ਫਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭ ਕੋਊ ਜਾਨੈ, ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਕ ਕੋਈ,
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੈਂ, ਸੂਤਕ ਤਿਨੈ ਨ ਹੋਈ.
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

---

* ਪ੍ਰਜਾ, ਦੁਨੀਆਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੮) ਚੌਂਕਾ ਕਾਰ

ਆਪ ਚੌਂਕਾ ਕਾਰ ਆਦਿਕ ਦੀ ਬੜੀ ਪਾਬੰਦੀ ਰਖਦੇ ਹੋਂ,* ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਸਣੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਂ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਦਾ ਹੱਦੋਂ ਵਧਕੇ ਭਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਂ, ਜੇਹਾਕਿ ਆਪ ਦੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ :—

ਦੇਵਤੇ ਚੌਂਕੇ ਅਤੇ ਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਆਸਰੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਗੋਹੇ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਪਾਕੇ ਕਾਰ ਨਾ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਾਖਸ ਅੰਨ ਦਾ ਰਸ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. †

(ਲਘੁ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੫)

ਉਮਰ ਵਧਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਯਸ ਵਾਸਤੇ ਦੱਖਣ, ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪੱਛਮ, ਔਰ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਭੋਜਨ

---

* ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਪੂਰਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੁੱਛਤਾ ਸਿੱਖ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਪਰ ਵਹਿਮੀ ਖ਼ਯਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ.

† ਜੇ ਏਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭੁੱਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰ ਜਾਣ, ਔਰ ਖਾਧੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਦਾ ਕੁਛ ਭੀ ਅਧਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਚੌਂਕੇ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਅੰਨ ਦਾ ਰਸ ਰਾਖਸ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਪਿੱਛੇ ਕੇਵਲ ਫੋਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ. *　　　　(ਮਨੂ ਅ: ੨, ਸ਼: ੫੨)

ਜੋ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢਕਕੇ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਔਰ ਜੁੱਤੀ ਪਹਿਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਓਸ ਦੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਰਾਖਸ਼ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੩, ਸ਼. ੨੩੯)

ਭੋਜਨ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਪੈਰ ਗਿੱਲੇ ਹੋਣੇ ਲੋੜੀਏ, ਵਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪੂੰਝ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰ ਲੈਣੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ.

(ਲਘੁ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੫)

ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੇ ਤੁਲਜ ਹੈ.

(ਬ੍ਰਿੱਧ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੫)

ਜੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਦਿੱਤਾਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅੰਨਵਿਸ਼ਟਾ ਤੁਲਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. †

(ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ)

ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਰਖ਼ਤ ਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਯਾ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਦਰਖ਼ਤ ਦੀ ਜੜ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਛੁਹਿ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹ-ਮਣ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਯਸ਼ਚਿਤ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(ਲਘੁ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ: ੫)

ਲਸਨ ਗਾਜਰ ਗਠਾ ਖੁੰਬ ਔਰ ਰੇਹ (ਖਾਤ) ਪਾਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸਾਗ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਬਿਨਾ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਵੇ; ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਠੀਨ ਔਰ ਰੋਹੂ ਮੱਛੀ ਦਾ ਖਾਵੇ, ਹੋਰ ਮੱਛੀ ਨਾ ਖਾਵੇ. ਸੇਹ ਗੋਹ ਕੱਛੂ ਸਹਾ ਔਰ ਊਠ ਬਿਨਾ ਸ਼ੰਕਾ ਖਾਵੇ. (ਇਤਯਾਦੀ)

(ਮਨੂ, ਅ: ੫, ਸ਼: ੫ ਤੋਂ ੨੧)

---

*ਇਸ ਗੁਪਤ ਭੇਦ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਪਰ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਥੋੜੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਅਰ ਨਿਰਧਨ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

†ਸਾਡੇ ਮਤ ਵਿਚ ਸਰਬ ਲੋਹ ਸਭ ਧਾਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਧਾਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਚੌਂਕੇ ਔਰ ਕਾਰ ਵਿਸ਼ਯ ਏਹ ਬਚਨ ਹੈਨ:—

ਦੇਕੈ ਚਉਕਾ ਕਢੀ ਕਾਰ,
ਉਪਰ ਆਇ ਬੈਠੇ ਕੂੜਿਆਰ,
ਮਤ ਭਿਟੈ, ਵੇ ਮਤ ਭਿਟੈ !
ਇਹੁ ਅੰਨ ਅਸਾਡਾ ਫਿਟੈ.
ਤਨ ਫਿਟੈ, ਫੇੜ ਕਰੇਨ,
ਮਨ ਜੂਠੈ ਚੁਲੀ ਭਰੇਨ.
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚ ਧਿਆਈਐ,
ਸੁਚਿ ਹੋਵੈ, ਤਾ ਸਚਿ ਪਾਈਐ.*

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਝੂਠੇ ੦ ਚਉਕੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ੦ ਏਕੋ ਸੋਇ.

(ਵਾਰ ਮਾਰੂ ਮ: ੩)

ਕੁਬੁਧਿ ਡੂਮਣੀ, ਕੁਦਇਆ ਕਸਾਇਣ
ਪਰਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੂਹੜੀ, ਮੁਠੀ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ,
ਕਾਰੀ ਕੱਢੀ ਕਿਆ ਥੀਐ, ਜਾਂ ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆਂ ਨਾਲ ?
ਸਚ ਸੰਜਮ ਕਰਣੀ ਕਾਰਾਂ, ਨਾਵਣ ਨਾਉ ਜਪੇਹੀ,
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਊਤਮ ਸੇਈ ਜਿ ਪਾਪਾਂ ਪੰਦ ਨ ਦੇਹੀ.†

(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੪)

ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਸੂਤਕ ਜਗ ਛੋਤ. ‡

(ਆਸ਼ਾ ਮ: ੧)

---

* ਜੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਬਿਨਾ ਸਭ ਜੂਠ ਹੈ. ੦ ਜੂਠੇ. ੦ ਸੱਚਾ.

† ਉੱਤਮ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਓਹ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ. ਜੋ ਠੱਗੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਮਹਾਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹਨ .

‡ ਛੂਤ ਛਾਤ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਹੁ, ਪੰਡਿਤ ! ਸੂਚਾ ਕਵਨ ਠਾਂਉ,
ਜਹਾਂ ਬੈਸ ਹਉ ਭੋਜਨ ਖਾਂਉ ?
ਗੋਬਰ ਜੂਠਾ, ਚਉਕਾ ਜੂਠਾ,ਜੂਠੀ ਦੀਨੀ ਕਾਰਾ,
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੇ, ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ.

(ਬਸੰਤ ਕਬੀਰ)

ਲੰਗਰ ਮੇ ਨਾ ਗੋਹਾ ਬਾਲੇ,ਨਾ ਗੋਹੇ ਕਾ ਚੌਂਕਾ ਦੇਵੇ.*

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਃ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ)

ਚਤੁਰ ਵਰਣ ਇਕ ਦੇਗ ਅਹਾਰਾ,
ਇਕ ਸਮ ਸੇਵਹਿਂ ਧਰ ਉਰ ਪਜਾਰਾ.

(ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਯ, ਰਾਸਿ ੧, ਅ. ੪੧)

ਪ੍ਰਸਾਦ ਜਬ ਤਯਾਰ ਹੋਇ, ਏਕ ਜਗਹ ਅੱਛੀ ਬਨਾਇਕੇ ਸਤਰੰਜੀ ਕੰਬਲ ਲੋਈ ਕਿਛ ਹੋਰ ਕਪੜਾ ਹੋਵੈ ਬਿਛਾਏ, ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਛਕੈ,ਚਉਂਕੇ ਕਾ ਭਰਮ ਨਾ ਕਰੈ,"ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਦਿਤੋਨ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਹਿ"ਉਸ ਵਖਤ ਧਯਾਨ ਪਰਮਗੁਰੂ†ਕਾ ਕਰੈ.ਜੋ ਕੋਈ ਉਸਵੇਲੇ ਤਲਬਦਾਰ‡ ਆਵੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਖੁਲਾਵੈ ਖੁਸ਼ੀ ਲੇਵੈ. ਖਟਕਰਮੀ ਜੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਕਿ ਅਮਕਾ ਅੰਨ ਖਾਈਏ,ਅਮਕਾ ਨਾ ਖਾਈਏ,ਸੋ ਸਭ ਭਰਮ ਹੈ.ਅੰਨ ਸਭ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ,ਇਕ ਏਹ ਖਾਣੇ ਵਾਲਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ. ਜੋ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਮਾਫਕ ਹੋਵੇ ਸੋ ਖਾਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਔਰ ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਏ.

(ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ)

ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜੇਹਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਬੰਧਨ

---

*ਗੋਹੇ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਦੇਕੇ ਜੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ.

†ਵਾਹਿਗੁਰੂ. ‡ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਹੀਂ,ਇੱਕ ਬਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪਮੱਲ ਗਜ਼ਾਨੀ*ਨੇ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁੰਡੇਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਜੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ?

---

*ਏਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀਆਂ ਜੇਹੇ ਖ਼ਯਾਲਾਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੯) ਬ੍ਰਤ.

ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਤ ਰੱਖਣੇ ਵਿਧਾਨ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਬਾਬਤ ਏਹ ਆਗਜ਼ਾ ਹੈ :—

ਅੰਨ ਨ ਖਾਹਿ ਦੇਹੀ ਦੁਖ ਦੀਜੈ,
ਬਿਨ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹਿ ਥੀਜੈ.
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧)

ਮਨ ਸੰਤੋਖ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ,
ਇਨ ਬਿਧ ਬਰਤ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ.
(ਗਉੜੀ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਬਰਤ ਨ ਰਹਉ, ਨ ਮਹ ਰਮਦਾਨਾ,*
ਤਿਸ ਸੇਵੀ ਜੋ ਰਖੈ ਨਿਦਾਨਾ.
(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

ਨਉਮੀ ਨੇਮ ਸਚ ਜੇ ਕਰੈ,
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਚਰੈ.
ਦਸਮੀ ਦਸੇ ਦੁਆਰ ਜੇ ਠਾਕੈ,
ਏਕਾਦਸੀ ਏਕ ਕਰ ਜਾਣੈ.
ਦੁਆਦਸੀ ਪੰਚ ਵਸਿਗਤ ਕਰ ਰਾਖੈ, ਤਉ ਨਾਨਕ ਮਨ ਮਾਨੈ.
ਐਸਾ ਵਰਤ ਰਹੀਜੈ, ਪਾਂਡੇ ! ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਿਖ, ਕਿਆ ਦੀਜੈ.?
(ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ, ਮ: ੩)

ਛੋਡਹਿ ਅੰਨ ਕਰਹਿ ਪਾਖੰਡ,

---

*ਨਾ ਰਮਜ਼ਾਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, (ਰੋਜ਼ੇ).

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾ ਓਹਿ ਰੰਡ.
ਜਗ ਮਹਿ ਬਕਤੇ ਦੂਧਾਧਾਰੀ,
ਗੁਪਤੀ ਖਾਵਹਿ ਵਟਿਕਾਸਾਰੀ.
ਅੰਨੈ ਬਿਨਾ ਨ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲੁ,
ਤਜਿਐ ਅੰਨ ਨ ਮਿਲੈ ਗੁਪਾਲੁ.

(ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ)

ਸਗਲੀ ਥੀਤ ਪਾਸ ਡਾਰ ਰਾਖੀ,
ਅਸਟਮ ਥੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਜਨਮਾਸੀ!
ਭ੍ਰਮ ਭੂਲੇ ਨਰ ਕਰਤ ਕਚਰਾਇਣ,
ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਾਰਾਇਣ.
ਕਰ ਪੰਜੀਰ ਖਵਾਇਓ ਚੋਰ,
ਓਹ ਜਨਮ ਨ ਮਰੈ, ਰੇ ਸਾਕਤ ਢੋਰ !
ਸਗਲ ਪਰਾਧ ਦੇਹ ਲੋਰੋਨੀ,
ਸੋ ਮੁਖ ਜਲਉ ਜਿਤ ਕਹਹਿ 'ਠਾਕੁਰ ਜੋਨੀ'.
ਜਨਮ ਨ ਮਰੈ, ਨ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ,
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ.

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

ਆਦਿਤ ਸੋਮ ਭੌਮ ਬੁਧਹੂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ
ਸੁੱਕਰ ਸਨੀਚਰ ਸਾਤੋਂ ਵਾਰ ਬਾਂਟ ਲੀਨ ਹੈ,
ਥਿੱਤ ਪੱਖ ਮਾਸ ਰੁੱਤ ਲੋਗਨ ਮੇਂ ਲੋਗਾਚਾਰ
ਏਕ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਨ ਕੋਊ ਦਿਨ ਦੀਨ ਹੈ,
ਜਨਮ ਅਸਟਮੀ ਰਾਮਨੌਮੀ ਏਕਾਦਸੀ ਭਈ
ਦੁਆਦਸੀ ਚਤੁਰਦਸੀ ਜਨਮ ਏ ਕੀਨ ਹੈ,
ਪਰਜਾ ਉਪਾਜਨ * ਕੋ ਨ ਕੋਊ ਪਾਵੈ ਦਿਨ
ਅਜੋਨੀ ਜਨਮਦਿਨ ਕਹੋ ਕੈਸੇ ਚੀਨ ਹੈ. ?
ਜਾਂ ਕੋ ਨਾਮ ਹੈ ਅਜੋਨੀ ਕੈਸੇ ਕੈ ਜਨਮ ਲਤ ?

* ਪੂਜਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਣ ਵਾਲਾ. (ਕਰਤਾਰ)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਹੀ ਜਾਨ ਜਨਮ ਬ੍ਰਤ ਅਸ਼ਟਮੀ ਕੋ ਕੀਨੋ ਹੈ ?
ਜਾਂ ਕੋ ਜਗਜੀਵਨ ਅਕਾਲ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਾਮ
ਕੈਸੇ ਕੈ ਬਧਿਕ ਮਾਰਜੋ ਅਪਜਸ ਲੀਨੋ ਹੈ ?
ਨਿਰਮਲ ਨ੍ਰਿਦੋਖ ਮੋਖ ਪਦ ਜਾਂਕੇ ਨਾਮ ਹੋਤ
ਗੋਪੀਨਾਥ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਬਿਰਹਿ ਦੁਖ ਦੀਨੋ ਹੈ ?
ਪਾਹਨ ਕੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਕੇ ਅੰਧ ਕੰਧ ਹੈ ਪੁਜਾਰੀ
ਅੰਤਰ ਅਗਜਾਨ ਗੁਰ ਗਜ਼ਾਨ ਮਤਿ ਹੀਨੋ ਹੈ.

(ਕ. ਭਾ. ਗੁਰੁਦਾਸ)

ਪੂਜਾ ਵਰਤ ਉਪਾਰਣੇ ਵਰ ਸਰਾਪ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਿਤ ਲਵੇਰੇ,
ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁਸਬਦ ਬਿਨ ਥਾਂਉ ਨ ਪਾਇਨ ਭਲੇ ਭਲੇਰੇ.

(ਭਾ. ਗੁਰੁਦਾਸ, ਵਾਰ ੫)

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਬਰਤ ਨਾ ਰੱਖੇ.

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ)

ਸਿੱਖ ਏਹ ਬਰਤ ਰੱਖੇ—ਅੱਖੀਆਂ ਕਰ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾ ਦੇਖੇ, ਜਿਹਵਾ ਕਰ ਮਿਥਜਾ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਪੈਰਾਂ ਕਰ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਨਾਂ ਧਾਏ.

(ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ)

ਬ੍ਰਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਥਾ:—

ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਕੋ ਦਿਨ ਆਵਾ,*
ਸਗਲ ਨਗਰ ਨਰ ਬਰਤ ਰਖਾਵਾ.
ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਆਗਜਾ ਪੁਰਿ ਮਹਿਂ ਹੋਈ.
"ਠਾਕੁਰ ਬਰਤ ਰਖੋ ਸਭ ਕੋਈ.

---

*ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਕਲਜਾਨਾ, ਇੱਕ ਬਾਰ ਰਜਾਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਗਯਾ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ (ਭਾਦੋਂ ਬਦੀ ੮) ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਯਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਤੇ ਸਭ ਚਲ ਆਵਹੁ,
ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵਹੁ.
ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੇ ਬਰਤ ਉਪਾਰਹੁ,
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਖ ਨਾਮ ਉਚਾਰਹੁ."
ਯਥਾ ਯੋਗ ਕੀਨਸ ਨਰ ਸਭਹੂੰ,
ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨ ਮਾਨੀ ਤਬਹੂੰ.
ਨਹਿ ਬ੍ਰਤ ਕੀਨ, ਨ ਮੰਦਰ ਗਯੋ,
ਨਹਿ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਨ ਕਯੋ.
ਨਿਕਟ ਜਿ ਨਰ ਪਿਖਕਰ ਤਿਸ ਚਾਲੀ,
ਪੂਛਯੋ, "ਬਰਤ ਨ ਕੀਨਸ ਕਾਲੀ ?
ਆਜ ਨ ਗਮਨਜੋ ਠਾਕੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ?
ਨਹਿ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨ ਸਕਾਰੇ?"
ਸੁਨ ਸਭ ਤੇ ਭਾਈ ਕਲਜਾਨਾ,
ਮਧੁਰ ਵਾਕ ਤਿਨ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ--
"ਪੁਰਖ ਜਾਗਤੋ† ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੋ,
ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੁਖ ਦੇਤ ਘਨੇਰੋ.
ਪਾਹਨ ਜੜ੍ਹ ਕੀ ਸੇਵਾ ਬਾਦ,
ਖਾਇ ਨ ਬੋਲੈ, ਨਹਿ ਅਹਿਲਾਦ.
ਤੁਮ ਕਬਿ ਕਬਿ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰੋਂ,
ਮਹਾਂ ਵਿਕਾਰਨ ਨਹਿੰ ਪਰਹਰੋਂ,
ਹਮਰੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਹੈਂ ਜੇਈ,
ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਬ੍ਰਤੀ ਨਿਤ ਸੇਈ.
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਸੰਯਮ ਸਦਾ,
ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਣ ਮੇਂ ਲਾਗਯੋ ਰਿਦਾ."
ਇੱਤਜਾਦਿਕ ਸੁਨ ਕੈ ਨਰ ਸਾਰੇ,
ਹਸਹਿੰ ਪਰਸਪਰ ਤਰਕ ਉਚਾਰੇ.

---

† ਸਤਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਵ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਵਿਦਿਤ ਬਾਤ ਪੁਰ ਮੇਂ ਭੀ ਸਾਰੇ,
ਮਹਿਪਾਲਕ ਢਿਗ ਜਾਇ ਉਚਾਰੇ-
"ਏਕ ਵਿਦੇਸੀ ਨਰ ਪੁਰ ਆਯੋ,
ਹਿੰਦੂ† ਜਨਮ ਉਰ ਧਰਮ ਨ ਭਾਯੋ.
ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਤਰਕ ਕਰੰਤਾ,
ਕਹਿ 'ਪਾਥਰ' ਬ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਧਰੰਤਾ."
ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਨ ਕੈ ਕ੍ਰੋਧਾ,
ਕਹਯੋ, "ਬੁਲਾਵਹੁ, ਕ੍ਯਾ ਤਿਸ ਬੋਧਾ ?"
ਇਕ ਨਰ ਆਇ ਹਕਾਰਯੋ ਤਾਂਹੀਂ,
ਲੇਕਰ ਸੰਗ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪਾਹੀਂ.
ਪਿਖ ਮਹਿਪਾਲਕ ਰਿਸ ਕਰ ਕਹੈ-
"ਭੋ ਨਰ, ! ਕੌਂਨ ਦੇਸ ਤੂੰ ਰਹੈ ?
ਕਿਸ ਗੁਰੁ ਨੇ ਤੁਹਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸਾ ?
ਕੌਨ ਧਰਮ ਕੋ ਧਾਰਯੋ ਵੇਸਾ.?"
ਸੁਨਕੈ ਤਬ ਕਲਯਾਨਾ ਭਾਈ,
ਕਹੀ ਗਾਥ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਅਗਵਾਈ-
"ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਗ ਵਿਦਿਤ ਵਿਸਾਲਾ,
ਤਿਨ ਗਾਦੀ ਊਪਰ ਇਸ ਕਾਲਾ.
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਪੂਰਨ ਅਹੈਂ,
ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਖ ਹਮ ਵਾਂਛਿਤ ਲਹੈਂ.
ਦੂੰਹ ਲੋਕਨ ਸੁਖ ਦੈਂ ਉਪਦੇਸ਼,
ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਨੀ ਪੜ੍ਹੈਂ ਹਮੇਸ਼.
ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਪਾਹਨ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ,
ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਨ ਖਾਇ ਬਖਾਨਹਿ.
ਕ੍ਯਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹ੍ਵੈ ਤਿਸ ਨੇ ਦੇਨਾ ?

† ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤਾਂਕੀ ਸੇਵ ਕਰੇ ਕਯਾ ਲੇਨਾ ?
ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਨ ਕੋ ਹੈ ਜੀਵਾ,
ਜਿਸ ਅਲੰਬ ਚੇਤਨਤਾ ਥੀਵਾ.
ਸਗਰੇ ਜਗ ਕੋ ਜੋ ਨਿਜ ਦਾਤਾ,
ਸੋ ਤੁਮਨੇ ਪਾਹਨ ਕਰ ਜਾਤਾ !
ਜਿਮ ਅਵਨੀ ਸਭ ਕੋ ਸੁਲਤਾਨ,
ਤਿਸ ਕੋ ਮੂੜ੍ਹ ਕਰੈ ਸਨਮਾਨ—
ਘਾਸ ਡਸਾਇ ਬਸਾਵਨ ਕੀਆ,
'ਆਵੋ,ਇਹਾਂ ਬੈਠੀਏ* ਮੀਆਂ !'
ਤਿਮ ਤੁਮਰੋ ਮਤ ਕਰਹਿੰ ਵਿਚਾਰਨ,
ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪਾਹਨ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨ.
ਰਹਯੋ ਜੁ ਰਮ ਜਲ ਥਲ ਮਹਿ ਰਾਮ,
ਇਤ ਉਤ ਦੂਹੁ ਲੋਕਨ ਬਿਸ੍ਰਾਮ.
ਸਰਬ ਚਰਾਚਰ ਮੇ ਰਹਿ ਬਯਾਪੇ,
ਤੀਨਹੁ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਥਿਰ ਆਪੇ.
ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨਾ,
ਅਪਰ ਨ ਪਈਅਤ ਜਾਸ ਸਮਾਨਾ.
ਲਘੁ ਪਾਹਨ ਮਹਿੰ ਕਲਪੋਂ ਸੋਈ,
ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੁਮ ਪਰ ਕਿਮ ਹੋਈ ?
ਜਾਗਤ ਪੁਰਖ ਸੁ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰੋ,
ਸਦਾ ਸਹਾਯਕ ਤਾਂਹਿੰ ਵਿਚਾਰੋ"

(ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂਰਯ, ਰਾਸਿ. ੨ ਅ. ੩੦)

---

*ਤੂ ਸੁਲਤਾਨ, ਕਹਾਂ ਹਉਂ 'ਮੀਆਂ' ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੦) ਮੂਹੂਰਤਤਿਥਿਵਾਰ ਸਗਨ.

ਆਪ ਮੂਹੂਰਤ ਸਗਨ ਤਿਥਿ ਔਰ ਵਾਰ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਔਰ ਮੰਦਾ ਫਲ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ,* ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਤਜਾਗ ਹੈ :—

ਸੋਈ ਸਾਸਤ ਸਉਣ ਸੋਇ ਜਿਤ ਜਪੀਐ ਹਰਿ ਨਾਉ.

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫)

ਸਗਨ ਅਪਸਗਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸ ਚੀਤ ਨ ਆਵੈ.

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੈ ਸਾਸਤ ਸਉਣ, †
ਸੂਖ ਸਹਿਜ ਆਨੰਦ ਗ੍ਰਿਹ ਭਉਣ. ‡

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

ਨਾਮ ਹਮਾਰੈ ਸਉਣ ਸੰਜੋਗ. §

(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)

---

* ਜੋਤਿਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਏਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਭੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾ ਸਕਦਾ. ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਜੰਗ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਅਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਸੇ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹੂਰਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾਏ, ਔਰ ਮੁਹੂਰਤੀਏ ਹੱਥ ਮਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ.

† ਸ਼ਕੁਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ‡ ਗ੍ਰਿਹਚਕ੍ਰ. § ਲਗਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਛਨਿਛਰਵਾਰ ਸਉਣ ਸਾਸਤ ਵੀਚਾਰ,
ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਭਰਮੈ ਸੰਸਾਰ.
ਮਨਮੁਖ ਅੰਧਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ,
ਜਮਦਰ ਬਾਂਧਾ ਚੋਟਾਂ ਖਾਇ.
ਗੁਰੁਪਰਸਾਦੀ ਸਦਾ ਸੁਖ ਪਾਏ,
ਸਚ ਕਰਣੀ ਸਾਚ ਲਿਵ ਲਾਏ.
ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਸਭ ਸਬਦ ਸੁਹਾਏ,
ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਤਾਂ ਫਲ ਪਾਏ.
ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਸਭ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ,
ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਨਿਹਚਲ ਸਦਾ ਸਚ ਸਮਾਹਿ.
ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਤਾਂ, ਜਾਂ ਸਚ ਰਾਤੇ,
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਸਭ ਭਰਮਹਿ ਕਾਚੇ.
ਮਨਮੁਖ ਮਰਹਿ ਮਰ ਬਿਗਤੀ ਜਾਹਿ, *
ਏਕ ਨ ਚੇਤਹਿ ਦੂਜੈ ਲੋਭਾਹਿ.
ਐਥੈ ਸੁਖ ਨ ਆਗੈ ਹੋਇ,
ਮਨਮੁਖ ਮੁਏ ਅਪਣਾ ਜਨਮ ਖੋਇ.
ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਭਰਮ ਚੁਕਾਏ,
ਘਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸਚ ਮਹਿਲ ਪਾਏ.
ਆਪੇ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਇ,
ਏਹ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਦੂਜਾ ਦੋਇ.
ਸਤਗੁਰੁ ਬਾਝਹੁ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ,

---

*ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਿਥੀ ਵਿੱਚ ਮਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤਿੱਥੀ ਵਿੱਚ ਅਪਗਤੀ, ਓਹ ਅਗਜਾਨੀ ਹਨ. ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਹਨ ਓਹੀ ਅਪਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਸੇਵਹਿ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ.
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਬੂਝੈ ਸੋਝੀ ਪਾਇ,
ਇਕਤ ਨਾਮ ਸਦ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ.*

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ:੩)

ਸਉਣ ਸਗਨ ਵੀਚਾਰਣੇ, ਨਉ ਗ੍ਰਹਿ ਬਾਰਹਿ ਰਾਸਿ ਵਿਚਾਰਾ,
ਕਾਮਣ ਟੂਣੇ ਅਉਂਸੀਆਂ, ਕਣਸੋਈ ਪਾਸਾਰ ਪਾਸਾਰਾ,
ਗੱਦੋਂ ਕੁੱਤੇ ਬਿੱਲੀਆਂ, ਇੱਲ ਮਲਾਲੀ ਗਿੱਦੜ ਛਾਰਾ,
ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਪਾਣੀ ਅਗਨਿ, ਛਿੱਕ ਪੱਦ ਹਿਡਕੀ ਵਰਤਾਰਾ,
ਥਿੱਤ ਵਾਰ ਭਦ੍ਰਾ ਭਰਮ, ਵਿਸਾਸੂਲ ਸਹਿਸਾ ਸੰਸਾਰਾ,
ਵਲ ਛਲ ਕਰ ਵਿਸ੍ਵਾਸ ਲੱਖ, ਬਹੁ ਚੁੱਖੀ ਕਿਉਂ ਰਵੈ ਭਤਾਰਾ?
ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ.

(ਭਾ. ਗੁ. ਦਾਸ ਵਾਰ ੫)

ਸੱਜਾ ਖੱਬਾ ਸਉਣ, ਨ ਮੰਨ ਵਸਾਇਆ,
ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਨੋ ਵੇਖ, ਨ ਪੈਰ ਹਟਾਇਆ,
ਭਾਖ ਸੁਭਾਖ ਵਿਚਾਰ, ਨ ਛਿੱਕ ਮਨਾਇਆ,
ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਸੇਵ, ਨ ਪੂਜ ਕਰਾਇਆ,

---

* ਅੰਨਜਮਤੀਆਂ ਨੇ ਏਥੋਂ ਤਾਂਈ ਦਲੇਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਨਾਂਉ ਲੈਕੇ "ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਭੱਲੇ ਕਾ ਬੋਲਣਾ" ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਔਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਣੀ ਲੋੜੀਏ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਤੀਜੇ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਏਹ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਪੰਚੀਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਪੋਥੀ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭੁੰਭਲਭੂਸੇ ਖਾਇ, ਨ ਮਨ ਭਰਮਾਇਆ,
ਗੁਰੁਸਿਖ ਸੱਚਾ ਖੇਤ, ਬੀਜ ਫਲਾਇਆ.
(ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੨੦)

ਬੇਸਨੋ ਅਨੰਨ ਬ੍ਰਹਮੰਨ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਸੇਵਾ
ਗੀਤਾ ਭਗਵਤ ਸ੍ਰੋਤਾ ਏਕਾਦ਼ੀ * ਕਹਾਵਈ,
ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਦੇਵਜਾਤ੍ਰਾ ਕੋ ਪੰਡਿਤ ਪ੍ਰਛ
ਕਰਤ ਗਵਨ ਸੋ ਮੁਹੂਰਤ ਸੋਧਾਵਈ,
ਬਾਹਰ ਨਿਕਸ ਗਰਧਬ ਸ੍ਵਾਨ ਸਗਨ ਕੈ
ਸੰਕਾ ਉਪਰਾਜਤ ਬਹੁਰ ਘਰ ਆਵਈ,
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਗਹਿ ਰਹਿ ਸਕਤ ਨ ਏਕ ਟੇਕ
ਦੁਬਿਧਾ ਅਛਤ ਨ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਵਈ.
ਗੁਰੁਸਿਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੋ
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ,
ਪੂਛਤ ਨ ਜੋਤਕ ਔ ਬੇਦ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਕਛੁ
ਗ੍ਰਿਹਿ ਔ ਨਛਤ੍ਰ ਕੀ ਨ ਸ਼ੰਕਾ ਉਰ ਧਾਰੀ ਹੈ,
ਜਾਨਤ ਨ ਸਗਨ ਲਗਨ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਲਿਵ ਨੇਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੇ,
ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਬਾਲਿਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹੈ
ਜੀਵਨਮੁਕਤਿ ਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੀ ਹੈ. × × ×
ਗੁਰੁਮੁਖ ਮਾਰਗ ਮੇ ਮਨਮੁਖ ਥਕਿਤ ਹ੍ਵੈ
ਲਗਨ ਸਗਨ ਮਾਨੈ, ਕੈਸੇ ਮਨ ਮਾਨੀਏ?
(ਕ. ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਸਿਖ ਅਨੰਨਜ ਪੰਡਿਤ! ਵਿਖ ਐਸੇ, †

---

* ਅਨੰਨਜ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

† ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਯਾ ਕਿ, ਹੇ ਪੰਡਿਤ, ਦੇਖ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੇਹੇ ਅਨੰਨਜ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਗ੍ਰਹਿ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਨ ਮਾਨਹਿ ਕੈਸੇ.
ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਪਾਇ,
ਤਜਾਗ ਲਗਨ ਅਰਦਾਸ ‡ ਕਰਾਇ.

(ਗੁਰੁ ਵਿਲਾਸ)

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੌਸੀਫ਼ੋਸਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਤ ਸੁਧਾਰਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਵਿਦਜਾ ਭ੍ਰਮ ਔਰ ਵਹਿਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ; ਯਥਾ :—

ਜ਼ਿੱਦੁਲ ਗ਼ਰੀਕ਼ਨੁਲ ਬਹਾਰਿਲ ਰਸੂਮਾਤ ਵਲ ਆਦਾਤ, ਮੁਅੱਫ਼ਿਕ਼ਲ ਸ਼ਿਨਾਵਰੂਨੁਲ ਸ਼ਿਵਾਤਿਲ ਖ਼ਯੂਲ ਵਲ ਵਾਹਿਮਾਤੋਂ.

ਅਰਥਾਤ— ਜੋ ਲੋਕ ਭਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਵਾਜ ਔਰ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਔਰ ਜੋ ਵਹਿਮੀ ਖ਼ਯਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤੋਂ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈਨ.

---

‡ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੈ ਆਪ ਆਪੇ ਆਣੈ ਰਾਸ.
ਤਿਸੈ ਅਗੈ, ਨਾਨਕਾ ! ਖਲਿਇ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸ.

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੨)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕਾਰਯਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ (ਬੇਨਤੀ) ਕਰਣੀ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁਹੂਰਤ ਔਰ ਲਗਨ ਸਗਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੧) ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼੍ਰੱਧ ਤੀਰਥ.

ਆਪ ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ * ਦ੍ਵਾਰਾ, ਗਯਾ ਆ-ਦਿਕ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਗਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਂ, ਔਰ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਾਉਂਨੇ ਹੋਂ, ਔਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਆਪ ਦੇ ਅਗਜਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਐਸੇ ਖ਼ਯਾਲਾਤ ਹਨ:—

ਸ਼੍ਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰ ਪੁਰੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

---

* ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿੱਚ ਏਹ ਮੰਨਿਆਂ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਚਾਹੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਅਨੇਕ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇ ਪਰ ਓਸ ਦੇ ਮਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਦੇਖੋ! ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ, ਅ. ੭, ਸ਼ ੧੧ ਤੋਂ ੪੧.

ਏਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਮਨੂ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ :—

"ਪੁੰ ਨਾਮ ਨਰਕ ਤੋਂ ਜੋ ਪਿਤਾਨੂੰ ਬਚਾਵੇ ਓਸਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹੀਦਾਹੈ.

ਦੇਖੋ! ਮਨੂ, ਅ. ੯, ਸ਼. ੧੩੮.

ਮਨੂ ਜੀ ਹੋਰ ਉਚਰਦੇ ਹਨ :—

"ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੋਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੇਰ ਤਾਈਂ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਪੜੋਤਾ ਜੰਮੇ ਤੋਂ ਸੂਰਯ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ."

ਦੇਖੋ! ਮਨੂ, ਅ. ੯, ਸ਼. ੧੩੭.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਸਾਰੇ ਪਿਤਰ ਸ਼੍ਰੱਧ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਣ ਲਈ ਮਰਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਭੱਜਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਖਵਾਯਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਾਂਉਣ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ, ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਬਤ ਜਿੰਨੇ ਭਾਰੀ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਤੁਰਤ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਸ੍ਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ)

ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਹੋਮ ਕਰੇ, ਜੇ ਅੱਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਪਰ ਹੋਮ ਕਰੇ, ਕਜੋਂਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਹਨ.*

(ਮਨੂ, ਅ: ੩, ਸ਼: ੨੧੨)

ਸ਼੍ਰੱਧ ਵਿੱਚ ਜੇ ਪਿਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਲ ਚਾਉਲ ਜੌਂ ਮਾਂਹ ਔਰ ਸਾਗ ਤਰਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਿਤਰ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰੱਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਹਰਣ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ, ਮੀਢੇ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ, ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ, ਬੱਕਰੇ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਛੀ ਮਹੀਨੇ, ਚਿੱਤਲ ਦੇ ਮਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ, ਚਿੰਕਾਰੇ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ, ਲਾਲ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਮਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ, ਝੋਟੇ ਅਤੇ ਸੂਰ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਦਸ ਮਹੀਨੇ, ਕੱਛੂ ਔਰ ਸਹੇ ਦਾ ਮਾਸ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪਿਤਰ ਗਜਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਰੱਜੇ

---

*ਮਨੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅੱਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਹੱਥ ਪਰ ਤਵਾ ਰੱਖਕੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਲਵੇ.

ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮਨੂ ਦੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਏਹ ਭਾਵ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਔਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਲ ਆਦਿਕ ਸ੍ਵਾਹਾ ਸ੍ਵਾਹਾ ਕਹਿਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਗ਼ਰੂਰ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਅੱਗ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. × × ਇਤਯਾਦੀ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੩, ਸ਼. ੨੬੭-੨੭੦ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨੂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ, ਅ. ੮੦)

ਜਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਤਿਲਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਾਧ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਾਉਂਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿਤਰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵਿਸ਼ਟਾ ਔਰ ਮੂਤ੍ਰ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ.

(ਬ੍ਰਿਧ ਹਾਰੀਤ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੩)

ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਤਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:—

*ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮ ਦੁਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇਲ,
ਉਨ ਚਾਨਣ ਓਹ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕਾ ਜਮ ਸਿਉ ਮੇਲ.
ਲੋਕਾ ! ਮਤ ਕੋ ਫਕੜ †ਪਾਇ.

---

* ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਗਯਾ ਤੀਰਥ ਪਰ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਏਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ :-
"ਗਯਾ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੱਗਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਦੀਵਾ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ."

† ਹੇ ਲੋਕੋ ! ਅਗਯਾਨ ਦੇ ਕਰਮ ਜੋ ਪਾਖੰਡ ਜਾਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਓ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਲਖ ਮੜਿਆਂ ਕਰ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹ.
ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚਨਾਮ ਕਰਤਾਰ,
ਐਥੈ ਓਥੈ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਹ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰ.
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਸਿਫਤ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਵੈ ਆਤਮਰਾਉ,
ਸਾਚਾ ਨਾਵਣ ਤਾਂ ਥੀਐ ਜਾਂ ਅਹਿਨਿਸ ਲਾਗੈ ਭਾਉ.
ਇਕਲੋਕੀ ਹੋਰ ਛਮਛਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਟ ਪਿੰਡ ਖਾਇ,*
ਨਾਨਕ ਪਿੰਡ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂ ਨਿਖੂਟਸ ਨਾਹਿ.

(ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਂਉ,
ਪਿਛੈ ਪਤਲ ਸਦਿਹੁ ਕਾਂਉ.
ਨਾਨਕ, ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਪਿਆਰ,
ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰ.

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧)

ਨਾਨਕ, ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ਸੁ ਚੇਤੰਨ ਹੋਇ, ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧ ਕਮਾਇ,
ਨਾਨਕ, ਐਥੈ ਕਮਾਵੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਅਗੈ ਪਾਏ ਜਾਇ.

(ਵਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੪)

†ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹਾਂ,

---

*ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੇਣਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਿਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪ ਹੀ ਪਿੰਡ ਵੱਟਕੇ ਸਭ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਖਾ ਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

† ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਔਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਔਰ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰਾਧ ਹੈ–ਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ. ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੁਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੱਧ ਕਰਣਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਓਹ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ, ਕਊਆ ਕੂਕਰ ਖਾਹੀ।
ਮਾਟੀ ਕੇ ਕਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਤਿਸ ਆਗੈ ਜੀਉ ਦੇਹੀ,
ਐਸੇ ਪਿਤਰ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ, ਆਪਨ ਕਹਿਆ ਨ ਲੇਹੀ ?

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ)

ਇਹ ਮਨ ਮੈਲਾ ਇਕ ਨ ਧਿਆਏ,
ਅੰਤਰ ਮੈਲ ਲਾਗੀ ਬਹੁ ਦੂਜੈ ਭਾਏ,
ਤਟ ਤੀਰਥ ਦਿਸੰਤਰ ਭਵੈ ਅਹੰਕਾਰੀ
ਹੋਰ ਵਧੇਰੈ ਹਉਮੈ ਮਲ ਲਾਵਣਿਆ.

(ਮਾਝ ਮ: ੩)

ਤੀਰਥ ਪੂਰਾ ਸਤਗੁਰੁ ਜੋ ਅਨਦਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਏ.

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੪)

ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲ,
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭ ਹਉਮੈ ਫੈਲ. *

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫)

ਮਕਰ ਪਰਾਗ ਦਾਨ ਬਹੁ ਕੀਆ ਸਰੀਰ ਦੀਓ ਅਧ ਕਾਟ,
ਬਿਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ਬਹੁ ਕੰਚਨ ਦੀਜੈ ਕਟਕਾਟ.

(ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ ਮ: ੪)

ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਵਣ ਜਾਉ, ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਹੈ,
ਤੀਰਥ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰ, ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਹੈ.

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧)

ਗੁਰੁ ਦਰੀਆਉ † ਸਦਾ ਜਲ ਨਿਰਮਲ

---

*ਹੌਮੈ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ.

†ਗੁਰ ਦਰਿਆਉ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਕਈ ਸਿੱਖ, ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਕਿਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈਂ ਔਰ ਬੰਧਿਆਈ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੰਘ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾਉਨ ਵਾਸਤੇ ਕੜਾਹਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈਕੇ ਨਠਦੇ ਹਨ. ਹੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਹਟ ਜਾਣ, ਅਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਸਮਝਕੇ ਅਵਿਦਜਾ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਮਿਲਿਆਂ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਹਰੈ,
ਸਤਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਪੂਰਾ ਨ੍ਹਾਵਣ ਪਸੂ ਪਰੇਤਹੁ ਦੇਵ ਕਰੈ.
(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੧)

ਅਨੇਕ ਤੀਰਥ ਜੇ ਜਤਨ ਕਰੈ
ਤਾਂ ਅੰਤਰ ਕੀ ਹਉਮੈ ਕਦੇ ਨ ਜਾਇ.
(ਮਾਝ ਮ: ੪)

ਮਨ ਮੈਲੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ, ਤਨ ਧੋਤੇ ਮਨ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ,
ਇਹ ਜਗ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ.
(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੩)

ਸਚਾ ਤੀਰਥ ਜਿਤ ਸਤਸਰ ਨਾਵਣ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪ ਬੁਝਾਏ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੩)

ਜਲ ਕੇ ਮਜਨ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੇਂਡਕ ਨਾਵਹਿ,
ਜੈਸੇ ਮੇਂਡਕ ਤੈਸੇ ਓਇ ਨਰ ਫਿਰ ਫਿਰ ਜੋਨੀ ਆਵਹਿ.
(ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਗੰਗ ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੁੱਸਲਮਾਨਾ ਮੱਕਾ ਕਾਬਾ,
ਘਰ ਘਰ ਬਾਬਾ ਗਾਵੀਐ ਵੱਜਨ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬਾ.*
(ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਸੁਰਸਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਜਮਨਾ ਔ ਗੋਦਾਵਰੀ
ਗਯਾ ਪ੍ਰਾਗ ਸੇਤੁ ਕੁਰਖੇਤ ਮਾਨਸਰ ਹੈ,
ਕਾਂਸ਼ੀ ਕਾਂਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਮਾਯਾ ਮਥੁਰਾ ਅਯੁਧਯਾ
ਗੋਮਤੀ ਅਵੰਤਕਾ ਕਿਦਾਰ ਹਿਮਧਰ ਹੈ,
ਨਰਬਦਾ ਬਿਬੁਧ ਬਨ ਦੇਵਸਥਲ ਕਈਲਾਸ਼
ਨੀਲ ਮੰਦ੍ਰਾਚਲ ਸੁਮੇਰੁ ਗਿਰਵਰ ਹੈਂ,

---

* ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਲਈ "ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ" ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਔਰ ਕਾਬਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤੀਰਥ ਅਰਥ ਸਤ ਧਰਮ ਦਯਾ ਸੰਤੋਖ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਰਜ ਤੁਲ ਨ ਸਗਰ ਹੈਂ.
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਤਹਿਰੇ ਗੰਗ ਅਜ਼ ਗ਼ੁਬਾਰੇ ਪਾਯ ਸ਼ਾਂ,
ਸ਼ਸਤੋ ਹਸ਼ਤ ਅਜ਼ ਨ ਮੇ ਹਵਾਯ ਸ਼ਾਂ.

ਅਰਥਾਤ–ਗੰਗਾਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਣਾਂਦੀ ਬਰਕਤ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਔਰ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਹੈਨ.

ਹਿੰਦੂ–ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅੱਠੇਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਕੇ ਅੱਸੂ ਬਦੀ ੧੦ ਨੂੰ ਕਜੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਛੱਡਿਆ?

ਔਰ ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਯਾਕਰਮ ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੱਦ ਵਿੱਚ ਏਹ ਕਜੋਂ ਆ-ਖਿਆ ਹੈ:—

"ਅੰਤੇ ਸਤਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ,
ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਅਹੁ ਨਿਰਬਾਣ ਜੀਉ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕੇਸੋ ਗੋਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਸਦਿਅਹੁ
    ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣ ਜੀਉ.,
ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜ੍ਹੀਐ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੁਣੀਐ,
    ਬੇਬਾਣ ਹਰਿ ਰੰਗ ਗੁਰੁ ਭਾਵਏ,
ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀਵਾ ਫੁਲ ਹਰਸਰ ਪਾਵਏ."

ਔਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੀਰਥਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਸਿੱਖ–ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਹਨ ਜੇਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਔਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਗਜਾਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ. ਔਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣੀ ਦਸਮੀ ਦਾ ਹੀ ਗੁਰੁਪਰਬ ਮਨਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸ੍ਰਾਧ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਪੰਚੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦਸਮੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਪ ਇਤਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰੋ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਾਧ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸੁਣਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਔਰ ਗਯਾ ਪਰ ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ, ਕਯਾ ਓਹ ਕਦੇ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?*

ਦੂਜੀ ਸ਼ੰਕਾ ਜੋ ਆਪ ਨੇ "ਸੱਦ" ਬਾਬਤ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ "ਸੱਦ ਪਰਮਾਰਥ" ਪੜ੍ਹੋ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ

---

*ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਖੀ, ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਾਹੌਰਦੀ ਦਰਖ਼ਾ-ਸਤ ਪਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵਲਾਯਤ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲਯ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਗਵਾਕੇ ਛਪਵਾਈ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਮਕਾਲਿਫ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਖੀ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾ ਬਾਦ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਛਾਪੀ ਹੈ, ਔਰ ਭਾਈ ਮਨੀਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਏਹ ਸ੍ਰਾਧ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਐਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਓਦੋਂ ਦਰਜ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦ ਸਿੱਖ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਭੁੱਲਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਪੈਗਏ ਔਰ ਅੰਨਮਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਔਰ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਲਏ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਊਗਾ, ਪਰ ਏਥੇ ਭੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਖ੍ਯੇਪ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੰਨੇ ਹਾਂ:—

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਕੇਸ਼ੋ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਜ੍ਯਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਏਹ ਪਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਔਰ ਉਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ; ਯਥਾ:

"ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ."

ਦੋਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ਼ੋ ਪਦ ਪਰਮਾ-ਤਮਾ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ.

ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ:—

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਲਾਣੇ ਪਰ ਨਿਰਬਾਣ (ਨਿਤ੍ਯ ਇੱਕ ਰਸ ਅਚਲ) ਕਰਤੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣਾ.

ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ* ਦੇਹਧਾਰੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਹਾਣੀ

---

*ਗਰੁੜ ਆਦਿਕ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੇਵਤੇ ਔਰ ਯਮ ਪੁਰੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਿੱਸੇ ਔਰ ਗਰੁੜਪੁਰਾਣ ਦੇ ਗਪੌੜੇ ਨਾ ਗਾਉਣੇਂ.

ਔਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਹੀ ਪੰਡਿਤ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਯ ਕਿਸੀ ਪੰਡਿਤ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਲਕ (ਗੋਪਾਲ) ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਣਾ, ਔਰ "ਹਰਿ ਕਥਾ" ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹਨਾ.

ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੁਣਨੀ†, ਔਰ ਮੈਨੂੰ(ਗੁਰੂ ਨੂੰ) ਬਿਵਾਨ ਕੱਢਣਾ, ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੀਵਾ ਕਰਣਾ ਔਰ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹੁਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ(ਹਰਿ ਰੰਗ) ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾਂਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਦਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ-ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਪਾਖੰਡ ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਹੈ.

ਜੇ ਇਸ ਸੱਦ ਦੇ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਏਹ ਸ਼ੰਕਾ ਰੱਦੀਆਂ ਹਨ:—

(ੳ) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

"ਸਤਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ,
ਕਹਿੰਦੇ ਕਚੇ ਸੁਣਦੇ ਕਚੇ, ਕਚੀਂ ਆਖ ਵਖਾਣੀ."
(ਆਨੰਦ)

---

† ਹਾਹੈ, ਹਰਿ ਕਥਾ ਬੂਝ ਤੂੰ ਮੂੜੇ ! ਤਾਂ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਈ,
ਮਨਮੁਖ ਪੜਹਿਤੇਤਾਦੁਖ ਲਾਗੈਵਿਣ ਸਤਗੁਰੁ ਮੁਕਤਿਨਹੋਈ.
(ਆਸਾ ਮ: ੩ ਪੱਟੀ)

ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਣਹਿ ਸੇ ਧਨ ਵੰਤ ਦਿਸਹਿ ਜੁਗ ਮਾਂਹੀਂ,
ਤਿਨ ਕਉ ਸਭ ਨਿਵਹਿ ਅਨਦਿਨ ਪੂਜ ਕਰਾਹੀਂ.
(ਗਉੜੀ ਮ: ੪)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਏਸੇ ਸੱਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਅਵਰੋ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂਕੇ, ਇਕ ਨਾਮ ਧਿਆਵਹੇ."

ਫਿਰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ (ਜੋ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨਹੀਂ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆ-ਗਜਾ ਦਿੰਦੇ ?

(ਅ) ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਔਰ ਭ-ਰਮ ਰੂਪ ਕਰਮਾਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਏਹ ਰਾਯ ਹੈ:—

"ਪੰਡਿਤ ਪੜ੍ਹ ੨ ਉੱਚਾ ਕੂਕਦਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਿਆਰ,
ਅੰਤਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਚੀਨਈ ਮਨ ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ,
ਦੂਜੈਭਾਇ ਜਗਤ ਪਰਬੋਧਦਾ ਨਾ ਬੂਝੈ ਬੀਚਾਰ,
ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ਮਰ ਜੰਮੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ."

(ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੩)

"ਮਨਮੁਖ ਪੜਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਵਹਿ,
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ."

(ਮਾਝ ਮ: ੩)

"ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੁਹਤਾਜ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਵੈ,
ਬਿਖਿਆ ਮਾਤਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਵੈ,
ਜਮ ਕਾ ਗਲ ਜੇਵੜਾ ਨਿਤ ਕਾਲ ਸੰਤਾਵੈ,
ਗੁਰੁਮੁਖ ਜਮਕਾਲ ਨੇੜ ਨ ਆਵੈ."

(ਗਉੜੀ ਮ: ੩)

"ਪੰਡਿਤ ਪੜਹਿ ਪੜ੍ਹ ਵਾਦ ਵਖਾਣਹਿ ਤਿਨਾ ਬੂਝ ਨ ਪਾਈ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬਿਖਿਆ ਮਾਤੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇ, ਉਪਦੇਸ ਕਹਹਿ ਕਿਸ ਭਾਈ?"
(ਰਾਮਕਲੀ ਮ:੩)

"ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਨ ਚੇਤਨੀ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁਲੇ ਅਵਰੇ
ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ,
ਜਮਦਰ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ, ਫਿਰ ਬਿਸਟਾ ਮਾਹਿ ਪਚਾਹਿ.
ਨਾਨਕ ਸਤਗੁਰ ਸੇਵਹਿ ਆਪਣਾ ਸੇ ਜਨ ਸਚੇ ਪਰਵਾਣ,
ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਚੂਕਾ ਆਵਣ ਜਾਣ."
(ਵਾਰ ਸੋਰਠ ਮ: ੩)

"ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ,
ਨਾ ਰੁਤ ਨਾ ਕਰਮ ਥਾਇ ਪਾਹਿ".
(ਭੈਰਉ ਮ: ੩)

"ਜਿਨੀ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰਿਆ, ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰ,
ਨਾਨਕ ਜਮਦਰ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨੀ ਉਪਰ ਚੋਰ."
(ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮ:੩)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਅ- ਭਿਮਾਨੀ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਣ ਲਈਂ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ?

(ੲ) ਸੱਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਗੁਰੁ ਜਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸ ਜੀਉ.
ਹਰਿ ਧਾਰ ਕਿਰਪਾ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲਾਇਆ
ਧਨ ਧਨ ਕਹੈ ਸਾਬਾਸ ਜੀਉ."

ਕਜਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਕਜਾ ਓਥੇ ਲੰਗਰ ਭੀ ਮਸਤ ਹੈ ਜੋ ਜੌਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੇ ਪਿੰਨਾਂ ਪਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਲੂਮ ਹੋਈ ?

ਜੇ ਕੋਈ ਏਹ ਆਖੇ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਕਾਯਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਏਹ ਗੱਲ ਭੀ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਕਜੋਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬਿਰਾਜਣ ਵਾਲੇ, ਉਸੀ ਸਤ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਸੇ, ਨਾਕਿ ਪਾਖੰਡ ਜਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣਵਾਲੇ ਸੇ? ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲਈਂ ਦੇਖੋ ਓਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਪਾਸ ਹਿੰਦੂ ਫ਼ਰਿਆਦੀ ਗਏ ਸੇ.

ਔਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਭੱਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਣ ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਏ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਸੱਦ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੈ.

(ਸ) ਜੋ ਏਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ ਸੁਣਨੇ ਔਰ ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕ੍ਯਾ ਓਹ ਦੂਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਏਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਛ ਸੇ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਸੇ ? ਔਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣਕੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ ਯਮ- ਦੂਤਾਂ ਦੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਗਏ ? ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੀਵਾ ਆਦਿਕ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਯਮਮਾਰਗ ਵਿੱਚ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਯਾ ਹੈ, "ਸਚਖੰਡ" ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਨਹੀਂ.

ਔਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਜਾਣ ਬਾਬਤ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਏਹ ਉੱਤਰ ਹੈ ਕਿ ਸਤਗੁਰੂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੋਂ ਗਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਣ ਨਹੀਂ ਗਏ,ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਗਜਾਨੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਓਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਹਿਤੂ ਇਸੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੇ ਕਿ ਕਿਸੀ ਤਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਗਜਾਨ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—

"ਬਾਬਾ ਆਯਾ ਤੀਰਥੀਂ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਫਿਰ ਦੇਖੇ,
ਪੁਰਬ ਧਰਮ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਰ ਭਾਉਭਗਤਿਬਿਨਕਿਤੇਨਲੇਖੇ."

ਔਰ—

"ਜਲਤੀ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ—
ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਣ ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ"

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤੀ-ਰਥਾਂ ਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾ-ਹਿਬ ਵਿੱਚ ਏਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"ਤੀਰਥ ਉਦਮ ਸਤਗੁਰੂ ਕੀਆ ਲੋਕ ਉਧਰਣ ਅਰਥਾ."
(ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲ ੪)

ਔਰ ਆਪ ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਜਾਕੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਮ ਕੀਤਾ, ਆਯਾ ਓਥੇ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕੀਤੀ, ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਕੱਟਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਗੰਗਾ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਸੂਰਜ ਔਰ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਦੇਖਕੇ ਪਸਚਮ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਪਾਨੀ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਨਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਆਪ ਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਤਰਾਂ ਪਹੁੰਚੂਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਯਾ ਕਿ ਤੁਆਡਾ ਪਾਣੀ ਸੂਰਜ ਔਰ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚੇ ਗਾ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ–ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਪਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਕਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਭਰਮ ਹਟਾਇਆ.

ਜਗੰਨਾਥ ਜਾ ਕੇ ਆਰਤੀਵੇਲੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਔਰ ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ.

ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਕਾਬੇ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਸੌਂ ਗਏ, ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪਰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਥੁਆਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਓਸ ਪਾਸੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਕਰ ਦੇਓ, ਔਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਜਿੱਧਰ ਮੇਰੇ ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਸੀ ਮੰਨਣਾ ਅਰ ਇਕ ਤਰਫ਼ ਹੀ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਗਜਾਨ ਵੱਸਿਆ. ਇਤਜਾਦਿਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਹੁਤ ਹਨ. ਭਾਵ ਸਭ ਦਾ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਿਚਰੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੨) ਮੰਤ੍ਰ ਯੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਿ.

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮੰਤ੍ਰ ਯੰਤ੍ਰ* ਗ੍ਰਹਿਪੂਜਾ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਯ ਸਿੱਧੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ ਵਸ਼ਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ.

(ਦੇਖੋ ! ਮੰਤ੍ਰ ਮਹੋਦਧਿ ਔਰ ਮਹਾਂ ਨਿਰਬਾਣ ਤੰਤ੍ਰ)

ਜੋ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਧਨ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੌ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ †ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

(ਦੇਖੋ ! ਬ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸਿਰ ਸੰਹਿਤਾ, ਅ. ੯)

ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਏਹ ਪਾਖੰਡ ਜਾਲ ਨਿਸਫਲ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਤੰਤ ਮੰਤ ਪਾਖੰਡ ਨ ਜਾਣਾ, ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਮਨ ਮਾਨਿਆ.

(ਸੂਹੀ ਮ:੧)

---

*ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ, ਮੰਤ੍ਰ (ਮਸ਼ਵਰਾ, ਸਲਾਹ) ਯੰਤ੍ਰ (ਕਲ, ਮਸ਼ੀਨ) ਤੰਤ੍ਰ (ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰਣੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਤਦੇ ਹਨ, ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲਵਿੱਚ ਫਸਕੇ ਸੁਖਸੰਪਦਾ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ.

†ਇਖ਼ਲਾਕ ਦੇ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਸਤੇ ਇਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਮਨਮੁਖ ਭਰਮ ਭਵੈ ਬੇਬਾਣ,
ਵੇ ਮਾਰਗ ਮੂਸੈ ਮੰਤ੍ਰ ਮਸਾਣ,
ਸਬਦ ਨ ਚੀਨੈ ਲਵੈ ਕੁਬਾਣ,
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਤੇ ਸੁਖ ਜਾਣ.

(ਰਾਮ ਕਲੀ, ਸਿੱਧਗੋਸ਼ਟਿ)

ਨਾਨਕ ਉਧਰੇ ਨਾਮ ਪੁਨਹ ਚਾਰ,*
ਅਵਰ ਕਰਮ ਲੋਕਹਿ ਪਤੀਆਰ.

(ਭੈਰਉ ਮਃ ੫)

ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਦਇਆ ਧਰਮ ਸੁਚ, ਸੰਤਨ ਤੇ ਇਹ ਮੰਤ ਲਈ.

(ਬਿਲਾਵਲ ਮਃ ੫)

ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਵਹਿਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ

ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਪਾਖੰਡ ਬਹੁ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਗਲੇਰੇ,
ਵੀਰਾਰਾਧਣ ਜੋਗਨੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣ ਵਿਡਾਣ ਘਨੇਰੇ,
ਸਾਧਸੰਗਤਿਗੁਰੁਸ਼ਬਦਬਿਨਥਾਉਨਪਾਇਨਭਲੇਭਲੇਰੇ
ਕੂੜ ਇੱਕ ਗੰਢੀ ਸਉ ਫੇਰੇ.

(ਵਾਰ ੫)

ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਸੇਵਕਾ, ਤੰਤ ਨ ਮੰਤ ਨ ਫੁਰਣੇ† ਵਿਚਾਰੇ,
ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥ ਸੁਹਾਵੜਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ.

(ਵਾਰ ੪੦)

ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਖੰਡ ਕਰ ਕਲਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਹੁ ਵਾਦਵਧਾਵੈ,
ਫੋਕਟ ਧਰਮੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੈ.

(ਵਾਰ ੧)

ਤੰਤ ਮੰਤ ਰਸਾਯਨਾ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਲਖ ਲਪਟਾਏ,
ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰ ਭਰਮ ਭੁਲਾਏ.

(ਵਾਰ ੧)

---

* ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਣਾ, ਪੁਰਸ਼ਚਰਣ.

† ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਫਰਕਣਾ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਧ੍ਰਿਗ ਜਿਹਵਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਬਿਨ ਹੋਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਣੀ.

(ਵਾਰ ੨੭)

ਤੰਤ ਮੰਤ ਪਾਖੰਡ ਲਖ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਨੰਗੇ,
ਗੁਰੁਸਿਖ ਦੂਜੇ ਭਾਵਹੁ ਸੰਗੇ.

(ਵਾਰ ੨੯)

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ
ਆਨ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਨ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ.

(ਕਬਿੱਤ)

ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ, ਜਿਸਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕੁਛ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ."*

ਗ੍ਰਹਿ ਔਰ ਨਖ਼ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਯ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਯ:—

ਸੂਖ ਸਹਿਜ ਆਨੰਦ ਘਣਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉ,
ਗਰਹਿ ਨਿਵਾਰੇ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਅਪਣਾ ਨਾਉ.

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਔਰ ਦੁਵਿਧਾ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ

---

*ਏਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਵਿੱਦਯਾ ਸਮਝਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਤਾਤਪਰਯ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਅਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਰ ਏਹ ਆਗਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ:—

"ਰਾਹੇ ਜ਼ਿਕਰਮ ਬ ਆ਼ਲਮੇ ਬਿਨਮਾ,
ਬ ਹਮਹ ਸ਼ੌਜ਼ ਵਸਫ਼ੇ ਮਨ ਗੋਯਾ.
ਗਿਰਦੇ ਆ਼ਲਮ ਬਰਾਓ ਹਾਦੀ ਸ਼ੌ,
ਕਿ ਜਹਾਂ ਗ਼ੈਰੇ ਮਨ ਨ ਯਰਜ਼ਦ ਜੌ.
ਸ਼ੁਦਹ ਗੁਮਰਾਹ ਆ਼ਲਮੇ ਬੇ ਮਨ,
ਸਾਹਿਰਾਂ ਗਸ਼ਤੰਦ ਜਾਦੂਏ ਮਨ.
ਮੁਰਦ ਗਾਂ ਰਾ ਕੁਨੰਦ ਜ਼ਿੰਦਹ ਹਮੀ,
ਜ਼ਿੰਦਗਾਂ ਰਾ ਬਜਾਂ ਕੁਸ਼ੰਦਹ ਹਮੀ.
ਹਰਚਿ ਖ਼੍ਵਾਹੰਦ ਮੀ ਕੁਨੰਦ ਬਦਾਂ,
ਜੁਮਲਹ ਜਾਦੂ ਫ਼ਨੰਦ ਬਰ ਸਾਮਾਂ.
ਆਤਸ਼ੇਰਾ ਕੁਨੰਦ ਆਬੇ ਵਸ਼,
ਬਰ ਸਰੇ ਆਬ ਬਰ ਜ਼ਨੰਦ ਆਤਸ਼.
ਰਾਹੇ ਸ਼ਾਂਗਾ ਨਮਾ ਬਸੂਯੇ ਮਨ,
ਕਿ ਪਜ਼ੀਰੰਦ ਗੁਫ਼ਤਗੂਯੇ ਮਨ.
ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿਕਰਮ ਬਜਾਦੂਏ ਨ ਰਵੰਦ,
ਜੁਜ਼ ਦਰੇ ਮਨ ਬਜਾਨਬੇ ਨ ਰਵੰਦ.
ਅੰਜੁਮਨ ਮੀ ਕੁਨੰਦ ਅਜ਼ ਅੰਜਮ,
ਬਰ ਸ਼ੁਮਾਰੰਦ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਦੀ ਵ ਗ਼ਮ.
ਬਰ ਨਗਾਰੰਦ ਨਹਿ ਸੋ ਸਆ਼ਦ ਹਮੀ,
ਬਾਜ਼ ਗੋਇੰਦ ਕ਼ਬਲੋ ਬਾਦ ਹਮੀ.
ਰਹਨੁਮਾ ਜੁਮਲਹਰਾ ਸੂਇ ਫ਼ਿਕਰਮ,
ਕਿ ਨ ਦਾਰੰਦ ਦੋਸਤ ਜੁਜ਼ ਜ਼ਿਕਰਮ.
ਮਨ ਤੁਰਾ ਆਫ਼ਰੀਦਮ ਅਜ਼ ਪਯਆਂ,
ਕਿ ਸ਼ਵੀ ਰਹਨਮਾ ਬ ਜੁਮਲਹ ਜਹਾਂ.
ਹੁੱਬੇ ਗ਼ੈਰ ਅਜ਼ ਜ਼ਮੀਰੇ ਸ਼ਾਂ ਬਿਜ਼ਦਾ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਮ ਗਿਨਾਂ ਰਾ ਤੂ ਰਾਹੇ ਰਾਸਤ ਨਮਾ."

(ਤੌਸ਼ੀਫ਼ਸਨਾ)

ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ-

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਔਰ ਮੇਰਾ ਕੀਰਤਨ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਨਾ. ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋ. ਔਰ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਾ ਕਿ ਏਹ ਤੁੱਛ ਸੰਸਾਰ ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਜੌਂ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਭੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਔਰ ਮੇਰੇ ਜਾਦੂਗਰ*(ਅਹਿਲੇ ਕਮਾਲ-ਪੂਰਣ ਪੁਰਸ਼) ਪਾਖੰਡੀ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹਨ. ਜੇਕਰ ਓਹ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵਾ ਦੇਣ ਔਰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਮਰਥ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਕਰ ਦਿਖਾਉਣ ਔਰ ਕੁਦ-ਰਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਭੀ ਪਲਟਾ ਦੇ ਦੇਣ, ਤਾਂ ਭੀ ਓਹ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਔਰ ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ,ਸਗੋਂ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਚੇਟਕੀ ਔਰ ਪਾਖੰਡੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਤਰਫ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਣ ਔਰ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਫ਼ਰੇਬ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ, ਔਰ ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਣ. ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਕ ਨਛੱਤ੍ਰ ਔਰ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਦਿਨਾ ਦੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਫਲ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਸ਼ੁਭ ਔਰ ਅਸ਼ੁਭ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਔਰ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬਯਾਨ ਕਰਦੇ

---

*ਜਾਦੂਗਰ ਦਾ ਅਸਲ ਅਰਥ ਅਹਿਲੇ ਕਮਾਲ ਹੈ,ਪਰ ਹੁਣ ਚੇਟਕੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਨ. ਐਸੇ ਭਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧਯਾਨ ਵੱਲ ਲਿਆ, ਤਾਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਓਹ ਆਪਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾ ਬਣਾਉਣ. ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦਾ ਰਹਨੁਮਾ ਹੋਵੇਂ. ਤੂੰ-ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ, ਔਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਪਰ ਲਿਆ.

ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਏਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:—

ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੋ
ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ,
ਪੂਛਤ ਨ ਜੋਤਕ ਔ ਵੇਦ ਤਿੱਥਿ ਵਾਰ ਕਛੂ
ਗ੍ਰਹ ਔ ਨਛਤ੍ਰ ਕੀ ਨ ਸ਼ੰਕਾ ਉਰ ਧਾਰੀ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੩) ਯੱਗ ਹੋਮ.

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਯੱਗ*ਔਰ ਹੋਮ ਦੀ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਔਰ ਯੱਗ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਭ ਕਾਰਯਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ; ਯਥਾ:—

ਯੱਗ ਸਭ ਫਲਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯੱਗ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮੇਤ ਸ੍ਵਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(ਵਿਸ਼ਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅ. ੫੧)

---

*ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਸਾਰਾ ਯੱਗਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਔਰ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ. ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਯੱਗ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਔਰ ਯੱਗ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਯੱਗ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਪਦਵੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਸਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਦ ਨਾਸ਼ ਹੋਯਾ ਸੀ ਜਦ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਬੁੱਧ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਯੱਗਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਔਰ ਅਹਿੰਸਾ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਹੈਨ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯੱਗ ਕਰਦੇ ਦੇਖਕੇ ਇਸ ਲਈਂ ਵਿਘਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਮਤੇਂ ਏਹ ਲੋਕ ਯੱਗ ਪੂਰਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪਦਵੀ ਲੈ ਲੈਣ.

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ ਸਾਡੇ ਲਾਯਕ ਭਾਈ ਦੀ ਰਚਨਾ "ਵੇਦ ਪੜਤਾਲ" ਔਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ "ਵੈਦਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ" ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪ ਪੂਰਣ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਹੋ ਜਾਓਗੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਯੱਗ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਮਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਲਈ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ. ਯੱਗ ਵਾਸਤੇ ਧਾਨ ਜੋ ਦਰ-ਖ਼ਤ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਔਰ ਕੱਛੂ ਆਦਿਕ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਭ ਉੱਤਮ ਯੋਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜੋ ਯੱਗ ਔਰ ਸ਼੍ਰਾਧ ਵਿੱਚ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਓਹ ਮਰਕੇ ਇੱਕੀ ਜਨਮ ਤਾਈਂ ਸੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੫, ਸ਼: ੨੪, ੨੯, ੩੦)

ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਯੱਗ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਬਲਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸ੍ਵਾਰਥਪਰਤਾ ਸੀ; ਯਥਾ—

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਜਿਸ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਦਖ੍ਸ਼ਣਾ ਮਿਲੇ ਓਹ ਨਾ ਕਰੇ.

(ਮਨੂ, ਅ. ੧੧ ਸ਼. ੩੯)

ਥੋੜੀ ਦਖ੍ਸ਼ਣਾ ਵਾਲੇ ਯੱਗ ਨੇਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਯਸ ਸ੍ਵਰਗ ਉਮਰ ਮਰੇ ਹੋਏ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਔਲਾਦ ਔਰ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਥੋੜੀ ਦਖ੍ਸ਼ਣਾ ਵਾਲਾ ਯੱਗ ਨਾ ਕਰੇ. *

(ਮਨੂ ਅ. ੧੧. ਸ਼. ੪੦)

---

* ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਨੂ ਜੀ ! ਬਹੁਤੀ ਦਖ੍ਸ਼ਣਾ ਵਾਲੇ ਯੱਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਭ ਕੁਛ ਖੋ ਕੇ ਦਰਿੱਦ੍ਰੀ ਔਰ ਨਿਰਧਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਅਦਭੁਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ||

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹੁਣ ਹੋਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੋਂ:—

ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਜੋ ਆਹੁਤੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਹ ਸੂਰਯ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਔਰ ਉਸ ਆਹੁਤੀ ਦਾ ਰਸ ਸੂਰਯ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਖਾ ਹੋਕੇ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਪ੍ਰਜਾ ਵਧਦੀ ਹੈ. †

(ਮਨੂ ਅ. ੩. ਸ਼. ੭੬)

---

† ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਲੀਮ ਹੋਮ ਹੈ. ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਚਾਲ ਵੇਖਕੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਦਯਾ-ਨੰਦ ਜੀ ਭੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕੇ, ਔਰ ਮਸਲਾ ਏਹ ਘੜਿਆ ਕਿ ਹੋਮ ਨਾਲ ਹਵਾ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਗੁਗਲ ਮੁਸ਼ਕ ਕਾਫੂਰ ਔਰ ਚੰਦਨ ਜੇਹੇ ਪਦਾਰਥ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਵਾ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿਚ ਜੋ ਹਵਨ ਦੀ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਦੱਸੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ. ਗੁਗਲ ਆਦਿਕ ਦਾ ਭੀ ਜਲਾਉਣਾ ਤਦ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧੂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਨਾਂਕਿ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਕੜਾਂ ਫੂਕਕੇ ਔਰ ਧੂੰਏਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸਤਯਾਨਾਸ ਕਰਕੇ.

ਸਾਧੂ ਦਯਾਨੰਦਜੀਦੇ ਹੋਮ ਵਿਸ਼ਯ ਮਨੋਹਰ ਬਚਨ ਸੁਣੋਂ:—

"ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਵੇਰੇ ਔਰ ਆਥਣੇ ਇੱਕ ਬਰਤਣ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸੋਲਾਂ ਉਂਗਲ ਚੌੜਾ ਔਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਡੂੰਘਾ ਹੋਵੇ ਲੱਕੜਾਂ ਬਾਲਕੇ ਹਵਨ ਕਰੇ. ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਹੁਤੀਆਂ ਦੇਵੇ. ਹਵਨ ਕਰਕੇ ਪਵਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਮ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਰਗੰਧਿ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ਹਵਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੀਮਾ-ਰੀਆਂ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ. ਜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਹੁਣ ਹੋਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦਲੇ ਜਾਣ, ਖਾਣ ਨਾਲੋਂ →

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਯੱਗ ਔਰ ਹੋਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਯ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੀ ਏਹ ਆਗਯਾ ਹੈ:—

ਹੋਮ ਜਗ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਵਧੇ ਵਿਕਾਰ,
ਨਰਕਸੁਰਗ ਦੁਇਭੁੰਚਨਾ ਹੁਇ ਬਹੁਰਬਹੁਰ ਅਵਤਾਰ.
ਜੈਸੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸਿਆ ਮੈ ਤੈਸੋ ਕਹਿਆ ਪੁਕਾਰ,
ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੁਣ ਰੇ ਮਨਾ ਕਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇ ਉਧਾਰ.

(ਗੌੜੀ ਮ: ੫)

ਹੋਮ ਜਗ ਜਪ ਤਪ ਸਭ ਸੰਜਮ

—ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਘੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਤਨਾ ਚਾਹੀਏ.ਹਰੇਕਆਦਮੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਛੀ ਛੀ ਮਾਸੇ ਘੀ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਆਹੁਤੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੇਵੇ.”

(ਦੇਖੋ, ਸਤਯਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅ.੩)

ਹੁਣ ਆਪ ਇਸ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਜੇ ਹਵਾ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਵਨ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜੰਗਲ ਦੀ ਹਵਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਔਰ ਹਵਨਪਾਤ੍ਰ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਮਾਪ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਔਰ ਕਯਾ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਬਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਹਵਾ ਘੱਟ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਮੀਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਅਨੋਖੇ ਮੰਤਕ ਦੀ ਆਪਨੂੰ ਕਦਰ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਘਰ ਦਾ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਉੱਗਣ ਔਰ ਆਥਣ ਅੱਠ ਅੱਠ ਪੈਸਾ ਭਰ ਘੀ ਫੂਕੇ ਤਾਂ ਟੱਬਰ ਦੇ ਦਸ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ੧੬੦ ਤੋਲੇ ਘੀ ਨਿੱਤ ਹਵਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਏ, ਔਰ ਖਾਣ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰਹਿਆ. ਪੰਡਿਤ ਦਯਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਹੋਮਵਿਧਿ ਨਾਲ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਸਾਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ ਭੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤਟ ਤੀਰਥ ਨਹਿ ਪਾਇਆ,
ਮਿਟਿਆ ਆਪ ਪਏ ਸਰਨਾਈ
ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਨਕ ਜਗਤ ਤਰਾਇਆ.
(ਭੈਰਉ ਮ: ੫)
ਹੋਮ ਜੱਗ ਸਭ ਤੀਰਥਾ ਪੜ੍ਹ ਪੰਡਤ ਥਕੇ ਪੁਰਾਣ,
ਬਿਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਨ ਮਿਟਈ,
ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਆਵਣ ਜਾਣ.
ਸਤਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਮਲ ਉਤਰੀ
ਹਰਿ ਜਪਿਆ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣ,
ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣ.
(ਮ: ੩ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ)
ਜੱਗ ਭੋਗ ਨਈ ਵੇਦ ਲੱਖ,
ਗੁਰੁਮੁਖ ਮੁਖ ਇਕ ਦਾਣਾ ਪਾਯਾ.xxx
ਲਖਜਪ ਤਪ ਲਖ ਸੰਜਮਾਹੋਮ ਜੱਗ ਲਖਵਰਤਕਰੰਦੇ,
ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਫਲ ਤਿਲ ਨ ਲਹੰਦੇ.
ਹੋਮ ਜੱਗ ਜਪ ਤਪ ਘਣੇ ਕਰ੨ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੁਖਹੋਈ,
ਵੱਸ ਨ ਆਵੈ ਧਾਂਵਦਾ ਅੱਠ ਖੰਡ*ਪਾਖੰਡ ਵਿਗੋਈ.
(ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਜੱਗ ਹੋਮ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਏਹ ਹੈਨ ਕਿ ਗੁਰੁਭਾਈਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦ†ਖੁਲਾਵਣਾ,ਅਰ ਆਪ ਕੋ ਨੀਚ ਸਦਾਵਣਾ.

(ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਯਾਨ ਰਤਨਾਵਲੀ)

ਦੇਖੋ ! ਇਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ:—

* ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ.

† ਧਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੁੱਛਤਾ ਨਾਲ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ ਉੱਤਮ ਭੋਜਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪੈੜਾ ਤੇ ਜੇਠਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ,"ਤੁਸਾਡੇ ਬਚਨਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਕਿਰਤਕਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤ ਖਾਂਨੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ--ਚੱਕੀ ਪੀਸਣ ਕਰਕੇ, ਉੱਖਲੀ ਕੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਚੁੱਲੇ ਦੇ ਤਪਾਣ ਕਰਕੇ, ਝਾੜੂ ਫੇਰਨ ਕਰਕੇ, ਔਰ ਆਟੇ ਦੇ ਛਾਣਨ ਕਰਕੇ ਜੀਉ ਹਿੰਸਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਮਿੱਤ ਹੋਮ ਆਹੁਤੀਆਂ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚ ਡਾਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਹੂਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਯੋਂਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ?"

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ,"ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਿ-ਥਮੇ ਗਰੀਬਾਂ,ਸੰਤਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਉਨੇ ਹੋਂ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਖ ਪਾਉਨੇ ਹੋਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਵਿਘਨ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ."

(ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੧੪) ਸੰਸਕਾਰ ਔਰ ਚਿੰਨ੍ਹ.

ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ! ਉੱਪਰ ਤੇਰਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਹੋਇ ਧਾਰਮਕ ਨਿਯ-ਮਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਆਪ ਦੇ ਔਰ ਸਾਡੇ ਸੰਸਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦਿਣ ਰਾਤ ਦਾ ਭੇਦ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਔਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ. ਔਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਸੰਸਕਾਰ, ਅਰਥਾਤ–

੧–ਜਨਮ,੨–ਅੰਮ੍ਰਤ, ੩–ਅਨੰਦ ਔਰ ੪ ਚਲਾਣਾਂ,"ਗੁਰਮ੍ਰਯਾਦਾ"ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਭੀ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬਾਤਾਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਸਾਡਾ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ" ਕਹਿਣਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਿੰਦੂ-ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਸਕਾਰ ਧਿੰਗੋਜੋਰੀ ਅਲੱਗ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਤੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰਣ, ਔਰ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ "ਗੁਰਮ੍ਰਯਾਦਾ" ਥਾਪ ਲੈਣ, ਔਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬਿਆਹ ਪਰ ਛੰਤ ਘੋੜੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਆਦਿਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਪ-ਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਓਹ ਬਿਵਹਾਰ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ.

ਸਿੱਖ-ਏਹ ਆਪ ਦਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਨਉਕਤਿ ਜ਼ਰਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਬਾਬਤ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਿਖਾਉਨੇ ਹਾਂ:-

(ੳ) ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅਪਣੇ ਪੋਤੇ ਦੇ ਜਨਮ ਪਰ "ਅਨੰਦ" ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਔਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋ-ਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਮੂਯਾਦਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ:—

ਦਸੀ ਮਾਸੀ ਹੁਕਮ ਬਾਲਕ ਜਨਮ ਲੀਆ,
ਮਿਟਿਆ ਸੋਗ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਥੀਆ.
ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਖੀ "ਅਨੰਦ" ਗਾਵੈ,
ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨ ਭਾਵੈ.
ਵਧੀ ਵੇਲ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ,
ਧਰਮ ਕਲਾ ਹਰਿ ਬੰਧ ਬਹਾਲੀ.

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਔਰ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਂ ਗੋ ਮੂਤ੍ਰ ਔਰ ਪੰਚ ਗਵਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਆਪ ਇਤਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਜਿਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਗੋਹੇ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਓਥੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਔਰ ਏਹ ਰੀਤਿ ਅੱਜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ.

(ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈਂ ਵੇਖੋ, ਅੱਠ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣ)

(ਅ) ਪਹਿਲੇ ਨੌਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ "ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ" ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, (ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ) ਏਹ ਸੰਸਕਾਰ ਆਪ ਦੇ ਮਤ ਤੋਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਇਕੱਠੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦੇ ਸੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀਦਾ ਬਚਨ ਹੈ:—

"ਚਰਣ ਧੋਇ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਪੀਲਾਯਾ, ਚਾਰ ਵਰਣ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਾਯਾ."

ਅਸੀਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਛਤ੍ਰੀ ਸੇ, ਸੋ ਛਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ, ਆਪ ਦੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦਾ, ਔਰ ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲਈਂ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਫੇਰ ਏਸੇ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ "ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ" ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ. ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹੈ.

(ੲ) ਆਨੰਦ* ਦੀ ਰੀਤੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ-

*ਇੱਕ ਚਾਲਾਕ ਹਿੰਦੂ ਪੰਡਿਤ, ਅਗਜਾਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬਿਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਜੋਂ ਕਿ ਆਨੰਦ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"ਆਨੰਦ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਏ."

ਇਸ ਪਾਠ ਤੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਏਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਏਹ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨੰਦ ਬਾਣੀ ਵਿਵਾਹ ਪੱਧਤਿ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਰੀਤੀ ਦੀ ਤਰਾਂ "ਵਰ ਪਠਨੀਯ ਮੰਤ੍ਰ" ਨਹੀਂ ਹੈ, ਔਰ ਨਾ ਏਥੇ "ਮਾਏ" ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ "ਜਨਨੀ" ਹੈ.——+

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

→ ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰ ਧ੍ਯਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ:-

"ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਮ ਗੰਧਰਵ ਔਰ ਅਗਨੀ ਏਹ ਤਿੰਨੇ ਦੇਵਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਮਨੁੱਸ਼੍ਯ ਪਤੀ ਬਣਦਾ ਹੈ."

(ਰਿਗਵੇਦ, ਮੰਡਲ ੧੦, ਸੂਕਤ ੮੫, ਮੰਤ੍ਰ ੪੦)

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਭੋਗੀ ਹੋਈ (ਦੇਵ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਦੇਵ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ?

ਕਈ ਪੰਡਿਤ, ਬੁੱਧੂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਪਤੀ" ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਰਖ੍ਯਕ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਰ ਏਹ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੇਵਤੇ ਕੇਵਲ ਰੱਖਜਕ ਹਨ ਔਰ ਪਤੀ (ਖਸਮ) ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਰਖਜਕ (ਪਤੀ) ਹੀ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਨਮਾਨ ਸਾਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਰਖੇ, ਹੋਰ ਕਿਸੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਬਿਵਹਾਰ ਨਾ ਕਰੇ.

ਅਸੀਂ ਏਹ ਭੀ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਖਸਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਸ ਵਾਕ੍ਯ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ:-

"ਪੂਰਬੰ ਸਤ੍ਰਿਯਃ ਸੁਰੈਃ ਭੁਕਤਾ।ਸੋਮ ਗੰਧਰਵ ਵੰਨ੍ਹਿ ਭਿਃ?"

ਔਰ ਮਨੂ ਜੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਾਤ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਭੀ ਸੁਣਨੇ ਲਾਇਕ ਹੈ:-

ਵੀਰਯ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਜਾਯਾ" (ਮਾਈ) ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ."

(ਅ. ੯, ਸ਼ ੮)

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੁੱਤ ਜੰਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਤਨੇ ਸ਼੍ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਨੇ "ਜਾਯਾ" (ਮਾਈ) ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮਝਕੇ ਸੰਤਾਨ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਤ-ਨਿਆਂ ਨੇ "ਜਨਨੀ" ਭਾਵ ਰੱਖਕੇ ਪੂਜ੍ਯ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ,* ਔਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਛੰਤ, ਘੋੜੀਆਂ, ਲਾਵਾਂ ਆਦਿਕ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਰਚੀਆਂ ਹਨ, ਔਰ ਆਪ ਦੀ ਜੋ ਏਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ, ਸੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਰਥ ਔਰ ਬਿਵਹਾਰ (ਭੋਗ-ਮੋਖ੍ਯ) ਦੋਵੇਂ ਹਨ. ਔਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ, ਯਥਾ:—

---

*ਗੁਰੁਗੱਦੀ ਪਰ ਬਿਰਾਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਹੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਣ ਆਉਣ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਰੀਤੀ ਭੀ ਅਨ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਸ਼ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਅਥਵਾ ਕੁਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕਾਵ੍ਯ ਰਚਨਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੁਰੀਤੀ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਓਹ ਮੰਨਣ ਲਾਯਕ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸਾਡੇ ਮਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਮ ਘਰਸ ਾਜਨ ਆਏ,
ਸਾਚੈ ਮੇਲ ਮਿਲਾਏ.

(ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਵੀਚਾਰ.

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧)

ਧਨ ਪਿਰ ਏਹ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਿਨ ਇਕਠੇ ਹੋਇ,
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰ ਕਹੀਅਹਿ ਸੋਇ.

(ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੩)

ਹੋਰ ਮਨਮੁਖ ਦਾਜ ਜਿ ਰਖ ਦਿਖਾਲਹਿ
ਸੋ ਕੂੜ ਅਹੰਕਾਰ ਕਚ ਪਾਜੋ.

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੪)

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੈ ਵਰ ਘਰ ਪਾਇਆ
ਮੇਰੇ ਲਾਥੇ ਜੀ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ.

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫)

ਔਰ ਆਨੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈਂ ਵੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੀ ਤੀਜੀ ਰਾਸਿ ਦੇ ਅਠੱਤੀ-ਹਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਨਾਲ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਦਾ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਯਾ ਔਰ ਪੰਜਾਂ ਪਯਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰੋਮਣੀ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰਹਿਤ-ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

"ਆਨੰਦ ਬਿਨਾ ਬਿਵਾਹ ਨਾ ਕਰੇ."

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ਸ) ਰਲਾਣਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਯਾ) ਸੰਸਕਾਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਏਹ ਹੈਨ:—

(੧) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਗਯਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ:—

"ਧੰਨ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ ਜਿਨ ਜਗ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ,
ਮੁਹਲਤ ਪੁੰਨੀ ਪਾਈ ਭਰੀ ਜਾਨੀਅੜਾ ਘਤ ਚਲਾਇਆ.
ਸਾਹਿਬ ਸਿਮਰਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ,
ਏਥੈ ਧੰਧਾ ਕੂੜਾ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ ਆਗੈ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ.
ਰੋਵਣ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੋ ਗਾਫਲ
ਸੰਸਾਰੋ ਮਾਇਆ ਕਾਰਣ ਰੋਵੈ,
ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ ਇਹ ਤਨ ਏਵੈ ਖੋਵੈ.
ਐਥੈ ਆਇਆ ਸਭ ਕੋ ਜਾਸੀ ਕੂੜ ਕਰਹੁ ਅਹੰਕਾਰੋ,
ਨਾਨਕ ਰੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ ਜੇ ਰੋਵੈ ਲਾਇ ਪਿਆਰੋ."

(ਵਡਹੰਸ ਮਃ ੧ ਅਲਾਹਣੀਆਂ)

(੨) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਯਾ.* ਦੇਖੋ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ.

---

*ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪਾਤਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੜਾਹ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਰਤਾਉਣਾ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ "ਅਹਿੰਦੂ" ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੩) ਭਾਈ ਮਨੀਸਿੰਘ ਜੀ ਭਗਤ ਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ–ਹਿੰਦੂ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿਕ) ਸਿੱਖਾਂ ਪਰ ਇਹ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ:–

"ਤੁਸੀਂ ਮਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਕੜਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰ ਪਾਂਵਦੇ ਹੋ."

(੪) ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:–

"ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਾ ਸਰੀਰ ਅੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਵੇ, ਸਾਥ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੇ ਜਾਇ".

(੫) ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੀ ਤੀਜੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ਪੰਜਾਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:–

"ਮਰੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਕਰੇ ਕੜਾਹ,
ਤਿਸ ਕੁਟੰਬ ਰੁਦਨੈ ਬਹੁ ਨਾਹ.
ਪੜ੍ਹੈ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕੋ ਕਰੈਂ,
ਸੁਨੈਂ ਬੈਠ ਵੈਰਾਗ ਸੁ ਧਰੈਂ."

(੬) ਭਾਈ ਚੌਪਾਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:–

"ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਭੱਦਣ* ਨਾ ਕਰਾਵੇ."

---

*ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖ ਅੰਗ ਭੱਦਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ "ਸੱਦ ਪਰਮਾਰਥ."

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੭)ਗੁਰ ਸੋਭਾ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਹੈ:-

"ਭੱਦਨ ਤਜਾਗ ਕਰੋ, ਹੇ ਭਾਈ !
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਯਹਿ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ.
ਸੰਗਤ ਭੱਦਨ ਮਤ ਕਰੋ ਛੁਰ ਨ ਲਗਾਓ ਸੀਸ,
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੋਊ ਮਰੇ ਸਤਗੁਰੁ ਕਰੀ ਹਦੀਸ."

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮਤ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ.

ਹਿੰਦੂ--ਮੰਨਿਆਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ, ਪਰ ਕੇਸ ਕੱਛ ਆਦਿਕ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ ਏਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖ਼ਾਸ ਜੰਗ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਹ ਮਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦੈਵ ਧਾਰਣ ਕਰਣ, ਔਰ ਨਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਹਿਲੇ ਨੌਂ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਰੱਖੇ ਹਨ.

ਸਿੱਖ–ਆਪਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਕਿਸਤਰਾਂ ਮਲੂਮ ਹੋਈ ਕਿ ਓਹ ਅਮਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਛ ਆਦਿਕ ਰਖਾਉਂਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ ? ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਆਪ ਪਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ? ਜੇ ਆਪ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੇਵਲ ਜੰਗ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਸੇ, ਤਦ ਇਹ ਕਿਸ-ਤਰਾਂ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਪਿਆਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ! ਹੁਣ ਭੀ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸੁਖਦਾਈ ਰਾਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਵਾਸਤੇ ਫੌਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਯੁੱਧ ਵਿੱਦਯਾ ਦੇ ਗਯਾਤਾ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈਨ. ਔਰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਆਖਣਾ ਅਤਸਜ ਹੈ ਕਿ ਨੌ ਗੁਰੂ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕੇਸ ਰਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਮੂੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਯਾ, ਦੇਖੋ ! ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਤੋਂ ਕੇਸ*ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:—

ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਕਰ ਬੀਜਨਾ ਸੰਤ ਚਉਰ ਢੁਲਾਵਉ.

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਕੇਸਾਂ ਕਾ ਕਰ ਚਵਰ ਢੁਲਾਵਾਂ ਚਰਣ ਧੂੜ ਮੁਖਲਾਈ.

(ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਟਹਿਲ ਕਰਉ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪਗ ਝਾਰਉ ਬਾਲ.

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫)

ਕੇਸ ਸੰਗ ਦਾਸ ਪਗ ਝਾਰਉਂ ਇਹੈ ਮਨੋਰਥ ਮੋਰ.

(ਗੂਜਰੀ ਮ: ੫)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਓ ਮੀਠਾ,
ਗੁਰ ਪਗ ਝਾਰਹਿ ਹਮ ਬਾਲ.

ਇਤਜਾਦਿਕ (ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੪)

ਕਜੋਂ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ! ਹੌਰ ਔਰ

---

*ਚਾਹੋ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਆਦਿਕ ਅਵਤਾਰਾਂ, ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀਆਂ ਔਰ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਔਰ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮੁੰਡਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਕੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ. ਗੁਰੁਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਆਦਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸਲਾਭ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪੱਖੇ ਦਾ ਕੰਮ ਬੋਦੀ ਭੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਔਰ ਆਪ ਪਾਸ ਅਜੇਹਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ.

ਹਿੰਦੂ—ਆਪ ਨੇ ਜੋ ੧੪ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹੈਨ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ.

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਆਲਮਗੀਰ ਸੱਤ ਅਸੂਲ ਏਹ ਹੈਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਸਭ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭੀ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀ ਤੁਸੀ ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ.

ਸੱਤ ਨਿਯਮ—

(੧)ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਤ ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅਧਾਰ ਮੰਨਣਾ.

(੨)ਆਸਤਕਤਾ ਰੱਖਣੀ, ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਅਨਾਦੀ ਪਣਾ, ਔਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਮੰਨਣਾ.

(੩)ਆਵਾਗਮਨ ਮੰਨਕੇ ਮੋਖ੍ਸ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਣੀ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੪)ਬਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਸਮਝਣਾ.
(੫)ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੂਕਣਾਂ.
(੬)ਗਊ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਣੀ.
(੭)ਛੂਤਛਾਤ ਦੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਣਾ.

ਸਿੱਖ–ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਬਤ ਸਾਡਾ ਸਮੁੱਚਯ ਉੱਤਰ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੋ ਨਿਯਮ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ ਕਰਦੀ, ਔਰ ਹਰੇਕ ਨਿਯਮ ਬਾਬਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਨਿਰਣਾ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ:–

(੧) ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਧਾਰ ਵੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਖੋ! ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅੰਕ ਪਹਿਲਾ.

(੨)ਆਸਤਕਤਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜੋ ਮਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਓਹ ਸਭ ਆਸਤਕ ਹਨ. ਔਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ. ਔਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਸੁਖ ਔਰ ਦੁਖ ਸਾਰੇ ਆਸਤਕ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(ੲ) ਆਵਾਗਮਨ ਸਿੱਖ ਔਰ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਔਰ ਯੂਨਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਭੀ ਇਸ ਬਾਤ ਦੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ ਸੇ ਔਰ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡ੍ਰੂਇਡ DRUID ਪਾਦਰੀ, ਤਥਾ ਪੀਥਾ ਗੋਰਸ PYTHAGORAS ਐਮਪੀ ਡੋਕਲਸ EMPEDOCLES ਆਦਿਕ ਫ਼ਿਲਾਸਫਰ ਭੀ ਆਵਾਗਮਨ ਮੰ-ਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ.

(ਸ) ਬਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ ! ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅੰਕ ਦੋ.

(ਹ) ਮੁਰਦੇ ਫੂਕਣੇ ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰ-ਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਗਯਾ ਸੀ. ਔਰ ਮੁਰਦੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੂਕਦੇ, ਬਲਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਯੂ-ਨਾਨ ਔਰ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਭੀ ਚਿਖਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮੁਰਦੇ ਫੂਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ. ਔਰ ਇਸ ਵਿਦਯਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਯੂਰਪ ਨਿਵਾਸੀ ਮੁਰ-
ਦਿਆਂ ਦਾ ਫੂਕਣਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਹਨ.
ਔਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਯੋਗੀ ਸੰਨਯਾਸੀ
ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਫ਼ਿਰਕੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ
ਦਬਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਅਨੰਤ ਹਿੰਦੂ ਗੰਗਾ ਆਦਿਕ
ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਰਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਐਸੀ
ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹਿੰਦੂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਮੁਰਦੇ ਜਲਾਉਣੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ?

(ਕ) ਗਊ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਲਈਂ ਲਾਭਦਾਈ
ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਰਖ੍ਯਾ ਅਰ ਯੋਗ੍ਯ
ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਸੋ ਥੋੜੀ ਹੈ, ਔਰ ਸਿੱਖ
ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜਿਹਾ ਪਯਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ,
ਪਰ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਗਊ ਦੀ ਕਦਰ ਔਰ
ਬੇਕਦਰੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜੈਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ
ਨਾਂ ਗਊ ਦਾ ਗੋਹਾ ਔਰ ਮੂਤ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ
ਹਨ ਔਰ ਨਾ ਗੋਬਰ ਦਾ ਚੌਂਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ,
ਔਰ ਨਾ ਵੇਦ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਮੇਧ ਯੱਗ
ਕਰਣ ਨੂੰ ਤਯਾਰ ਹਨ, ਔਰ ਨਾ ਪਰਾਹੁਣਿਆ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਨੂੰ "ਗੋਘਨ" ਨਾਉਂ ਲੈਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ.

(ਖ) ਛੂਤ ਛਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਢੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅੰਕ ਅੱਠ. ਪਜਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਆਪ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਆਲਮਗੀਰ ਆਖਣਾ ਕੇਵਲ ਅਗਜ਼ਾਨ ਹੈ.

ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅਤੀਵਜਾਪਤੀ, ਅਵਜਾਪਤੀ ਅਰ ਅਸੰਭਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹੁ ਦੂਸ਼ਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਔਰ ਧਰਮ ਪੁਸ-ਤਕ ਅਨੰਤ ਹਨ, ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਭੀ ਬੇਅੰਤ ਹਨ.

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਵਿਸ਼ਿਸ੍ਠ ਵਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਪਰਸੁ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਯੁਧਿਸ੍ਠਰ ਆਦਿਕ ਕੇਸ ਔਰ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ (ਅਮੁੰਡਿਤ) ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ, ਔਰ ਬੋਦੀ ਤਥਾ ਬੋਦੀ ਰਹਿਤ ਸਾਫ ਚੱਟਮ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸੀ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਭੀ ਹਿੰਦੂ,ਔਰ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡ ਨਿਸਾਚਰਾਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਯਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਆਗਾਰ ਧਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹੈ, ਓਸ ਨੂੰ ਵੱਢਕੇ ਯੱਗ ਵਿਚ ਹਵਨ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ, ਔਰ ਕੀੜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਹੇਠ ਦੱਬਕੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਡਰਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ. ਚੂਹੇ ਕੁੱਤੇ ਕੰਨਖਜੂਰੇ ਆਦਿਕ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ,ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਸਹੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਅਣਹੋਯਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ. ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ" ਦੀ ਅਗਾਧ ਕਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਕਲਮ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ. ਔਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਅਣੋਖੀ ਗੱਲ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਏਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਉਂ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਕਿਸੇ ਅਨਜ ਧਰਮੀ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਯਾ ਨਾਓ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ.

ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਮੂਨ ੧੯ ਏਪ੍ਰਲ ੧੯੧੩ ਦੇ ਸਿਵਲ ਮਿਲਟਰੀ ਗੈਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਾ ਯੋਗ ਹੈ:—

"ਇਸ ਗੱਲਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂਦੀ ਬਾਬਤ ਕੁਛ ਬਯਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਯੋਗ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹ ਲਗਦੇ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਏਹੋ ਇੱਕ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਅਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਖਯਾ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮੇਹਨਤ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਵਿਰੋਧ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਸਿੱਖ, ਪਾਰਸੀ, ਬੌਧ ਅਰ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰਨਾ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰਨ ਲੱਗੀਏ ਤਦ ਭਾਰੀ ਔਖ ਜਾਪਦਾ ਹੈ. ਗੇਟ ਸਾਹਿਬ (Mr. Gait) ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਮਰਦੁਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਓਹ ਹੈਨ ਜੋ ਬੜੇ ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ.

ਕੋਚਿਨ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰੰਟੰਡੰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਲੱਛਣ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਪਰ ਨਹੀਂ ਘਟਦੇ. ਅਰ ਆਪ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਏਹ ਲੱਛਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ.

ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰੰਟੰਡੰਟ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਓਹ ਹੈ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਨਿਸਚਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵਨ ਅਥਵਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਐਸੀ ਪਦਵੀ ਪਾਊਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ.

ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰੰਟੈਂਡੈਂਟ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਉਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਬਲੰਟ ਸਾਹਿਬ (Mr. Blunt) ਨੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਏਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦਾ ਅਸਲ ਵਸਨੀਕ ਹੈ, ਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ਼ੈਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਨਸਲ ਦਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਰ ਗਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗਊ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਜਾਂ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ. ਅੰਤ ਵਿਚ ਬਲੰਟ ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਗੱਲ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਲੱਛਣ ਭੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਔਰ ਬੇਹੱਦ ਨੂੰ ਹੱਦ ਵਿਚ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ.

ਬਲੰਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਲੱਛਣ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਏਹ ਬਜਾਨ ਵੇਦ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅਚਰਜ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਫਿਰਕੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਨਾਸਤਕ ਹਨ, ਮੁਰਦੇ ਦਬਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਅਰ ਕਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਮੁਰਦੇ ਫੂਕਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਦਬਦੇ ਹਨ. ਚਮਾਰ ਗਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸਿੱਧਾਂਤ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਮਰਦੁਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਰਪੋਟਾਂ ਅਰ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੇ ਤਦ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ. ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਬਾਬਤ ਉਤਨੀ ਹੀ ਜਾਚ ਰਹੂ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ.”

ਹਿੰਦੂ—ਆਪ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਔਰ ਰੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਚਾਹੇ ਸਾਥੋਂ ਜੁਦੇ ਹੋਂ, ਪਰ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀ ਇੱਕ ਹਾਂ, ਕਯੋਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਦਾ ਕਾਨੂਨ (Sikh law) ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ “ਹਿੰਦੂ ਲਾ” ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਭ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ “ਹਿੰਦੂ ਲਾ” ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ.

ਸਿੱਖ—ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੀ! ਆਪ ਦਾ “ਹਿੰਦੂ ਲਾ” (ਜੋ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਕਾਨੂਨ ਹੈ) ਅੱਜ ਕੱਲ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਕਦੇ ਓਹ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਨੱਕ ਕੰਨ ਹੱਥ ਪੈਰ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ, ਔਰ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕੰਨਾ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾ ਤੇਲ ਔਰ ਸਿੱਕਾ ਪੈਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ. ਕਾਨੂਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੇਰ ਫੇਰ ਕਰਕੇ ਰਿਵਾਜ ਔਰ ਰਸਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹਿੰਦੂ ਲਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ. ਔਰ ਆਪ ਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਮਲੂਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਥਾਪਦੇ ਹੀ ਬਿਵਹਾਰਿਕ ਕਾਨੂਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਲਏ ਸੇ, ਬਲਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੀ ਫਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ.* ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ

*ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਦੂਸਰੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਜੀਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਅੰਜੀਲ ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਤਯਾਰ ਹੋਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ! SUPERNATURAL RELIGION ਔਰ ਕੁਰਾਨ ਭੀ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ "ਉਮਰ" ਨੇ ਲਿਖਵਾਯਾ ਹੈ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਾਨੂਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀਵਾਨਾਂ ਨੇ ਨੀਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸ ਮਤ ਦਾ ਕਾਨੂਨ ਬਣ ਗਯਾ. ਇਸੀ ਤਰਾਂ "ਸਿੱਖ ਲਾ" ਭੀ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਯਾਰ ਹੋ ਜਾਊਗਾ. ਜੇਹਾ ਕਿ "ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ" ਬਣ ਗਯਾ ਹੈ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰ ਰਹਿਤ ਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੂਤ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਯਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਸਮਯ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ.

ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰ ਲੈਪਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਨ SIR LEPEL H. GRIFFIN ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ "ਸਿੱਖ ਲਾ" ਬਣਾਉਂਣ ਲਈਂ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਏਹ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ "ਹਿੰਦੂ ਲਾ" ਬਰਤਣਾ ਅਯੋਗ ਹੈ:—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

Sarup Singh pleaded Hindu law and the authority of the Shastras in support of his claim, but these laws applied to personal and private property alone. Besides, the Sikhs had abandoned the Hindu faith, and with it the system of law which is the basis of that faith, and which was inseparable from it. For a hundred and fifty years they had been governed, as far as Chiefships were concerned, by another code altogether, and it was as reasonable for them to refer to Manu and the Shastras as the source of legal authority, as it would have been for Muhammadans, who had embraced Sikhism to appeal to the Shara.

[The Rajas of the Punjab. P. 338.]

ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ—

ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ (ਜੀਂਦ ਪਤੀ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਵੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਕਾਨੂਨ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਛੁੱਟ ਜਯਾ. ਔਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਹਿੰਦੂ—ਆਪ ਦੀਆਂ ਸਭ ਬਾਤਾਂ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਏਹ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਲੰਮੀ ਸੋਚਣ ਤੋਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਭਦਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਏਹ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ—ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਥੋੜੀ ਹੈ. ਜੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਤੋਂ (ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਹੈ)ਜੁਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ,ਬੁੱਧੀ-ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਏ.

ਸਿੱਖ—ਪਯਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ! ਏਹ ਗੱਲ ਆਪ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਖ ਰਹੇ ਔਰ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਨੂੰ ਧਯਾਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਕੇ ਔਰ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਅਲੱਗ ਹੋਕੇ ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਹੋਈ-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ.

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੀ ! ਕੋਈ ਕੌਮ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੀ ਉੱਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ. ਜਦ ਤੋੜੀ ਕੋਈ ਕੌਮ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼ ਬਣਕੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤਦ ਤੋੜੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਵਾਧੇ ਦੇ ਥਾਉਂ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਆ ਹੈ.*

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਏਕਤਾ ਔਰ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਭੀ ਵਿਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ

---

* ਈਸਾਈ ਜਦ ਤਾਂਈਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਲਗ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਤਦ ਤੋੜੀ ਮੰਦ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਬਾਰ ਈਸਾਈ ਮਤ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਰਹਿ ਗਯਾ ਸੀ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਸੋਚ ਸਮਝਕੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂਈਂ ਅਲਗ ਕੀਤਾ, ਔਰ ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਜੁਦਾਈ ਕਰੀ ਕਿ ਖੁਦਾਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨਿਸ਼ਚਰਵਾਰਦੇ ਥਾਂਉਂ ਐਤਵਾਰਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਿਨ ਥਾਪਿਆ.

ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਅਮਲੀ ਤੌਰਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਸੀ) ਅਲਗ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੀ ਉੱਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਔਰ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਪੜੋਸੀਆਂ ਜੇਹਾ ਪਜਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਨੀ ਔਰ ਲਾਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਨੀ ਲਾਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਧਾਰਮਕ ਔਰ ਸਮਾਜਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ. ਬਲਕਿ ਅਸੀਂ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਿੱਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਹਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਔਰ ਨਿੱਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ:—

(ੳ) ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਮੋਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀ- ਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ, ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲੇ.

(ਅ) ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਮੋਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਜਾਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਸ਼ਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਉਣ ਲਈਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਮਨ ਤੋਂ ਧਾਰਨ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ, ਕੇਸ ਕੱਛ ਆਦਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਥੋੜਾ ਬੜੀ ਹੈ.?* ਆਪ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਰਹੇ ਕਿ ਐਸਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨ ਤੋਂ ਭੀ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਦੂਸ-ਰਿਆਂ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਹਨ.

(ੲ) ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਨ ਹਰ ਸਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਿਅਰਥ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੁਛ ਭੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ ! ਪਿਛਲੇ "ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੁੰਭ" ਪਰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਗਯਾ, ਜੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਪਿੱਛੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਸ ਰੁਪਯੇ ਖ਼ਰਚ ਦੇ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮੇਲੇ ਦਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਚਤੁਰ ਕੌਮ ਨੇ ਬਿਅਰਥ ਗੁਆ ਦਿਤਾ. ਜੇ

*ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਦੇ ਏਹ ਨਹੀਂ ਸੁਣੋਂਗੇ ਕਿ ਜਨੇਊ ਬੋਦੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਪਣਾ ਥੋੜਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਇਸ ਰੁਪਯੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲਿਜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ. ਔਰ ਜੇ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਖੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੇਹਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ.

ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਜੰਮਣੇ ਪਰਣੇ ਔਰ ਮਰਣੇ ਪਰ ਨਿੱਤ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਬਰ-ਬਾਦ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਏਹ ਕੌਮ ਦੀ ਰਕਮ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਭ ਕਾਰਯਾਂ ਪਰ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ.

(ਸ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਿੱਤ ਏਹ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿ-ਟਾਏ ਜਾਣ ਔਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਹੀ ਲਯ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲਈਂ ਦੇਖੋ! ਜਦ ਕੋਈ ਅਗਯਾਨੀ ਸਿਖ ਸ਼੍ਰਾਂਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਗਯਾ ਆਦਿਕ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਛ ਔਰ ਕੜੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰ ਕੇ ਓਹ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਏਹ ਸਾਮਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣ.*

ਔਰ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਣਾ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਕਯੋਂਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਓਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਯਾਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ:—

(੧) ਸਭ ਕੋ ਮੀਤ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ,
ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ.

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫)

---

*ਉਪੱਰ ਲਿਖਿਆ ਅਯੋਗ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ "ਹਮ ਹਿੰਦੂ" ਨਹੀਂ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੇ ਹਨ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(੨) ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸਭ ਕੋ ਅਪਨਾ,
ਮਨ ਮਹਿ ਇਹੈ ਬੀਚਾਰਿਓ.

(ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮਃ ੫)

(੩) ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ,
ਸਗਲ ਸੰਗ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ.

(ਕਾਨੜਾ ਮਃ ੫)

(੪) ਰੋਸ ਨ ਕਾਹੂ ਸੰਗ ਕਰਉ,
ਆਪਨ ਆਪ ਬੀਚਾਰ.

(ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਃ ੫)

(੫) ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨਾ ਆਖ ਝਗੜਾ ਪਾਵਣਾ.

(ਵਡਹੰਸ ਮਃ ੧)

(੬) ਗੁਰਮੁਖ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ.

(ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਮਃ ੧)

(੭) ਮਨ ਅਪਨੇ ਤੇ ਬੁਰਾ ਮਿਟਾਨਾ,
ਪੇਖੈ ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜਨਾ.

(ਸੁਖਮਨੀ ਮਃ ੫)

ਪਜਾਰੇ ਭਾਈ ! ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ "ਤਾੜੀ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵਜਦੀ ਹੈ" ਸੋ ਜੇ ਕੋਈ ਅਕਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸਿਓਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲਈਂ ਦੇਖੋ ! ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਪਾਸ ਫੜਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਔਰ ਕਤਲ ਕਰ-ਵਾਯਾ, ਔਰ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿਰ ਵੱਢਕੇ ਹਾਕਮਾਂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਪਾਸ ਭੇਜਕੇ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੂ ਬੇਟੀਆਂ ਦੇ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਧਰਮ ਔਰ ਜ਼ੁਲਮ ਹਟਾਉਂਣ ਲਈਂ ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਬਹਾਯਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਬਚਨ ਪਰ ਅ਼ਮਲ ਕੀਤਾ:-

ਫਰੀਦਾ, ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਗੁੱਸਾ ਮਨ ਨ ਹੰਢਾਇ,
ਦੇਹੀ ਰੋਗ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭ ਕਿਛ ਪਾਇ.

ਔਰ ਅਸੀਂ ਏਹ ਭੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ. ਔਰ ਓਹ ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਦੈਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਚਾਹੁਨੇ ਹਾਂ. ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਿਰਫ਼ ਓਹ ਆਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਰੂਪ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

22823

केसरवानी स्मृति संग्रह

ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਖੀਸੇ ਭਰਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਊ. ਏਹੀ ਲੋਕ ਜਗਾ ਜਗਾ ਰੌਲਾ ਮਚਾ ਕੇ ਉਪਾਧੀ ਛੇੜ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਵਿਰੋਧ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ. ਜੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ਔਰ ਬਿਗਾਨੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਜਾਣਨ, ਫੇਰ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਮਿਟ ਪਏ ਹਨ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਵਾਰਥੀ* ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ

---

*ਸਾਡੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਜੋ ਲੋਕ ਮੁਫ਼ਤ ਖ਼ੋਰੇ ਹਨ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਪਣਾ ਦਾਸ ਰੱਖਿਆ ਲੋੜਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੁਮਤ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ; ਕਯੋਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇੱਕ ਹੈ. ਓਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਾਧ ਛਕਾਓ, ਪਾਧੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਨੰਦ ਦੀ ਦੱਖਣਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਓ, ਔਰ ਅਚਾਰਯ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਜ ਦਾਨ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ. ਅਰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਾਡੀ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਥਾਪੀ ਲਵਾਓ, ਔਰ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸਤਗੁਰੂ ਗਿਣੋਂ, ਇਤਯਾਦਿਕ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

पुस्तकालय

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ਛਾਪਕੇ ਔਰ

ਦੇ ਕੇ ਏਹ ਸਿੱ

ਕਿ"ਸਿਖ ਹਿੰ

ਵਾਨ ਸੋਚੇ ਕਿ

"ਅਹਿੰਦੂ"ਕ

ਗੜਦਾ ਹੈ. ਹ

ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ

ਸਿੱਖਾਂ ਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri
22823
केसरवानी स्मृति संग्रह

ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਖੀਸੇ ਭਰਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ... ਰਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ... ਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ... ਈਆਂ ਨੂੰ ਹੁੱਕੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਆਮ... ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਊ. ਏ... ਵਾਏ, ਕਿਤ- ਜਗਾ ਜਗਾ ਰੌਲਾ ਮਚਾ ਕੇ ਉਪਾਧੀ ... ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਵਿਰੋਧ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ... ਆਪਣੇ ਜੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਦੇ ... ਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ... ਕਈ ਬਿਗਾਨੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਹਰਾਮ ਜਾਣਨ, ਫੇਰ ਆ... ਪਣੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਝਗੜੇ ਮਿਟ ਪਏ ਹਨ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਵਾਰਥੀ* ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ

---

*ਸਾਡੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਜੋ ਲੋਕ ਮੁਫ਼ਤ ਖ਼ੋਰੇ ਹਨ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਪਣਾ ਦਾਸ ਰੱਖਿਆ ਲੋੜਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੁਮਤ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ; ਕਯੋਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇੱਕ ਹੈ. ਓਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰਾਧ ਛਕਾਓ, ਪਾਧੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਨੰਦ ਦੀ ਦੱਖਣਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਓ, ਔਰ ਅਚਾਰਯ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਜ ਦਾਨ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ. ਅਰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਾਡੀ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਪਿੱ... ਉੱਤੇ ਥਾਪੀ ਲਵਾਓ, ਔਰ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸਤਗੁਰੂ ਗਿਣੋਂ, ਇਤਯਾਦਿਕ.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar
पुस्तकालय

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar